

P R O G R A M
de dezvoltare socio-economică
a raionului Cahul
pe anii 2017 – 2020

1.	Introducere	3
1.1.	<i>Contextul local privind necesitatea elaborării Programului de dezvoltare socio-economică a raionului Cahul</i>	3
1.2.	<i>Abordarea metodologică</i>	4
2.	Analiza social-economică și administrativă a raionului Cahul	5
2.1.	<i>Caracteristica teritoriului</i>	5
2.1.1.	Date despre așezarea geografică	5
2.1.2.	Teritoriul	5
2.1.3.	Substanțe mineral-utile	5
2.1.4.	Învelișul solului	5
2.1.5.	Vegetația și lumea animală	6
2.1.6.	Clima teritoriului	6
2.1.7.	Rețeaua hidrografică	6
2.1.8.	Apele subterane	6
2.1.9.	Utilizarea funcțională a teritoriului	6
2.1.10.	Zonele naturale protejate	7
2.1.11.	Zonarea funcțională a teritoriului	7
2.1.12.	Comunicațiile de transport	7
2.2.	<i>Structura administrativ-teritorială</i>	8
2.2.1.	Împărțirea teritorial-administrativă	8
2.2.2.	Capacitatea administrativă a raionului Cahul	8
2.2.3.	Finanțele publice locale	11
2.3.	<i>Capitalul uman</i>	15
2.3.1.	Profilul demografic al raionului Cahul	15
2.3.2.	Forța de muncă	16
2.4.	<i>Infrastructura fizică și tehnico-edilitară</i>	19
2.4.1.	Infrastructura drumurilor și serviciile de transport	19
2.4.2.	Infrastructura energetică și managementul eficienței energetice	24
2.4.3.	Alimentarea cu apă a raionului Cahul	27
2.4.4.	Rețeaua de canalizare în raionul Cahul	28
2.4.5.	Managementul deșeurilor	30
2.5.	<i>Serviciile publice</i>	32
2.5.1.	Protecția socială	32
2.5.2.	Asistența medicală	38
2.5.3.	Educație/învățământ	42
2.6.	<i>Dezvoltarea economică</i>	47
2.6.1.	Privire de ansamblu	47
2.6.2.	Agricultura	47
2.6.3.	Industria	53
2.6.4.	Comerț și servicii	57
2.6.5.	Investiții capitale	57
2.7.	<i>Turismul</i>	59
2.7.1.	Situația actuală	59
2.7.2.	Patrimoniul raional de valoare turistică	60
2.8.	<i>Cultură, tineret și sport</i>	64
2.8.1.	Domeniul cultural	64
2.8.2.	Tineret și sport	66
2.9.	<i>Mediu</i>	68
2.9.1.	Evaluarea complexă a situației actuale a mediului înconjurător	68

3.	Viziunea, valorile și obiectivele strategice de dezvoltare	71
4.	Mecanismul de monitorizare și evaluare a rezultatelor	73
5.	Planul de acțiuni întru implementarea Programului de dezvoltare socio-economică a raionului Cahul pe anii 2017-2020	anexă

1. INTRODUCERE

1.1.Contextul local privind necesitatea elaborării Programului de dezvoltare socio-economică a raionului Cahul

Programul de dezvoltare social-economică a raionului Cahul pe anii 2017-2020 (în continuare PDSE) este documentul de bază în planificarea dezvoltării raionului Cahul. Programul ghidează procesul de implementare a politicii de dezvoltare raională, care reprezintă activitatea coordonată a autorităților administrației publice locale de nivelul II și de nivelul I, a colectivităților locale și a organizațiilor neguvernamentale, orientată spre planificarea și realizarea unei dezvoltări social-economice teritoriale echilibrate, spre sprijinirea nemijlocită a dezvoltării social-economice a zonelor defavorizate.

Programul de dezvoltare a raionului Cahul pe anii 2017-2020 va avea un înalt grad de utilitate pentru toți actorii interesați (autorități publice locale, instituții publice, întreprinderi mari, IMM-uri, ONG-uri etc.) din raion și din Regiunea de Sud.

Astfel, au fost definite direcțiile de dezvoltare strategică pentru următorii 4 ani, care vor influența în mod direct perspectivele de progres ale autorităților publice, ale agenților economici, ale IMM-urilor și, nu în ultimul rând, ale calității vieții cetățenilor din raionul Cahul.

Totodată, programul va oferi actorilor interesați un reper informativ important, care va conține date, statistici și analize de interes general pentru o multitudine de arii tematice.

Programul de dezvoltare a raionului Cahul pe anii 2017-2020 este o continuare a acțiunilor asumate în cadrul Programului anterior (2012-2015), având rolul de a evidenția progresele înregistrate, dar și de a continua acțiunile inițiate în trecut, care din motive obiective nu au fost finalizate (în formă parțială sau integrală) până în prezent.

Scopul esențial constă în rezolvarea problemelor principale social-economice din teritoriu, definiția priorităților și acțiunilor de intervenție spre majorarea nivelului de viață al populației, dezvoltarea potențialului de producere, de muncă și asigurarea ocupării forței de muncă.

PDSE reprezintă principalul document de politici publice care trasează direcțiile de dezvoltare pe termen mediu a raionului. PDSE constituie cadrul de reglementare la nivel raional, care prin ajustarea la documentele de politici sectoriale stabilește instrumentele de implementare la nivel raional a obiectivelor și țințelor sectoriale stabilite la nivel regional și național. Pentru încadrarea în contextul regional și național al politicii de dezvoltare raională Programul 2017- 2020 este corelat cu cele mai importante documente de politici în domeniul dezvoltării naționale și regionale, printre care:

- Strategia Națională de Dezvoltare (SND) „Moldova 2020”, în care se identifică dezvoltarea națională și cea regională, drept una din cele cinci priorități naționale și exprimă responsabilitatea asumată de Guvern la implementarea politicilor de stat în domeniul dezvoltării regionale
- Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR), care este principalul document sectorial de planificare a politicii de dezvoltare regională, elaborat prin responsabilitatea Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor
- Strategia de Dezvoltare Regională Sud pentru perioada 2016-2020 este documentul de bază în planificarea dezvoltării Regiunii de Dezvoltare Sud
- Strategia de Dezvoltare a orașului Cahul

- Strategia de dezvoltare social-economică a raionului Cahul (2012-2017), componenta aprovizionare cu apă și servicii de canalizare, care stabilește direcțiile strategice de dezvoltare a sectorului apă și canalizare în orașul și raionul Cahul
- Programul de dezvoltare strategică al sistemului educațional raional 2015-2020
- Strategia de Tineret a raionului Cahul pentru anii 2013-2017
- Strategia de dezvoltare a turismului în raionul Cahul pentru perioada 2012-2017
- Planul Urbanistic General al raionului Cahul, elaborat de Institutul Național Urbanproiect în anul 2013.

Elaborarea PDSE a raionului pentru perioada 2017-2020 a fost precedată de analiza și evaluarea situației socio-economice din teritoriu, analiza rapoartelor și recomandărilor privind implementarea Programului 2012-2015, fapt ce a permis identificarea dinamicii proceselor de dezvoltare raională, a tendințelor și trendului în dezvoltarea diverselor sectoare. Programul a fost elaborat printr-un efort comun și tinde să satisfacă necesitățile raionului, valorificând avantajele comparative și competitive și contribuind la mobilizarea resurselor raionale.

Programul 2017-2020 asigură continuitatea documentelor strategice raionale, inclusiv a Programului 2012-2015, care au fost revizuite prin actualizarea datelor statistice și contabilizarea progreselor înregistrate.

Succesul în fortificarea raionului și reducerea disparităților va fi asigurat prin cooperarea și implicarea tuturor actorilor sociali: autorități publice locale, reprezentanți ai sectorului privat, organizațiilor non-profit ș.a., care în colaborare cu instituțiile de dezvoltare ale raionului și autoritățile publice locale și centrale vor facilita producerea efectelor așteptate de locuitori.

1.2. Abordarea metodologică de elaborare a Programului de dezvoltare socio-economică a raionului Cahul pe anii 2017-2020

Actualul Program de dezvoltare socio-economică a raionului Cahul 2017-2020 a fost elaborat în cadrul unui proces participativ și transparent coordonat de specialiștii Consiliului Raional Cahul. Prin Dispoziția președintelui raionului Cahul nr.17-d din 08.02.2016, a fost creat grupul de lucru întru elaborarea PDSE, compus din 16 persoane. În perioada de elaborare a Programului au fost organizate ședințe în cadrul cărora au fost abordate elementele-cheie, astfel ca în rezultat să se obțină un document viabil, realizarea căruia va contribui la dezvoltarea economică echilibrată și durabilă a raionului.

Analiza cadrului strategic identifică prioritățile stabilite la nivelurile: național, regional și raional. Aceasta își propune, de asemenea, să identifice influența pe care strategiile respective o au asupra raionului Cahul, precum și importanța de care acesta se bucură în cadrul procesului de elaborare a Programului de dezvoltare social-economică a raionului, care reprezintă un document de politici publice ce are în vizor dezvoltarea raionului pe termen mediu.

La baza elaborării programului s-a ținut cont de prioritățile de politici care derivă din Strategia Națională de Dezvoltare “Moldova 2020”, alte documente de politici și strategii sectoriale, precum și acordurile semnate/ratificate cu partenerii de dezvoltare.

Totodată, trebuie menționat faptul că în procesul de elaborare a programului au fost puse bazele planului raional de acțiune cu propunere spre finanțare din diverse surse atât interne, cât și externe și cu potențial de implementare în raionul Cahul până în anul 2020.

Se dorește ca acest program de dezvoltare să reprezinte și o oportunitate de a deschide calea unor posibile noi direcții de acțiune, capabile să conducă spre progres și dezvoltare raională și regională.

2. ANALIZA SOCIAL-ECONOMICĂ ȘI ADMINISTRATIVĂ A RAIONULUI CAHUL

2.1. Caracteristica teritoriului

2.1.1. Date despre așezarea geografică

Din punct de vedere geografic, raionul Cahul este situat în partea de sud a Republicii Moldova, pe malul stîng al râului Prut. La nord, raionul are hotare administrative cu raionul Cantemir, la nord-est și sud-est – cu localități separate ce fac parte din componența UTA Găgăuzia, la est – cu raionul Taraclia, la sud – cu Ucraina, la vest, pe rîul Prut, – cu România. Orașul Cahul este situat pe râul Frumoasa la distanță de 175 km de orașul Chișinău și la 60 km de or. Galați, România.

Prin porțiunea de 1200 metri pe litoralul Dunării este asigurat accesul la Marea Neagră și bazinul acvatic al Europei Centrale și de Est.

2.1.2. Teritoriul raionului este situat pe câmpia [Prutului](#) Inferior, la o altitudine de 119 m de asupra nivelului [mării](#). [Relieful](#) coboară în trepte de la nord spre sud și cuprinde la nord Colinele Tigheciului, în centru Cîmpia Cahulului, iar la est depresiunile râurilor Cahul, Salcia și Ialpug. În partea de vest teritoriul este mai coborît și este reprezentat prin terasele vechi ale r. Prut, fragmentat de văi și vîlcele.

2.1.3. Substanțele mineral-utile

Principalele resurse ale subsolului sunt zăcămintele de nisip în apropierea satelor Chircani, Cotihana și or. Cahul și argilă în s. Roșu, utilizate la fabricarea materialelor de construcție.

De asemenea, în lunca r. Prut, în preajma Rezervației Naturale „Prutul de Jos”, în apropierea s. Văleni, au fost descoperite zăcămintele de petrol.

2.1.4. Învelișul solului este variat și pe cea mai mare parte a teritoriului predomină solurile de cernoziomuri obișnuite și carbonatate, cernoziomuri de fineață slab salinizate în lunca râului Prut - soluri aluviale de fineață de mlaștină.

Bonitatea medie a solului pe teritoriul raionului, conform datelor din Cadastrul Funciar al Republicii Moldova, este de 58 puncte, bonitatea medie a solului pe teritoriul republicii este de 64 puncte.

2.1.5. Vegetația și lumea animală. În partea de sud a raionului s-a păstrat vegetația de stepă. Pădurile ocupă suprafața de 18,5 mii ha. Cele mai mari suprafețe de pădure sunt ocupate de salcâm, stejar și ulm. Lumea animală este reprezentată de iepuri, vulpi, căprioare, bursuci, mistreți, jderi, țistari. Printre păsări predomină potârnichele, rațele și gâștele sălbatice. Lacurile și iazurile sunt bogate în resurse piscicole.

2.1.6. Clima teritoriului este temperat-continentală, cu ierni relativ blânde și veri călduroase, fiind considerată cea mai caldă regiune din țară, în care temperaturile zilnice sunt cu 2-3 grade mai ridicate decât în celelalte regiuni. Cantitatea de precipitații atmosferice în perioada activă de vegetație este de 320-380 mm.

2.1.7. Rețeaua hidrografică este reprezentată de râul Prut cu afluenții săi de stînga Larga, Cahul, Salcia Mare. Rîul Prut se revărsă în fluviul Dunărea la Giurgiulești și este navigabil doar pe cursul său inferior. Prin porțiunea de 1200 metri pe litoralul Dunării este asigurat accesul la Marea Neagră și bazinul acvatic al Europei Centrale și de Est.

De asemenea, pe teritoriul raionului se află cele mai mari lacuri naturale din republică – Beleu și Manta.

2.1.8. Apele subterane. În orașul Cahul se exploatează apele minerale curative și nămolurile balneare, aceste resurse naturale fiind valorificate în cadrul sanatoriului „Nufărul Alb”. La periferia de nord și de sud a orașului se află zăcăminte de ape minerale. Rezervele estimate și aprobate de Comisia de stat pentru rezervele acvatice în a. 2002, 2003 constituie 159 m³/zi. Apa minerală hidrocarbonată este utilizată în scopuri potabile și curative. Apa minerală este saturată cu atomi de hidrogen sulfurat, iod, brom și clorură de natriu, efectul fiind benefic pentru diferite categorii de boli. Astfel de ape minerale se găsesc și în zona Lacului Sărat. Conform Planului urbanistic al Zonei de odihnă și agrement Cahul, o importanță deosebită pentru dezvoltarea turismului de sănătate o au proiectele de amenajare a Stațiunii „Lacul Sărat” și a Zonei sanatorial-balneare.

Aceste stațiuni pot deveni principala ofertă turistică a orașului și raionului Cahul pe piața turismului național și european de tip balnear. În acest scop, din anul 2012 primăria Cahul a început implementarea proiectului „Reabilitarea Zonei de odihnă și agrement „Lacul Sărat” finanțat din resursele Fondului Național de Dezvoltare Regională. Proiectul este orientat spre crearea condițiilor de odihnă și tratament pentru doritori prin intermediul apelor minerale cu o compoziție benefică sănătății.

2.1.9. Utilizarea funcțională a teritoriului. Suprafața totală a teritoriului raionului Cahul, conform datelor cadastrale de la 01.01.2016, constituie 154529,15 ha, inclusiv terenuri cu destinație agricolă.

Tabelul nr.1. Suprafața terenurilor agricole, ha

<i>Categoria</i>	<i>Suprafața totală la 01.01.2016, ha</i>	<i>%</i>
1. Arabil	80205,5	79,4
2. Pîrloagă	2142,5	2,1
3. Plantații multianuale	16280,4	16,1
4. Pășuni	360,8	0,4
5. Alte terenuri	2082,5	2,0
Total terenuri cu destinație agricolă	101071,7	100

Tabelul nr.2. Clasificarea teritoriului raionului după tipul de proprietate, ha

<i>Tipul de proprietate</i>	<i>Suprafața, (ha)</i>	<i>%</i>
-----------------------------	------------------------	----------

Terenuri proprietate publică a statului	17996,2	11,6
Terenuri proprietate publică a unităților administrativ-teritoriale	31801,9	20,6
Terenuri aflate în proprietate privată	104731,0	67,8
TOTAL TERENURI	154529,2	100

În rezultatul analizei condițiilor naturale și urbanistice a teritoriului raionului, s-a efectuat zonarea terenurilor după tipul de folosire:

Tabelul nr.3. Clasificarea teritoriului raionului după tipul de folosire (ha)

<i>Categoria</i>	<i>Suprafața totală</i>	<i>%</i>
	<i>la 01.01.2016</i>	
1. Terenurile cu destinație agricolă	101071.7	65.4
2. Terenurile satelor, orașelor, municipiilor	8907.0	5.8
3. Terenuri destinate industriei, transporturilor și cu destinații speciale	2344.2	1.52
4. Terenurile destinate protecției naturii, ocrotirii sănătății, activității recreative	112.3	0.1
5. Terenurile fondului silvic	18503.5	12.0
6. Terenurile fondului apelor	4286.5	2.8
7. Terenurile fondului de rezervă	19304.0	12.4
Total terenuri	154529,2	100

În medie la un locuitor al raionului îi revine 0,9 ha teren agricol, indicele mediu pe raioanele republicii fiind de 0,63 ha.

Din suprafața totală a teritoriului raionului (154,5 mii ha), sunt afectate de ravene 642 ha (0,4%), iar 94 ha (0,06%) de alunecări.

Suprafața apelor râurilor, lacurilor, bazinelor de acumulare constituie 7,9 mii ha. Astfel analiza utilizării funcționale a terenurilor a depistat rezerve de utilizare rațională a solurilor din contul teritoriilor nevalorificate și terenurilor erodate. Au fost stabilite un șir de măsuri de restabilire a pădurilor și solurilor, măsuri tehnico-ingineresti, măsuri de valorificare a terenurilor agricole și reglementare a construcțiilor localităților.

2.1.10. Zone naturale protejate. Cea mai mare parte din suprafața ariilor protejate de stat este ocupată de monumentele naturale geologice și paleontologice „Amplasamentul fosilier de lângă satul Pelinei”, „Amplasamentul fosilier de lângă satul Moscovei”, situat între satele Moscovei și Dermenji (raionul Taraclia), „Aflorimentul de lângă satul Văleni”, „Rîpa Tartaul” pe versantul stîng al râului Salcia la 2 km nord de satul Tartaul de Salcie, urmate de rezervațiile de resurse „Cernoziom micelar-carbonatat gras al zonei dunărene de stepă”, la sud-est de satul Roșu, „Cernoziom xerofitic de pădure al zonei dunărene de stepă”, rezervația naturală de plante medicinale „Cahul”, rezervația naturală silvică „Baurci”, la sud de satul Baurci-Moldoveni, „Vadul lui Isac” și rezervația științifică „Prutul de Jos”, cu o suprafață de 1691 ha, zonele umede de importanță internațională „Lacurile Prutului de Jos”.

2.1.11. Zonarea funcțională a teritoriului. Zonele funcționale, după gradul de utilizare a teritoriului, se divizează în zone urbanizate, agricole și de agrement.

Analiza factorilor naturali și condițiilor urbanistice ale teritoriului raionului permite zonarea teritoriului după tipul utilizării funcționale:

- zona urbanizată include teritoriile cu construcții ale orașului, inclusiv, zonele industriale, întreprinderile agricole mari, magistralele auto și căile ferate;

- zona de agrement, teritoriile care după complexul condițiilor naturale sunt favorabile pentru organizarea zonelor de odihnă și stațiunilor balneare, acestea sunt zonele împădurite, teritoriile litorale și prelitorale, care dispun de resurse balneoclimatice;
- teritoriile cu destinație agricolă.

În prezent, amplasarea concomitentă a diverselor zone funcționale crează conglomerate complicate ale teritoriului cu destinație funcțională diversă, încadrarea unei zone în alta. Adică, amplasarea zonelor industriale în zona de agrement, terenurile cu construcții pe terenurile agricole fertile, terenurile agricole pe terenurile urbane.

Pentru utilizarea în perspectivă a teritoriului, în proiect sunt stipulate un șir de măsuri de sistematizare, care vor permite reglementarea amplasării zonelor funcționale.

2.1.12. Comunicațiile de transport. Accesul între localitățile din teritoriul raionului se desfășoară prin intermediul arterelor rutiere și de cale ferată, care asigură traficul de mărfuri și de călători.

Raionul are conexiune directă cu Uniunea Europeană prin România. Conexiunea se asigură prin intermediul celor 2 puncte vamale: Cahul–Oancea și Giurgiulești–Galați. La est raionul are conexiune cu Ucraina prin 2 puncte vamale: Palanca-Maiaki Udobnoe, inclusiv una feroviară – Giurgiulești-Reni.

Raionul Cahul este parte componentă în cadrul a două euroregiuni: „Dunărea de Jos” și „Marea Neagră”. Poziționarea geografică a raionului și vecinătatea acestuia cu România și Ucraina, precum și apartenența la cele 2 euroregiuni avantajează raionul, oferindu-i acces la fondurile UE prin programe transfrontaliere.

Avantajul strategic al raionului, sub aspectul așezării teritoriale, este ieșirea/accesul (Andros) la Marea Neagră prin Portul Internațional Liber Giurgiulești (PLIG), unicul port din Republica Moldova accesibil pentru navele maritime de pe Dunăre. Fluviul propriu-zis și canalul Rein-Main-Dunăre crează o legătură de transport fluvial între Marea Neagră, Marea Nordului și 14 state europene.

Acordul de asociere UE - Republica Moldova și Acordul de liber schimb și aprofundat cu UE influențează pozitiv dezvoltarea raionului prin crearea oportunităților în vederea trasării pe teritoriu a unor culcuare europene majore de transport către est, ceea ce poate spori impactul dezvoltării economice regionale.

2.2. Structura administrativ-teritorială a raionului Cahul

2.2.1. Împărțirea teritorial-administrativă. În conformitate cu Legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova nr.764-XV din 27.12.2001, cu modificările și completările ulterioare, raionul Cahul este unitate administrativ-teritorială alcătuită din 55 localități, 53 localități din componența satelor (comunelor), o localitate din componența municipiului - s. Cotihana, avînd o suprafață de 1545 km² și o populație de 124600 de locuitori.

Raionul Cahul face parte din Euroregiunea „Dunărea de Jos”, alături de județele Tulcea, Galați, Brăila (România), raionul Cantemir (Republica Moldova) și regiunea Odessa (Ucraina). Raionul Cahul mai este parte a Euroregiunii „Marea Neagră”, care contribuie la stimularea cooperării transfrontaliere în regiunea limitrofă Marii Negre.

Orașul-reședință al raionului este municipiul Cahul. După numărul populației, municipiul Cahul este cel mai mare oraș din regiunea de sud a țării și al 6-lea oraș din Republica Moldova, fiind precedat de Chișinău, Bălți, Tiraspol, Tighina și Rîbnița.

Densitatea populației pe teritoriul raionului Cahul constituie 81 pers./km², media pe republică fiind de 117 pers./km².

În medie o localitate rurală pe teritoriul raionului este populată de 1550 locuitori, în 5 localități locuiesc mai puțin de 200 locuitori (Spicoasa, Greceni, Iasnaia Poleana, Sătuc, Tudoresti) și maximum de 6009 locuitori în s. Colibași.

În medie pe raion la 100 km² revin 3,5 așezări rurale, media pe republică fiind de 4,9 așezări/100km².

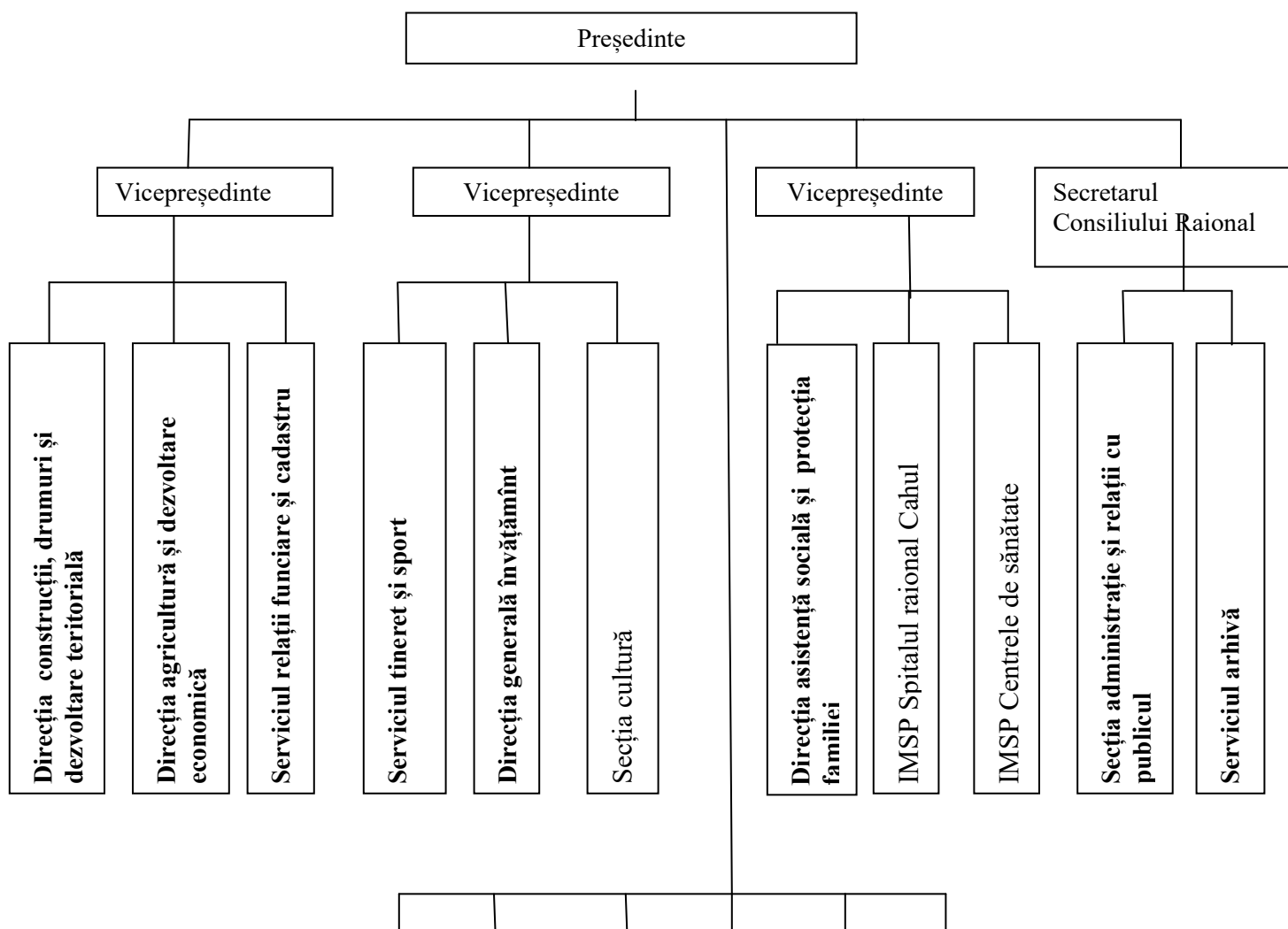
2.2.2 Capacitatea administrativă a raionului Cahul.

Consiliul Raional Cahul acordă o atenție deosebită procedurii de consolidare și dezvoltare instituțională. Existența actelor normative referitoare la statutul localității, la modul de organizare și funcționare a autorităților locale scoate în evidență potențialul Consiliului de a face față noilor provocări ce țin de dezvoltarea capacităților sale instituționale. Sediul Consiliului Raional este într-o stare tehnică bună, dotat cu echipamentele necesare, ce oferă un grad sporit de asigurare a condițiilor de muncă ale angajaților.

Administrație. Raionul este o unitate administrativ-teritorială compusă din sate (comune) și orașe, unite prin teritoriu, relații economice și social-culturale. Raionul Cahul are în componența sa 55 localități, constituite în 37 primării (1 primărie de municipiu, 13 primării de comune și primării a 23 sate). Centrul administrativ al raionului este municipiul Cahul.

Managementul Resurselor Umane. Valoarea administrației constă nu doar în gestionarea mijloacelor financiare și materiale de care dispune. Un rol aparte revine gestiunii și potențialului resurselor umane din cadrul instituției. Organigrama și structura aparatului președintelui raionului, a direcțiilor și a altor subdiviziuni subordonate Consiliului Raionului Cahul se prezintă în organigrama de mai jos:

Figura 1. Organigrama Aparatului președintelui și subdiviziunilor din subordinea Consiliului Raional Cahul

Direcția generală finanțe	Direcția administrativ - financiară	Serviciul resurse umane	Specialist principal (jurist)	Auditor intern	Arhitect-sef al raionului
---------------------------	--	-------------------------	-------------------------------	----------------	---------------------------

În decursul anilor au fost stabilite Acorduri de colaborare/înfrățire ale localităților din raionul Cahul cu localitățile altor țări, descrise în tabelul de mai jos.

Tabelul nr.4. Acorduri de colaborare/înfrățire ale localităților din raionul Cahul cu localitățile țărilor vecine

<i>Nr. d/o</i>	<i>Primăria</i>	<i>Localitatea</i>	<i>Note</i>
1.	Consiliul Raional Cahul	Cu privire la înțelegerea de cooperare între Județul Alba (România) și Raionul Cahul (Republica Moldova)	Nr.07/09-III din 13.11.2013
2.	Primăria or. Cahul	România, mun. Vaslui	04.11.2011
		România, mun. Tecuci	21.11.2015
		România, mun. Medgidia	22.05.2008
		România, mun. Iași	Nr. RO2004/016-941 din 01.01.2011
		România, mun. Bârlad	08.10.1987
		Moldova, orașul Chișinău	07.08.2011
		Ucraina, or. Izmail	2013
		Polonia, raionul Novosondetk	24.11.2008
		Spania, raionul Bankia	10.04.2005
		Franța, or. Port-sur-Saône	14.09.2005
		Lituania, raionul Šiauliai	21.05.2010
		Letonia, or. Jelgava	03.11.2009
		Italia, or. Carmagnola	08.03.2008
3.	s.Andrușul de Jos	Republica Letonia, Jaunpils	28.10.2015
4.	s.Badicul Moldovenesc	România, jud.Constanța, com. Mihai Viteazul	31.08.2014
5.	s.Colibași	România, jud.Tulcea, com. Luncovița; România, Jud. Alba Iulia, com. Egheo; Italia, San Marco dei Cavoti	
6.	s.Crihana Veche	România, jud.Galați, com. Scînteiești România, jud.Constanța, com. Mihai Kogălniceanu , jud.Galați, com.Oancea	
7.	c.Cucoara	România, jud.Vaslui, com. Șuletea	
8.	s.Giurgiulești	România, or.Giurgiu	
9.	c.Manta	România, jud.Constanța, com. Peștera, jud. Alba Iulia, com.Ciugud (în process de inițiere)	
10	c.Pelinei	România, jud.Constanța, com. Cuza Vodă; RM, com. Lebedenco și com. Găvănoasa (acord de colaborare și conlucrare intercomunitară)	
11.	s.Roșu	România, jud.Galați, com. Oancea	2007

12	s.Slobozia Mare	RM, mun.Chișinău, s.Bubuieci, România, jud.Galați, com. Tulucești	
13.	s.Văleni	România, jud.Galați, com.Tulucești	

Problemele cu care se confruntă autoritățile din raionul Cahul în ce privește resursele umane sunt:

- investiția pentru îmbunătățirea capacităților funcționarilor publici este insuficientă;
- o bună parte a autorităților de nivelul întâi nu dispun de personal calificat pentru a acoperi toate ariile de influență ale localității;
- dacă la nivel de raion există capacitatea de atragere a investițiilor, la nivel de primării nu există personal în domeniul scrierii de proiecte și de atragere a investițiilor.

La fel, necesită investiții și sediile ce aparțin autorităților locale, cum ar fi casele de cultură, bibliotecile, oficiile medicilor de familie, grădinițele etc.

Analiza SWOT Consiliul Raional Cahul

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Capacitatea personalului din cadrul Consiliului Raional de atragere a fondurilor structurale și scriere a proiectelor europene.	Lipsa unui sistem motivațional și a indicatorilor-cheie de performanță, atât la nivel de Consiliu, cât și la nivel de autorități de nivelul întâi.
Dotarea tehnică necesară pentru o activitate eficientă.	Insuficiența de personal calificat la nivel de autorități locale de nivelul II și I.
Capacitatea înaltă a Consiliului Raional de relaționare cu mediul extern.	Comunicarea interinstituțională slab valorificată.
	Capacitatea redusă a autorităților locale de nivelul întâi de atragere a fondurilor structurale și a investițiilor.
	Lipsa și dotarea tehnică insuficientă a instituțiilor autorităților locale de nivelul I.
	Fluctuația specialiștilor din primării.
	Insuficiența personalului tânăr.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Potențial pentru valorificarea parteneriatelor publice private în baza infrastructurii existente.	Interes scăzut al cetățenilor pentru participare în viața socială și dezvoltare locală.
	Grad redus de încredere a cetățenilor în instituția autorităților locale.

Pentru valorificarea capacității administrative și instituționale a Consiliului Raional Cahul și a autorităților locale de nivelul întâi, se propune ameliorarea situației existente, de remediere a problemelor cu care se confruntă raionul din cauza capacităților, pe alocuri defectuoase, a autorităților locale și anume:

- în ceea ce privește cadrul normativ, competențe și responsabilități ale Consiliului Raional Cahul și a autorităților locale de nivelul întâi, se propune includerea unui plan de îmbunătățire a capacităților administrative ale funcționarilor publici;
- din punct de vedere al cadrului organizatoric, funcțional și al procesului decizional este necesară crearea condițiilor adecvate pentru desfășurarea activităților autorităților locale de nivelul întâi.

De asemenea, se propune îmbunătățirea regulamentelor existente în cadrul primăriilor, corelarea statelor de personal în dependență de necesitățile de dezvoltare a localităților;

- în ceea ce privește capacitatea procesului decizional, se propune utilizarea mecanismelor și instrumentelor de consultare publică, precum și mecanismelor de relaționare și implicare participativă ale societății la dezvoltarea locală și soluționarea problemelor raionului. În același context se recomandă și ameliorarea transparenței procesului decizional pentru a crea starea de încredere între societatea civilă și autoritatea locală;
- în legătură cu capacitatea autorităților locale de planificare strategică și atragere a investițiilor se recomandă instruirea personalului în domeniul managementului proiectelor europene și fondurilor structurale, precum și în domeniul negocierilor (pentru atragerea investițiilor).

Constituția RM prevede că autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal.

Posibilitățile de informare și comunicare ale autorităților publice locale la nivel local sunt limitate. APL urmează, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, să creeze mijloace de informare necesare în relația cu publicul. Rolul principal în informarea cetățenilor și comunicarea cu publicul îi revine APL, care urmează să ofere informația necesară în problemele vitale cu care se confruntă și să consulte, în egală măsură, cetățenii în soluționarea problemelor la nivel local.

2.2.3. Finanțele publice locale

La elaborarea programului de dezvoltare a finanțelor publice locale în raionul Cahul pe perioada anilor 2017- 2020 s-a avut ca bază cadrul legal și alte acte normative, care reglementează aspectele bugetar-fiscale.

Schimbările majore valorificate care au ghidat procesul de elaborare a programului de dezvoltare a finanțelor publice locale și care reprezintă rezultatul reformelor promovate de Guvern pe parcursul ultimilor ani, sunt următoarele:

- 1) aplicarea Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181 din 25 iulie 2014;
- 2) implementarea Clasificației bugetare noi aprobată prin Ordinul Ministrului Finanțelor nr. 208 din 24 decembrie 2015;
- 3) utilizarea Setului metodologic privind elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului, aprobat prin Ordinul Ministrului Finanțelor nr. 209 din 24 decembrie 2015, în calitate de document unic pentru reglementarea metodologică a procesului de planificare bugetară;
- 4) asigurarea întregului flux informațional și de procese aferente elaborării proiectului de buget de aplicare a sistemului informațional de planificare bugetară;
- 5) unificarea tuturor componentelor de cheltuieli ale autorităților/instituțiilor bugetare și abandonarea practicilor de formare și gestionare separată a resurselor colectate de instituțiile bugetare.

La baza programului au stat prognoza dezvoltării economiei raionului în anii 2016-2020, obiectivele politicii bugetar-fiscale pe anul 2016, precum și prioritățile de politici care derivă din Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020”, alte documente de politici și strategii sectoriale.

În conformitate cu Legea privind administrația publică locală nr.436-XVI din 28.12.2006, organele administrației publice locale se bucură de autonomie financiară și au dreptul de inițiativă în toate problemele legate de administrarea treburilor publice locale. Fiecare sat, comună, oras, raion întocmește bugetul local în condiții de autonomie potrivit legii. Între aceste bugete nu există relații de subordonare. În scopul de a corela alocarea funcțiilor cu veniturile și de a spori veniturile locale proprii, unitățile administrativ-teritoriale de ambele nivele vor extinde baza impozabilă prin diversificarea surselor de venit și stabilirea plafoanelor la taxele locale.

Ca rezultat, UAT vor beneficia de un nivel mai înalt de discreție în elaborarea și executarea bugetelor locale și totodată va responsabiliza factorii de decizie locali și, respectiv, va contribui la eficientizarea alocării resurselor la nivel local. Un imperativ care va duce la majorarea eficienței

primăriilor atât pe termen scurt, cât și pe termen lung, va fi și promovarea transparenței decizionale a consiliilor locale, care va duce în mod inevitabil la o creștere a responsabilității și o îmbunătățire graduală a calității serviciilor oferite de către primării. Îmbunătățirea comunicării va mări nivelul de responsabilizare a autorităților publice locale pe de o parte și va contribui, pe de altă parte, la sporirea eficienței prin alocarea resurselor pentru domeniile prioritare comunității respective.

Obiectivele sistemului de finanțe publice locale: Sistemul de finanțe publice locale va asigura autonomia financiară și bugetară a autorităților publice locale, maximizarea eficienței și asigurarea echității în alocarea resurselor, cu menținerea disciplinei financiare.

Principalele activități și priorități:

- asigurarea alocării resurselor financiare publice în strânsă corelare cu prioritățile de politici în perspectivă pe termen mediu, precum și sporirea eficacității și transparenței procesului de pregătire a bugetelor locale prin implementarea bugetării bazate pe programe și performanță;
- asigurarea unui control eficient și o monitorizare adecvată la fiecare etapă de cheltuieli și instituirea unui sistem adecvat de contabilitate și de raportare;
- stabilirea unui sistem de management financiar și control intern și audit intern în unitățile administrativ-teritoriale din raion conform cerințelor legislației în vigoare și practicilor moderne, pentru a asigura utilizarea eficientă și transparentă a fondurilor publice;
- asigurarea administrării veniturilor proprii ale bugetelor locale prin sporirea capacității autorităților de administrare a lor, pentru a colecta impozitele și taxele locale planificate;
- aplicarea unui sistem modern de achiziții publice în conformitate cu standardele naționale și internaționale;
- asigurarea implementării sistemului informațional de management financiar.

Tabelul nr.5. Evoluția bugetului consolidat raional conform clasificății economice pe anii 2015-2020

Indicatorii	Unitatea de măsură	2015	2016	2017	2018	2019	2020
		Efectiv	Estimativ	Proгноză			
Bugetul unităților administrativ – teritoriale consolidat							
A	B	2	3	4	5	6	7
1. Venituri totale în Bugetul raionului	mln.lei	358,3	387,2	400,4	401,7	409,7	417,9
- inclusiv Venituri proprii în total venituri	mln.lei	93,1	72,1	81,9	82,6	73,7	75,2
- raportul Veniturilor proprii către total Venituri	%	26,0	18,6	20,5	20,6	18,0	18,0
2. Cheltuieli din bugetul raionului - total	mln.lei	357,6	387,2	400,4	401,7	409,7	417,9
- față de anul precedent	%		108,3	103,4	100,3	102,0	102,0

Bugetul raional Cahul

A	B	2	3	4	5	6	7
1. Venituri totale în Bugetul raionului	mln.lei	179,7	219,5	222,1	221,4	225,8	230,3
- inclusiv Venituri proprii în total venituri	mln.lei	27,1	28,1	28,7	29,3	29,9	30,5
- raportul Veniturilor Proprii către total Venituri	%	15,1	12,8	12,9	13,2	13,2	13,2
2. Cheltuieli din bugetul raionului - total	mln.lei	180,0	219,5	222,1	221,4	225,8	230,3
- față de anul precedent	%		121,9	101,2	99,7	102,0	102,0

Bugetul orașului Cahul

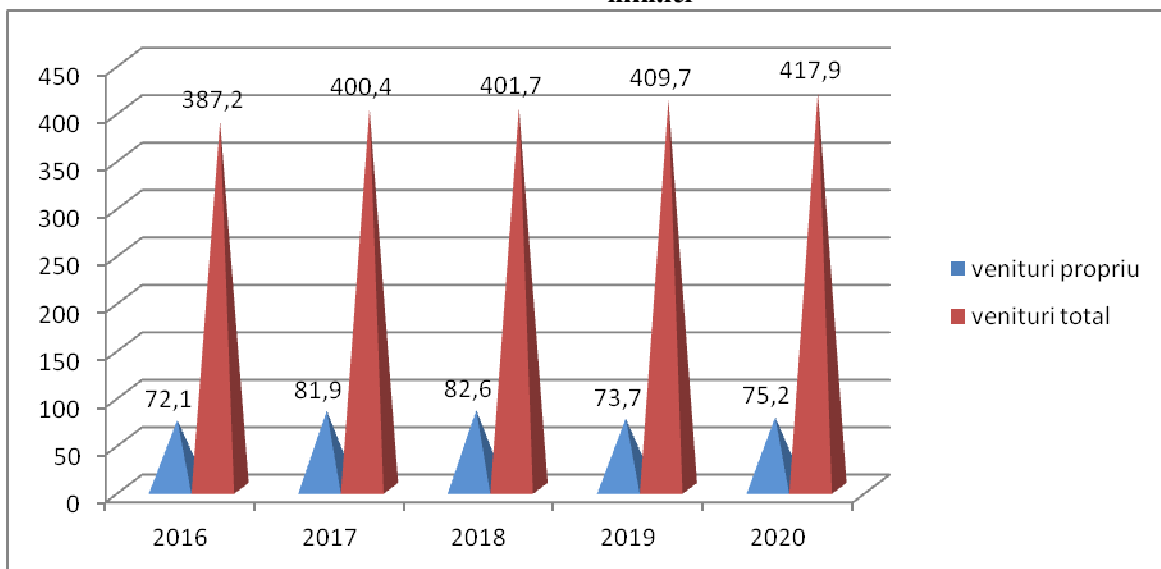
A	B	2	3	4	5	6	7
----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

1. Venituri totale în Bugetul raionului	mln.lei	67,4	70,0	72,1	80,7	81,9	81,9
- inclusiv Venituri proprii în total venituri	mln.lei	31,6	24,8	24,3	27,1	27,5	27,5
- raportul Veniturilor Proprii către total Venituri	%	47,0	35,4	33,7	33,6	33,5	33,5
2. Cheltuieli din bugetul raionului - total	mln.lei	69,4	70,0	72,1	80,7	81,9	81,9
- față de anul precedent	%		100,9	103,0	111,9	101,5	100,0

Bugetele satelor(comunelor) din raionul Cahul

A	B	2	3	4	5	6	7
1. Venituri totale în Bugetul raionului	mln.lei	112,0	97,7	106,2	99,6	102	105,7
- inclusiv Venituri proprii în total venituri	mln.lei	34,4	19,2	28,9	26,2	16,3	17,2
- raportul Veniturilor Proprii către total Venituri	%	30,7	19,6	27,2	26,3	16,0	16,3
2. Cheltuieli din bugetul raionului - total	mln.lei	108,2	97,7	106,2	99,6	102,0	105,7
- față de anul precedent	%		90,3	108,7	93,8	102,4	103,6

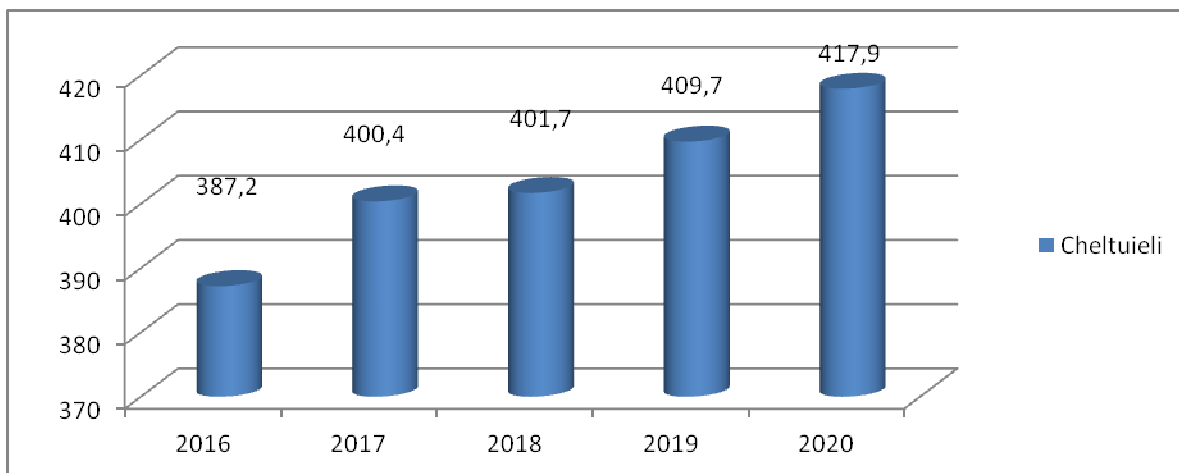
Figura nr.2. Dinamica veniturilor totale ale bugetului raionului în perioada 2016-2020, mln.lei

În perioada 2016-2020 componentele bugetului denotă dinamici diferite:

- ✓ Veniturile proprii au cunoscut o continuă tendință de creștere – acestea s-au majorat de la 72,1 mln.lei la 75,2 mln.lei;
- ✓ Transferurile de la bugetul de stat în anul 2020 va constitui 342,7 mln.lei, înregistrând o creștere de 8,8% comparativ cu anul 2016.

Figura nr.3. Dinamica cheltuielilor bugetului raionului în perioada 2016-2020, mln.lei

Analiza evoluției cheltuielilor bugetului raionului Cahul a cunoscut o creștere continuă pe parcursul perioadei 2016-2020, avansînd de la 387,2 mln.lei la 417,9 mln.lei, creșterea constituie 8,0%, ca rezultat al creșterii veniturilor atît proprii, cît și transferurilor de la bugetul de stat.

Principalele probleme

- Aplicarea insuficientă a tehnologiilor informaționale la executarea bugetelor de primul nivel ce diminuează transparența și disciplina financiară;
- Calificarea insuficientă a specialiștilor din localitățile rurale, activitatea se organizează pe alocuri cu persoane necalificate sau în vîrstă de pensionare, fapt ce eventual conduce la consumarea potențialului uman al DF;
- Actualele impozite și taxe locale generează sume mici, care reprezintă un procent redus din bugetele locale. În plus, autoritățile locale au o capacitate limitată de a:
 - modifica nivelurile sau baza taxelor și impozitelor locale prevăzute în Codul fiscal;
 - reevalua periodic proprietatea imobiliară;
 - stabili facilități fiscale proprii pentru taxele și impozitele locale.

Recomandări:

- Orientarea eforturilor spre dinamizarea activității economice la nivel de raion, ce ar permite extinderea bazei impozabile și ar spori ponderea încasărilor proprii în total venituri;
 - Organizarea discuțiilor și consultărilor publice în faza de elaborare a proiectului bugetului raional cu implicarea unui număr mai mare de persoane din comunitate (reprezentanți ai societății civile, mediului de afaceri, altor persoane interesate);
 - Autoritățile publice locale necesită să facă publice în permanență informațiile privind distribuirea mijloacelor financiare pentru a nu provoca discuții controversate între instituțiile publice, regiuni, categorii de cetățeni etc.;
 - Asigurarea executării bugetelor raionului pe anul 2016 și desfășurarea activităților participative privind elaborarea bugetului pe anul 2017 cu aplicarea noilor prevederi ale Legii privind finanțele publice locale și Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale, elaborarea și raportarea conform programelor și performanțelor; introducerea proiectului de buget 2017 și estimărilor pentru anii 2018-2019 în SIMF;
 - Elaborarea și implementarea unui program național pentru evaluarea integrală a bunurilor imobiliare la nivel local. Impozitarea bunurilor imobiliare în baza valorilor bunurilor apropiate valorii lor de piață va spori veniturile generate din impozitele pe proprietate. În același context, se recomandă ca prevederile legale să prevadă reevaluarea sistematică a bunurilor imobiliare, o dată la 4-5 ani;
- Odată cu divizarea transferurilor în transferuri generale și transferuri speciale s-a dublat și efortul depus de contabili. În acest sens este recomandată identificarea unor mecanisme de consolidare a capacităților contabililor APL-urilor, precum și identificarea unor pîrghii de motivare salarială a acestora;

- Cerințe sporite în ceea ce privește pregătirea profesională a specialiștilor;
- Impactul general așteptat al modificărilor operate la Legea privind finanțele publice locale și Codul fiscal constă în:
 - consolidarea, lărgirea și creșterea semnificativă a autonomiei locale în fundamentarea și administrarea sistemului de venituri proprii;
 - stimularea colectării veniturilor proprii de către autoritățile publice locale;
 - transparență, predictibilitate și stabilitate;
 - îmbunătățirea semnificativă a indicatorilor de autonomie financiară.

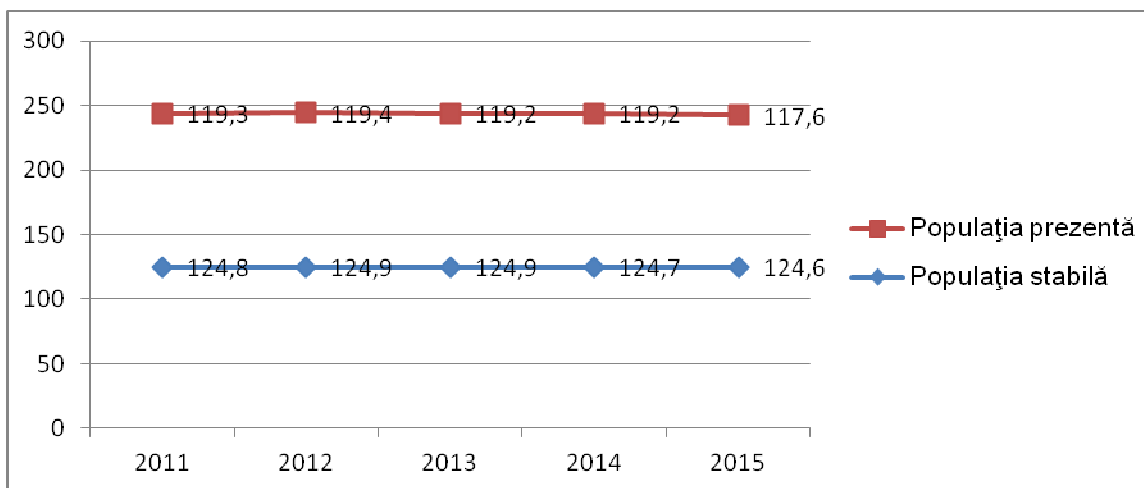
Per ansamblu, implementarea practică a recomandărilor menționate anterior pot contribui la impulsivitatea dezvoltării socio-economice locale, ameliorarea mediului de afaceri la nivel local, deschiderea mai multor locuri de muncă, și în acest mod la suplimentarea veniturilor bugetelor locale.

2.3. Capitalul uman

2.3.1. Profilul demografic al raionului Cahul

Conform datelor statistice de la 01.01.2016, numărul total al populației stabile a raionului Cahul constituie 124,6 mii persoane, ceea ce reprezintă 3,5 % din populația totală a Republicii Moldova, inclusiv 39,6 mii persoane (31,8%) - populația urbană a raionului și 85,0 mii persoane (68,2%) populația rurală a raionului.

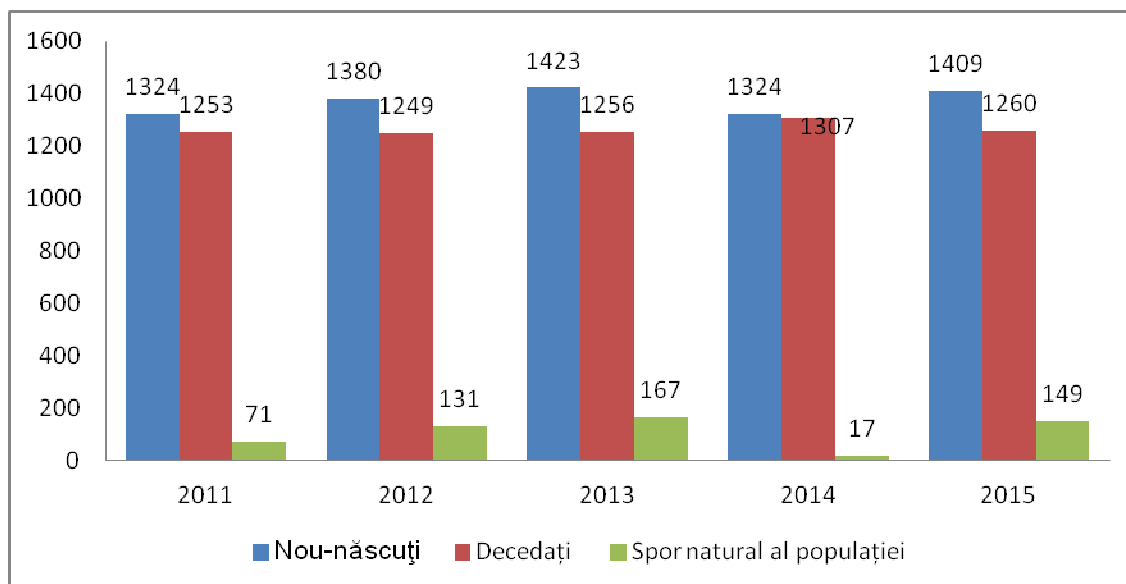
Figura nr.4. Dinamica efectivului populației stabile și prezente a raionului Cahul conform datelor oficiale a BNS (mii persoane)

Trebuie de menționat că acestea sunt estimări ale Biroului Național de Statistică, care nu surprind întregul proces migrațional, urmînd ca date mai exacte să fie oferite de recensămîntul din anul 2014. Numărul persoanelor plecate pe termen scurt și lung nu este cunoscut cu exactitate, pînă la publicarea rezultatelor finale ale recensămîntului din 2014. Din figura nr.2 putem menționa că numărul populației prezente a raionului Cahul oscilează în limitele de 124,8-124,6 mii persoane pentru anii 2011-2015. Micșorarea numărului populației stabile conform datelor oficiale (cel puțin pe parcursul anilor 2011-2015), este determinat de înregistrarea imperfectă a fluxurilor migraționale, în special a migrației externe.

Pe parcursul anilor 2011-2015 numărul de nașteri prevalează numărul de decese, ceea ce asigură creșterea naturală a efectivului populației raionului. Acest fenomen se datorează structurii populației progresive a raionului (proporției înalte a persoanelor tinere și adulte).

Figura nr.5. Dinamica numărului de nașteri, decese și a sporului natural în raionul Cahul în perioada anilor 2011-2015, persoane

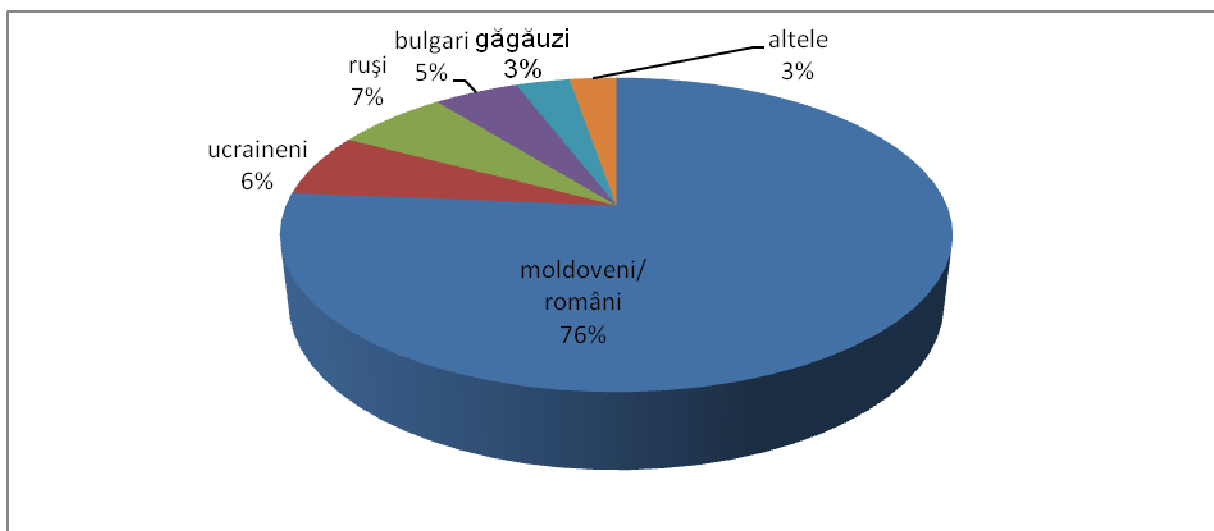

Sursa: BNS

Principalii factori de influență directă și indirectă asupra stării demografice în raion sunt: procesele intense ale migrațiunii, inclusiv munca în străinătate, care provoacă depopularea mecanică; starea de sănătate; îmbătrânirea populației raionului; mediul macroeconomic. Aceste procese precare indică necesitatea urgentă de elaborare și implementare a politicilor de protecție socială a persoanelor vîrstnice, a mamei și copilului, cât și de susținere a tinerilor familii în scopul sporirii natalității, atât la nivel de țară în întregime, cât și la nivel de raion.

Raionul Cahul este multinațional și acest lucru poate fi vizualizat în diagrama de mai jos.

Figura nr.6. Structura etnică a populației raionului Cahul, %

Sursa: Datele Direcției pentru statistică a raionului Cahul

La capitolul alte etnii pot fi menționați: evreii, polonezii, romii ș.a.

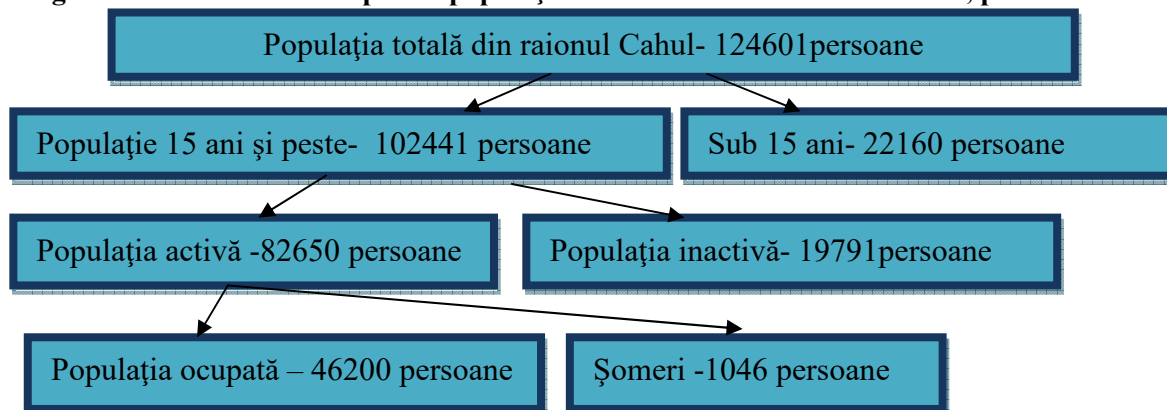
2.3.2. Forța de muncă

Analiza generală a pieței muncii din raionul Cahul

În ultimii ani evoluția proceselor economice din raionul Cahul au influențat asupra modificărilor structurale din cadrul populației active. Conform datelor BNS, în anul 2015, resursele de muncă disponibile în raion au constituit 82650 persoane, înregistrînd o descreștere cu 2,3% față de anul

2010 (90344 mii de persoane), dintre care 1046 de șomeri. Raionul Cahul înregistrează o pondere a persoanelor apte de muncă egală cu 66,3% sau cu 0,4% mai puțin decât ponderea persoanelor apte de muncă la nivel național (66,7%) .

Fugura nr.7. Gradul de ocupare a populației din raionul Cahul în anul 2015, persoane

Structura pe vîrstă a populației prezentă se caracterizează conform următorilor indici:

- populația sub vîrstă aptă de muncă – 22160 persoane sau 17,8% din numărul total al populației;
- populația în vîrstă aptă de muncă – 82650 persoane sau 66,3%;
- populația peste vîrsta aptă de muncă –19787 persoane sau 15,9%.

Dinamica ocupării populației în perioada 2011-2015 după activități economice (conform datelor statistice), practic nu arată schimbări semnificative de la an la an. Circa 28,8 la sută din populația raionului este încadrată în activități de producere, preponderent agricultură (13,5%) și industrie (15,3%), restul 71,2 la sută este încadrată în prestări servicii și administrație. Ponderea cea mai mare în segmentul servicii o au persoanele ocupate în prestarea serviciilor publice și anume: învățămînt, sănătate, asistență socială și administrație (48,1%), care cu precădere sunt finanțați din bani publici. Următorul domeniu este comerțul cu o pondere de circa 7,7 la sută. Această distribuire a ocupațiilor în raion ne vorbește despre o deficiență în sectorul real al economiei bazat pe producere, care duce astăzi povara contribuției la bugetul de stat.

Tabelul nr.6. Situația populației active pe sectoare de activitate, persoane

	2012	2013	2014	2015
Numărul salariaților la 31 decembrie, total, din care pe sectoare de activitate:	20372	19205	19116	19100
Agricultură, silvicultură și pescuit	2995	2884	2767	2760
Industrie	3008	2901	2888	2880
Construcții	452	409	417	485
Comerț cu ridicata și cu amănuntul	2587	2384	2350	2330
Hoteluri și restaurante	213	179	153	174
Transporturi și comunicații	1069	1043	995	998
Activități financiare	349	284	265	254
Tranzacții imobiliare și activități de servicii prestate întreprinderilor	567	554	547	550
Administrație publică	1507	1521	1519	1520
Învățămînt	4495	4223	4198	4182
Sănătate și asistență socială	1913	1900	1897	1898
Alte activități de servicii colective, sociale și personale	1217	923	1120	1069

Piața forței de muncă este motorul principal al creșterii economice și al productivității pe termen lung. Crearea condițiilor pentru creșterea competențelor profesionale și asigurarea locurilor de muncă pentru persoanele active care încă se află în șomaj, în scopul asigurării unui proces de

producție performant, care să realizeze produse competitive și inovatoare, capabile să facă față cerințelor pieței, devine un lucru necesar.

Schimbările care apar la momentul actual în raionul Cahul sunt legate de scăderea populației totale, a populației active și ocupate. Scăderea numărului total al populației, în special al tinerilor care migrează spre zone mai dezvoltate, a avut repercusiuni majore și asupra pieței forței de muncă.

Problemele pe piața muncii, atât la nivel de țară, cât și în raionul Cahul sunt determinate de un șir de factori cu influență reciprocă, cum ar fi dezvoltarea economică precară, sărăcia, salariile mici, șomajul, etc., care la rândul lor alimentează migrația excesivă a forței de muncă peste hotare percepută de populație drept singura opțiune de menținere a unui trai decent, iar, uneori, și de supraviețuire. Salariul ca principala sursă de venit a angajaților și familiilor acestora constituie unul din indicatorii principali care influențează și asupra nivelului de trai a populației raionului.

Tabelul nr.7. Evoluția salariului nominal mediu lunar al unui lucrător în economie, anii 2012-2015

<i>Indicatori</i>	<i>2012</i>		<i>2013</i>		<i>2014</i>		<i>2015</i>	
	<i>RM</i>	<i>Cahul</i>	<i>RM</i>	<i>Cahul</i>	<i>RM</i>	<i>Cahul</i>	<i>RM</i>	<i>Cahul</i>
Salariul nominal mediu lunar al unui lucrător în economie total, lei	3477,7	2743,7	3765,1	3048,5	4172,0	3473,7	4610,9	3855,6
Ritmul de creștere a salariului, % față de anul precedent	108,9	110,5	108,3	111,1	110,8	113,9	110,5	111,0
% față de salariul mediu lunar al unui lucrător în economie total	100	77,3	100	79,2	100	81,6	100	83,6

Analizând evoluția salariului mediu lunar al unui lucrător din raionul Cahul, am constatat că salariul mediu lunar al unui lucrător în anul 2015 a demonstrat o creștere cu 40,5% față de anul 2012, comparativ cu media pe țară indicele fiind în creștere cu 32,6 p.p.

Ancheta forței de muncă elaborată de BNS prezintă zona de sud ca cea mai defavorizată sub aspectul migrației de muncă. În perioada 2009-2013 ponderea persoanelor plecate la muncă peste hotare a crescut cu 19%, în comparație cu 17% în RDN și 9% în RDC. Astfel 222 din 1000 de locuitori din zona de sud sunt în migrație de muncă peste hotarele țării, față de 118 în RDN și 102 în RDC. Unica oportunitate a fenomenului migraționist care poate fi utilizată pentru dezvoltare este promovarea utilizării eficiente a remitențelor, inclusiv pentru dezvoltarea afacerilor proprii. Documentele de politici la nivel regional și raional trebuie să includă măsuri de susținere a antreprenoriatului prin intermediul cărora se poate influența reducerea efectelor migrației și ameliorarea situației demografice în regiune și în raion.

Forța de muncă ieftină în raion poate servi ca argument pentru atragerea investițiilor și dezvoltarea mediului de afaceri. În același timp, remunerarea slabă poate stimula migrația forței de muncă în străinătate sau în capitala țării în căutarea unor locuri de muncă mai bine plătite.

Rata șomajului în RDS, calculată conform criteriilor Biroului Internațional al Muncii, a scăzut de la 5,0% în anul 2009 până la 3,6% în 2014. În același timp depășește media pe RDN și RDC, care în anul 2014 a fost de 2,4 și corespunzător 3,2%. Printre șomeri predomină tinerii cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani (rata de 11,6%), bărbații (rata 4,6% față de 2,7% la femei) și persoanele din mediul urban (rata 4,0% față de 3,5% în mediul rural).

Conform datelor oficiale, rata șomajului se menține la un nivel destul de scăzut. Totuși o evaluare veridică a fenomenului șomajului este dificilă, întrucât numărul șomerilor identificați conform metodologiei Biroului Internațional al Muncii nu reflectă totalitatea șomerilor. Din acest motiv se poate presupune că problema șomajului este de fapt subestimată.

Recomandări :

Pentru soluționarea barierelor existente în domeniul pieței muncii din raionul Cahul, propunem următoarele măsuri active de stimulare a ocupării forței de muncă:

I. Crearea locurilor de muncă stabile și atractive cu perspectivă de creștere profesională (educarea spiritului antreprenorial) în raion, care prevede:

- ameliorarea procesului de comunicare/interacțiune dintre patroni, intermediarii procesului de ocupare a forței de muncă și potențialii angajați;
- asigurarea condițiilor optime de muncă;
- crearea unui climat favorabil de dezvoltare a serviciilor de către AOFM prin combaterea șomajului în rândul tinerilor și prevenirea șomajului de lungă durată.

2.4. Infrastructura fizică și tehnico-edilitară

2.4.1. Infrastructura drumurilor și serviciile de transport

Rețeaua de transport a raionului este determinată de particularitățile configurației reliefului și include următoarele tipuri de transport – auto, aerian, feroviar cu căile de comunicație respective și transportul naval în baza Portului de mărfuri și pasageri la Dunăre în localitatea Giurgiulești.

Prezența pe teritoriul raionului a rețelelor transportului auto și feroviar crează premise pentru dezvoltarea socio-economică continuă. În raion este amplasat de asemenea Aeroportul Cahul, care actualmente nu funcționează. O importanță deosebită prezintă și transportul rutier, care este principalul element de legătură de nivel internațional, republican și local. Transportul rutier – cel mai popular, efectuează 97 % din transportul de pasageri și 87 % cel de mărfuri.

Toate localitățile au legături de transport cu alte centre raioane și cu capitala R. Moldova – mun. Chișinău.

Transportul de pasageri și mărfuri este asigurat de către transportul rutier și feroviar.

Comunicațiile de transport

Rețeaua existentă de drumuri naționale și locale asigură legăturile dintre toate localitățile raionului, precum și cu orașele și satele din alte raioane ale republicii.

Aproximativ 70% din drumuri necesită lucrări de reconstrucție și reparație, 20% din drumurile de importanță locală nu dispun de îmbrăcăminte rigidă, ceea ce complică circulația transportului în perioada dintre anotimpuri.

Raionul dispune de o rețea ramificată de drumuri naționale și locale, care leagă toate comunele și satele între ele. În urma analizei comunicațiilor de transport au fost determinate localitățile care nu au legătură directă cu centrul de polarizare Cahul. Lipsa legăturilor directe dintre localitățile raionului crează un șir de probleme pentru agenții economici și populație. În special, aceste probleme apar în perioada dintre anotimpuri și în caz de calamități naturale.

Dublarea drumurilor auto în majoritatea cazurilor lipsește, iar drumurile de ocolire majorează distanța parcursă a transportului de câteva ori.

Parcul de autobuze, al mașinilor speciale și celor de mare tonaj, aflate în gestiunea întreprinderilor care îndeplinesc transportarea pasagerilor și a mărfurilor, în marea lor parte necesită înnoirea unităților de transport.

Clasificarea drumurilor și caracteristicile lor principale

Rețeaua de drumuri a raionului Cahul este prezentată de drumuri naționale (M, R) și drumurile locale (L).

La drumuri naționale se referă sectorul de drum M3 (Chișinău-Cimișlia-Vulcănești-Giurgiulești-frontiera cu Ucraina), care traversează partea de sud a raionului.

De-a lungul hotarului cu România, de la nord spre sud, raionul este traversat de automagistrala națională R-34 (Hîncești-Leova-Cahul-Slobozia Mare) din beton asfaltic, îmbrăcăminte rutieră a căreia în mare parte este satisfăcătoare. Drumul de acces R-34.1 (Cahul – Frontiera cu România)

duce spre vamă. De la sud spre est trece automagistrala națională R-38 (Vulcănești-Cahul-Taraclia) și drumul de ocolire a or. Cahul R-38.2. Drumul național R-56 (Cania-Baimaclia-Taraclia de Salcie-R38) traversează partea de est a raionului. În total lungimea drumurilor de importanță națională care traversează raionul Cahul constituie 177,8 km, ceea ce constituie 46% din lungimea totală a drumurilor raionului.

Drumurile de importanță locală completează rețeaua de drumuri naționale și leagă localitățile între ele și, respectiv, cu zonele unităților de producere. Aceste drumuri sunt din beton asfaltic (55%) și pietriș (25%), îmbrăcămintea lor și terasamentul căii este foarte uzat, 70 % din ele necesită reparație capitală sau reconstrucție. Aproximativ 20% din drumurile locale nu dispun de îmbrăcămintă rutieră, ca urmare, acestea sunt drumuri de grund. De asemenea, este necesară reparația drumurilor în comune și sate. Tehnica specială pentru deservirea și reparația autostrăzilor este învechită.

Poduri și podețe

Total în raion pe drumurile naționale sunt 49 poduri cu lungimea totală de 1044,4 metri liniari, din care: 36 – din beton-armat, 7 – beton, 5 – piatră și un pod metalic, majoritatea se află în stare satisfăcătoare, 9 poduri necesită reparații capitale.

Pe drumurile locale sunt 19 poduri cu lungimea totală de 335,8 m, din care 15 – din beton-armat, 4 – din beton, 5 poduri necesită reconstrucție parțială. De asemenea, majoritatea căilor de acces la poduri necesită reparații.

Transportul auto

Rolul principal în asigurarea serviciilor de transport revine transportului auto, care asigură cele mai importante legături economice cu localitățile republicii și țările străine.

De asemenea, se întrețin pavilioane auto, opriri pentru autobuze, izvoare amenajate, estacade și multe alte elemente rutiere.

Gara Auto Cahul leagă raionul cu capitala țării și alte orașe ale republicii, inclusiv cu cele internaționale. Teritoriul gării și suprafața încăperilor vor satisface fluxul de pasageri pentru timpul apropiat. Transportul de tranzit constituie circa 60%. Principalele direcții de transport sunt nord-sud. Transportul internațional se efectuează spre Ucraina, România și alte țări. Rutele spre Chișinău sunt efectuate de către microbuze în intervale scurte și în număr suficient. În interiorul raionului transportul de pasageri este asigurat în toate localitățile, rutele sunt efectuate de către autobuze și microbuze.

Prin intermediul autogării Cahul este asigurat procesul tehnologic de deservire a 31 rute internaționale, 59 rute interurbane și 137 suburbane.

Tabelul nr.8.Volumul transportului de pasageri în anii 2013-2015

<i>Indicii</i>	<i>Anii</i>		
Pasageri transportați, mii pasageri	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>
	5662,8	5436,6	5146,7
Parcursul pasagerilor, mln. pasageri-km	91,3	80,2	83,3

Total pe raion la 01.01.2016 au fost înregistrate 25898 automobile. Dinamica creșterii parcului de automobile pe raion, pe tipuri de automobile, este prezentată în tab. 9.

Tabelul nr.9.Dinamica creșterii parcului de automobile pe raion

<i>Tipul mijlocului de transport</i>	<i>Numărul de unități de transport înmatriculare</i>			
	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2015</i>
Autoturisme	11547	11995	12511	14952
Camioane	3408	3640	3883	4367
Remorci	1520	1557	1585	1780
Microbuze	845	938	986	988

Motociclete	2000	2105	2195	3091
Autobuze	674	681	725	720
Total	19994	20916	21885	25898

Nivelul de motorizare în raion constituie 208 automobile pentru 1000 de locuitori.

În medie, în ultimii trei ani, numărul automobilelor a sporit cu 4013 unități. În mare parte creșterea a fost din contul autoturismelor și camioanelor.

În urma analizei, nivelul motorizării va constitui:

în anul 2020 – 245 automobile pe 1000 locuitori;

în anul 2030 – 350 automobile pe 1000 locuitori.

Proгноza de dezvoltare

Se propune schimbarea direcției drumului național M-3 (12,5 km) la intrarea în s. Giurgiulești. Această propunere ține de posibilitatea de a ocoli localitățile Slobozia Mare, Cîșlița-Prut și Giurgiulești fără a intersecta alte drumuri. Traseul nou va fi construit pe drum de câmp, ceea ce va simplifica procedura de atribuire a terenurilor pentru construcții. În legătură cu aceasta, fluxul transportului în tranzit de pe drumul R-34 va fi redirecționat pe această nouă porțiune M-3. În acest caz, porțiunea de drum care traversează satele Slobozia Mare, Cîșlița-Prut și Giurgiulești va trece în categoria drumurilor locale.

De asemenea, se propune ca toate drumurile locale din raion cu îmbrăcăminte din pietriș și pământ să fie reabilite și acoperite cu îmbrăcăminte din beton asfaltic.

Total drumuri cu îmbrăcăminte din pietriș – 51,8 km, drumuri de pământ – 40,65 km. Costul reabilitării este de circa 462 mil. lei.

Caracterizarea tehnică de exploatare a drumurilor noi, celor existente și care necesită reabilitare este reflectată în tab. 10.

Tabelul nr.10. Indicatorii privind caracteristica tehnică de exploatare a drumurilor din teritoriu

Nr. d/o	Denumirea indicilor	Unitatea de măsură	Indicatorii		
			Situația existentă	anul 2020	anul 2030
1.	Lungimea drumurilor auto, total	km	384,58	399,58	426,08
1.1	inclusiv, cu îmbrăcăminte rutieră	km	289,37	304,37	426,08
1.1.1	% drumuri cu îmbrăcăminte ameliorată	%	75,2	76,4	100,0
1.2	Lungimea drumurilor de importanță națională, inclusiv:	km	177,8	192,8	195,5
1.2.1	- republicane	km	140,44	140,44	158,94
1.2.1.1	din care cu îmbrăcăminte rigidă	km	140,44	140,44	158,94
1.2.2	- internaționale	km	37,36	52,36	36,56
1.2.2.1	din care cu îmbrăcăminte rigidă	km	37,36	52,36	36,56
1.3.	Lungimea drumurilor de importanță locală, total	km	206,78	206,78	230,58
1.3.1	inclusiv, cu îmbrăcăminte rigidă	km	114,33	114,33	230,58
2.	Densitatea drumurilor auto, total	km /100 km ²	24,89	25,38	26,9
2.1.	inclusiv, cu îmbrăcăminte rigidă	km /100 km ²	18,73	19,39	26,9
3.	Valoarea reabilitării, mln. lei			1386,54	931,5

Sarcina de bază a dezvoltării infrastructurii rutiere a raionului este asigurarea reabilitării, modernizării și reparației rețelei de drumuri naționale și reabilitarea și întreținerea drumurilor locale. La elaborarea prognozei dezvoltării sistemului de transport au fost utilizate materialele "Strategiei de Transport și Logistică 2013 – 2022", care prevede dezvoltarea tuturor tipurilor de transport.

În rezultatul implementării acestui proiect r-nul Cahul va dispune de o rețea de transport dezvoltată cu condiția menținerii ei în ordinea stabilită.

Transportul feroviar

Lungimea tronsonului de cale ferată, amplasat pe teritoriul raionului, este de 80 km și prezintă un sector de cale simplă dotată cu mijloace de telecomunicații.

În linia de cale ferată sunt montate șine de marcă M50 pe traverse de beton armat, ecartamentul căii este de 1520 mm.

Pe teritoriul raionului Cahul sunt amplasate 3 stații de cale ferată: stația Cahul, care este o stație intermediară de categoria 3, dotată cu centralizare electrodinamică a macazurilor și semnalelor (în continuare CE), stația Colibași – stație intermediară de categoria 5, nedotată cu CE (schimbătoarele de cale cu manevrare manuală) și stația Giurgiulești – stație de dispoziție de categoria 1, dotată cu CE.

Tronsonul de cale ferată Cahul - Giurgiulești cu lungimea de 50 km unește cel mai mare oraș din sudul țării, Cahul, cu localitatea Giurgiulești, trecând prin 10 localități din regiune. Tronsonul oferă ieșire spre Marea Neagră și dă posibilitate antreprenorilor din regiune să-și transporte marfa atât în R. Moldova, cât și în Ucraina sau în România.

Municipiul Cahul are legătură feroviară cu capitala republicii prin tronsonul de cale ferată Chișinău-Revaca-Căinari-Basarabeasca-Prut II-Cahul. Al doilea tronson de cale ferată traversează atât teritoriul regiunii, cât și teritoriul Ucrainei (Chișinău-Basarabeasca-Taraclia-Vulcănești-Reni-Giurgiulești-Galați). Stația feroviară din or. Cahul dispune de 35 macazuri electrice și un post de centralizare electric și este unită printr-o rețea cu toate întreprinderile industriale din raza m. Cahul. Serviciile de bază oferite de această stație sunt transportul de mărfuri și pasageri.

Densitatea rețelei căii ferate pe raion constituie $5,2 \text{ km}/100\text{km}^2$, media pe republică este de $3,5 \text{ km}/100\text{km}^2$.

Proгноza de dezvoltare:

Întreprinderea de Stat "Calea Ferată din Moldova" este clasificată ca fiind neprofitabilă, deoarece traficul este încetinit lent, costisitor și nesigur, ca urmare este necesară modernizarea semnificativă a acestei infrastructuri.

În urma analizei relațiilor comerciale existente și a prognozei generale a creșterii economice, s-a ajuns la concluzia, că trecerea de la transportul feroviar la transportul rutier va continua și în perspectivă.

Întrucât garnitura feroviară din dotarea căilor ferate este învechită și uzată, se propune achiziționarea de vagoane noi, a platformelor pentru containere și mașinilor pentru îndeplinirea lucrărilor de întreținere a căilor ferate, reparația capitală a căilor pe porțiunile care necesită intervenții. Este necesară construcția unei linii de acces feroviar cu ecartament european spre Portul Internațional Giurgiulești.

Transport aerian

Aeroportul Cahul prezintă pentru raion un punct strategic de colaborare transfrontalieră în cadrul Euroregiunii "Dunărea de Jos".

Aeroportul Cahul, cu suprafața de 100,45 ha, este amplasat la o distanță de 7 km de or. Cahul. Actualmente, clasa aeroportului nu este stabilită și nu funcționează.

Aeroportul este dotat și cu pistă pentru elicoptere și poate fi folosit pentru legături aeriene locale.

Proгноza de dezvoltare:

În perioada apropiată nu se prevede exploatarea teritoriului destinat Aeroportului, deoarece acesta este conservat. Acesta poate fi reabilitat ca fiind de rezervă, deoarece Aeroportul dispune de pistă de decolare și aterizare de tipul ГВПП 1500X200, 500X100 și tot utilajul necesar poate fi restabilit în termeni foarte restrânși.

Transport naval

Întreaga suprafață a Portului Internațional Liber Giurgiulești (PILG) are statut de zonă economică liberă până în anul 2030. Grație amplasării sale pe Dunărea de Jos cu adâncimi disponibile ale apei

de până la 7 m, PILG este capabil să primească atât nave fluviale, cât și nave maritime. În acest context, PILG reprezintă pentru clienții săi:

- unicul punct fluvio-maritim direct de distribuție și transbordare în/din Republica Moldova;
- un centru regional de logistică la frontiera Uniunii Europene cu acces la căile de comunicație terestră, feroviară, fluvială și maritimă;
- o zonă excelentă pentru dezvoltarea afacerii, datorită poziționării sale strategice, infrastructurii de transport trimodale, mediului de preț rentabil, precum și regimului fiscal și vamal unic.

Actualmente în Portul Internațional sunt înregistrați 57 rezidenți.

Volumul total al investițiilor în Portul Internațional, pe întreaga perioadă de activitate a acestuia, conform situației din 1 ianuarie 2016, a constituit 63,7 mil. dolari SUA, inclusiv 1,1 mil. dolari SUA pentru perioada de gestiune. Investitorul General, ÎCS „Danube Logistics” SRL, a investit 49,4 mil. dolari SUA, iar SC „Trans Cargo Terminal” SRL, care a efectuat construcția și exploatarea terminalului cerealier, a investit 7,9 mil. dolari SUA. Totodată, se realizează alte proiecte investiționale ale companiilor ÎCS „Trans Bulk Logistics” SRL (volumul investițiilor cca. 4,2 mil. dolari SUA), „Arbomax” SRL (0,9 mil. dolari SUA), „Iunasistem” SRL (0,7 mil. dolari SUA) și „Dunav-Tir” SRL (0,4 mil. dolari SUA) etc.

Pe parcursul anului 2015, Portul Internațional a acostat și a deservit 331 diverse tipuri de nave, inclusiv vase petroliere.

La fel, în această perioadă pe teritoriul terminalului petrolier al Portului Internațional au fost importate 266,6 mii tone de produse petroliere sau de 1,7 ori mai mult decât în perioada corespunzătoare a anului 2014.

Circa 3,6 mii tone au fost livrate rezidenților zonelor libere, iar 51,6 mii tone de produse petroliere au fost realizate la stațiile de alimentare cu combustibil ale ÎCS „Bemol Retail” SRL. Concomitent, prin intermediul terminalului petrolier au fost exportate 10,9 mii tone de produse petroliere. Ținem să relatăm că Investitorul General oferă serviciile terminalului pentru toți agenții economici, importatori de produse petroliere. La finele perioadei de raportare încă aproximativ 15,4 mii tone de produse petroliere erau depozitate.

În perioada ianuarie-decembrie 2015 terminalul de mărfuri generale și-a sporit activitatea. Per ansamblu, prin intermediul terminalului au fost transbordate 212,4 mii tone de mărfuri, dintre care 105,7 mii tone de mărfuri au fost importate în port din exteriorul țării și 77,9 mii tone au fost exportate.

Printre mărfurile tranzitate pot fi evidențiate diverse materiale de construcție, metale, containere, produse ambalate etc.

În anul 2015 prin intermediul terminalului cerealier au fost exportate 287,9 mii tone de producție cerealieră. La finele perioadei de referință pe teritoriul terminalului cerealier erau depozitate 25,4 mii tone producție cerealieră, aduse de către companiile autohtone. Volumul total al serviciilor de păstrare a cerealelor a constituit, pentru perioada de raportare, 54,2 mil. lei.

La fel, în 2015 a continuat transbordarea prin Portul Internațional a uleiului vegetal. În esență, pe parcursul anului au fost exportate 90 mii tone de ulei vegetal sau cu 12,8% mai mult față de nivelul anului 2014.

Tabelul nr.11. Date statistice privind activitatea Portului Internațional Liber Giurgiuilești în anii 2009 – 2015

<i>Indicii</i>	<i>ANII</i>						
	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>
Angajați, persoane	178	232	303	298	417	432	415
Salariu mediu, lei	4100	6200	6500	4900	5400	5900	7000
Investiții (mln.\$)	3,9	7,2	5,0	2,7	1,95	3,5	1,1
Impozite și taxe achitate (mln.MDL)	56	109,4	150,3	219,7	258,5	296,0	416,8
Numărul rezidenților	25	26	29	32	41	47	57

Export (cereale, tone)	39000	207800	165000	78500	245700	354500	287900
Export (mărfuri, tone)	-	-	-	-	25800	54100	105700
Import (petrol, tone)	38600	58800	67600	86200	139500	156800	266600
Import (mărfuri, tone)	-	-	-	56600	53000	77200	77900

Recomandări:

Una dintre principalele sarcini ale transportului naval este reluarea navigației pe râul Prut. Datorită prezenței portului Giurgiulești a fost deschisă cursa maritimă Giurgiulești – Istanbul.

Conform "Strategiei de transport și Logistică" vor fi elaborați principalii indicatori tehnico-economici și proiectul pentru asigurarea securității navigației (curățarea albiei, instalarea semnalizării, executate lucrări de amenajare a zonei riverane etc.). De asemenea, se prevede proiectarea și construcția stației de colectare, prelucrare și utilizare a deșeurilor de la bordul navelor.

Posturi de trecere și control

În raion sunt amplasate trei puncte de trecere internaționale a frontierei de stat și anume: Giurgiulești-Galați (România); Giurgiulești-Reni (Ucraina); Cahul-Oancea (România), informația este reflectată în tab. 12.

Tabelul nr.12. Puncte de trecere a frontierei de stat

<i>Nr. d/o</i>	<i>Denumirea</i>	<i>Statutul</i>	<i>Tipul</i>
1	Cahul – Oancea	Internațional	Auto
2	Giurgiulești – Galați	Internațional	Auto, feroviar
3	Giurgiulești – Reni	Internațional	Auto, feroviar

Proгноza de dezvoltare:

Pentru toate punctele de trece - implementarea sistemului electronic "Ghișeu Unic" și noul sistem computerizat de tranzit (NCTS).

Implementarea programului va facilita reducea timpului de traversare a frontierei.

2.4.2. Infrastructura energetică și managementul eficienței energetice

Energia termică

În conformitate cu prevederile "Strategiei energetice a Republicii Moldova până în anul 2030", aprobată de Guvernul RM nr. 102 din 05.02.2013, sarcina principală constă în gazificarea tuturor localităților din raion, descentralizarea sistemelor de încălzire și folosind surse autonome de căldură, energie care funcționează în cea mai mare parte pe bază de gaze naturale și promovarea utilizării energiei din surse regenerabile (energia solară eoliană, biocombustibili, etc).

În prezent, în mun. Cahul și localitățile din cadrul raionului, majoritatea clădirilor multietajate, casele particulare, clădirile administrative și publice, atelierele de producere etc., sunt dotate cu surse autonome, care lucrează pe bază de gaze naturale și pe combustibil lichid sau solid.

În mun. Cahul și localitățile rurale sistemul de încălzire este individual, sau includ un grup de clădiri (școli, spitale, clădiri administrative).

Localitățile gazificate, care constituie aproape 90%, utilizează cazane individuale de uz casnic de până la 30 kW, clădirile socio-culturale și administrative utilizează cazane cu o capacitate de până la 200 kW, agenții economici, pentru activitatea de producere, instalează cazane pe gaz, echipament electric și alte unități care asigură toate necesitățile procesului tehnologic și necesarul de căldură, capacitatea cărora este determinată de volumul producției.

Pentru așezările rurale care rămân negazificate soluția este să se conecteze la sistemul de alimentare cu gaz, ceea ce va permite instalarea echipamentelor de încălzire modernă, cu un randament ridicat de acțiune și poluarea minimă a mediului înconjurător. Problema se soluționează prin instalarea cazanelor de încălzire pe combustibil solid, brichete din paie, răchită, rumeguș.

Totodată, în scopul economiei resurselor energetice, este necesar de acordat atenție deosebită utilizării surselor energetice regenerabile: solare, eoliene, biocombustibil.

Întreprinderea acestor măsuri este legată de cheltuieli inițiale considerabile pentru procurarea, construcția și montarea echipamentului tehnologic. Însă aceste genuri de energie termică și electrică sunt alternativa resurselor naturale, pur ecologice și actualitatea lor crește an de an în măsura scumpirii genurilor tradiționale de combustibil și epuizarea rezervei.

Gazificarea tuturor localităților, cu utilizarea surselor autonome de încălzire cu gaze naturale, stimularea utilizării energiei din surse regenerabile (solară, eoliană, biocombustibil), reducerea consumului de energie în clădiri, utilizarea echipamentului modern cu randament maximal (sisteme de încălzire cu gaze și radiație, gaze, aer, instalații de încălzire solară ș. a.) va permite optimizarea bilanțului energetic al raionului în perspectivă.

Gazele naturale

Din componența r-lui Cahul fac parte 55 localități. Conform situației la 01.01.2013, doar 85% din localitățile raionului sunt asigurate cu gaze naturale – 47 localități.

Actualmente în satele Chircani, Cucoara, Badicul Moldovenesc, Rumeanțev, Doina și Spicoasa conducta de gaze este pozată, dar nu este dată în exploatare sau se află în stare de construcție.

Pentru perspectivă spre s. Iasnaia Poleana va fi pozată conducta de gaze naturale.

Toate conductele, indiferent de tipul de presiune, sunt din țevi de polietilenă și oțel.

Conductele de gaze sunt de presiune medie din oțel cu diametrul de 400, 300, 200, 150 mm și din polietilenă cu diametrul de 125 și 110 mm.

Conductele de gaze de presiune înaltă cu diametrul de 150 mm și cele din polietilenă cu diametrul de 50, 63, 75, 90, 110, 125, 160, 200 mm.

Conducte de gaze naturale de presiune medie sunt prevăzute pentru 9 localități. Pentru celelalte localități se prevăd conducte de gaze naturale de presiune înaltă.

SRL "Cahul-Gaz" deservește 1215,349 km gazoducte, din care:

- urbane (presiune înaltă și medie) – 242,753 km,
- rurale (presiune medie și joasă) – 972,596 km.

Obiective și acțiuni:

Sarcina principală este implementarea Programului național de gazificare a localităților raionului în perioada anilor 2017-2020:

- a) finalizarea construcției gazoductului magistral pentru aprovizionarea cu gaze naturale a satelor Badicul Moldovenesc, Rumeanțev, Doina, Iasnaia Poleana, Chircani;
- b) racordarea la magistrale a satelor Spicoasa, Huluboaia, Lucești;
- c) gazificarea tuturor instituțiilor publice din teritoriul raionului.

Energie electrică

Alimentarea cu energie electrică a raionului Cahul este asigurată de întreprinderea ÎCS "RED UNION FENOSA" SA, care exploatează rețele 10/6,0/0,4 kV, substații de transformare 10/04 kV, puncte de distribuție și alte instalații.

Exploatarea și construcția rețelelor magistrale 330/110/35 kV, substațiilor de înaltă tensiune, transformare și distribuție și instalațiilor este competența ÎS "Moldelectrica".

Situația existentă și prognoza consumului de energie electrică în raion este reflectată în tab. 13 și 14.

Tabelul nr.13. Consumul și prognoza de energie electrică în raionul Cahul în perioada anilor 2002-2020

<i>Denumirea</i>	<i>Consumul pe ani, mln. kW*oră</i>					
	<i>2002</i>	<i>2003</i>	<i>2004</i>	<i>2010</i>	<i>2015</i>	<i>2020</i>
Consumul de energie electrică, total, mln. kW*oră, inclusiv:	24,51	26,71	28,19	34,3	38,5	43,3

- industrie	1,84	1,90	1,91	2,3	2,8	3,4
- consumatorii neindustriali	6,91	7,59	8,14	9,7	11,2	12,9
- necesitățile comunale ale populației	15,76	17,22	18,14	22,3	24,5	27,0

*În lista consumatorilor neindustriali au fost incluși și consumatorii din sectorul agricol.

Tabelul nr.14. Ritmul modificării consumului de energie electrică în raionul Cahul în perioada anilor 2002 – 2020

<i>Denumirea</i>	<i>Schimbarea consumului de energie electrică, %, («-» – scădere, «+» – sporire)</i>				
	<i>2002-2003</i>	<i>2003-2004</i>	<i>2004-2010 anual</i>	<i>2010-2015</i>	<i>2015-2020</i>
Consumul de energie electrică, total, mln. kW*oră, inclusiv:	9,0	5,5			
- industrie	3,3	0,5	3,0	20,0	20,0
- consumatorii neindustriali	9,8	7,2	3,0	15,0	15,0
- necesitățile comunale ale populației	9,3	5,3	3,5	10,0	10,0

În conformitate cu "Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030" (Hotărîrea Guvernului RM nr. 102 din 05.02.2013) principalele direcții de dezvoltare a sistemului energetic a raionului pentru I etapă, anul 2020, sunt:

- înlocuirea și reconstrucția utilajului de distribuție existent cu cel modern, mai eficient și consum redus de energie;
- construcția liniilor de racordare a transportului de energie electrică 10/0,4 kV pentru asigurarea cu energie electrică de rezervă, ceea ce va asigura securitatea energetică a localităților;
- reducerea consumului de energie electrică din contul exploatării utilajului și tehnicii de uz casnic modern, utilizarea surselor de energie regenerabilă, implementarea tehnologiilor eficiente de distribuție a energiei electrice.

În corespundere cu planul de dezvoltare și reconstrucție pentru perspectivă, direcția raională ÎCS "RED UNION FENOSA" efectuează lucrări planificate de înlocuire a utilajului, profilaxie și construcție a rețelelor și obiectivelor noi, în volumul stabilit privind asigurarea funcționării stabile a sistemului de alimentare cu energie electrică a raionului.

Sporirea eficienței energetice a clădirilor și spațiilor publice

Eficiența energetică reprezintă un ansamblu de măsuri, implementarea cărora permit optimizarea relației dintre cantitatea de energie consumată și produsele/serviciile obținute, altfel spus, putem trata eficiența energetică drept un șir de acțiuni prin care am obține același beneficiu, am asigura aceleași valori normate (în cazul iluminării, încălzirii, etc.), dar cu un impact benefic asupra consumului de resurse energetice. Îmbunătățirea indicatorilor la acest capitol ne asigură o reducere a nevoii de a investi în infrastructura energetică, o reducere a facturii pentru resursele consumate, contribuie la creșterea competitivității produselor pe piață și, cu siguranță, îmbunătățește bunăstarea consumatorului. Reducerea consumului de resurse energetice reduce dependența de importul acestora, ceea ce asigură o creștere a gradului de securitate energetică a statului – o preocupare primordială a Republicii Moldova, în special a raionului Cahul. Eficiența energetică are un impact pozitiv și asupra mediului, reducând din volumul emisiilor de gaze nocive, poluanți, care într-un final sunt recunoscuți drept elemente ce provoacă efectul de seră.

Compartimentul dat vizează activități ce duc la sporirea eficienței energetice a clădirilor publice din sectorul educațional, medical, administrativ, social, etc., precum și a spațiilor publice. Compartimentul dat are la bază prevederile Programului Regional Sectorial în Eficiență Energetică pentru Regiunea de Dezvoltare Sud, aprobat de CRD Sud prin decizia nr.01/1 din 14 februarie 2014. Pentru realizarea acestei măsuri, sunt încurajate inițiativele de eficientizare energetică a clădirilor publice, care contribuie substanțial la atingerea țintei regionale și corespunzător a celei naționale de economisire a energiei, prevăzută în PRS și în Programul

Național de Eficiență Energetică 2011-2020. Eficientizarea energetică a clădirilor publice prevede un complex de acțiuni care țin atât de infrastructură cât și de managementul energetic al acestor bunuri publice. Ținând cont de costurile estimative mari ale acestor proiecte complexe, este posibilă divizarea acestora în subproiecte mici, dar cu condiția obligatorie de respectare a consecutivității etapelor prevăzute în PRS în domeniul EE. Pentru sporirea eficienței energetice a spațiilor publice va fi promovată aplicarea la FEE și altor surse de finanțare naționale și internaționale. Realizarea acestei măsuri pe lângă economisirea energiei vine să reducă povara bugetelor locale prin reducerea cheltuielilor pentru energia electrică și termică utilizată și important, sporirea confortului beneficiarilor.

Analiza SWOT privind managementul eficienței energetice

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Existența rapoartelor de audit energetic pentru unele obiecte de utilitate publică.	- Cunoașterea insuficientă a posibilităților de utilizare a surselor alternative de energie; - Lipsa managerului energetic calificat; - Nevalorificarea și neprioritizarea tehnologiilor de conservare și de utilizare eficientă a energiei în cadrul raionului; - Numărul redus de campanii de informare a comunității privind utilizarea surselor alternative de energie; - Nu există o strategie energetică raională de dezvoltare durabilă a raionului; - Nu există planuri locale pentru dezvoltarea sistemelor de încălzire centralizată
OPORTUNITĂȚI	RISCURI
- Posibilitatea utilizării surselor alternative de energie; - Existența fondurilor, programelor și proiectelor naționale în domeniul eficienței energetice, precum AEE, FEE, UNDP, Moseff, Moreff; - Posibilitatea de sensibilizare a opiniei publice cu referire la utilizarea surselor alternative de energie - Existența proiectelor de consultanță în domeniul energiei regenerabile - Oportunități de utilizare a energiei regenerabile: eoliene, hidroelectrice, biomasă, etc.	- Creșterea continuă a consumului de energie la nivel de raion; - Prețul înalt al produselor energetic; - Prețul relativ înalt al serviciilor de desfășurare a auditurilor energetice; - Nu are loc implementarea programelor de certificare a performanțelor energetice a clădirilor (Hotărîre Nr. 833 din 10.11.2011 cu privire la Programul național pentru eficiență energetică 2011-2020); - Cunoștințe joase ale populației în ceea ce privește procurarea brichetelor și utilizarea acestora ca surse alternative de energie; Datorii semnificative pentru gazele naturale ale operatorilor: "Cahul-Gaz" SA și "Gas Natural Fenosa" SA.

2.4.3. Alimentarea cu apă a raionului Cahul

Starea rețelei și instalațiilor de alimentare cu apă

Sursa de alimentare cu apă a or. Cahul și satelor adiacente este r. Prut. Calitatea apei depinde de cantitatea apelor uzate, epurate insuficient, evacuate în r. Prut din localitățile Moldovei și a României.

Priza de apă din r. Prut este amplasată la distanță de 4 km vest de oraș.

De la priza de apă cu ajutorul stației de pompare de nivelul I prin conductă cu diametrul de 700 mm, lungimea 8 km, apa este pompată la stația de epurare, amplasată la distanță 4 km sud de centrul orașului. Capacitatea proiectată a prizei – 30 mii m³/zi, a stației de epurare a apei potabile – 27500 m³/zi. De facto, actualmente, randamentul mediu zilnic al sistemului de apeduct constituie aproximativ 6 m³/zi, iar cel maxim - 10 m³/zi.

În scopul deservirii sistemului de alimentare cu apă în oraș activează baza de exploatare și reparație, dotată cu utilajul necesar, transport.

Priza de apă și instalațiile de epurare au fost construite în anul 1970, stațiile de pompare pentru asigurarea zonelor cu apeduct centralizat au fost construite în 1992.

Toata instalațiile de alimentare cu apă dispun de zone sanitare de protecție.

A fost elaborat proiectul de reconstrucție a prizei, lucrările de construcție au fost executate aproximativ în volum de 40 % iar în anul 1990 lucrările au fost sistate.

Instalațiile de alimentare cu apă se află în starea satisfăcătoare. Cu excepția instalațiilor de epurare, care necesită reconstrucție și modernizare.

Localitățile rurale sunt asigurate cu apeduct centralizat din sondele arteziene, calitatea apei – nesatisfăcătoare, cu excepția satelor din zona Prepruteană de sud (Brînza, Văleni, Slobozia Mare, Cîșlița-Prut, Giurgiulești), care dispun de rezervele confirmate ale apelor subterane menajer-potabile.

Din prize apa este pompată în turnul de apă, apoi în rețeaua de distribuție. Starea instalațiilor de alimentare cu apă este nesatisfăcătoare. Majoritatea surselor de alimentare cu apă nu dispun de zone sanitare de protecție.

Din 280 km rețea de apeduct, aproximativ 80 % din rețea este pozată din țevi de polietilenă.

Aproximativ, 90 % din populația urbană și 30% din populația rurală a raionului este asigurată cu apeduct centralizat.

Actualmente IP "Iprocom" elaborează proiectul de alimentare cu apă a regiunii de nord a raionului cu racordarea or. Cahul la acest sistem de alimentare cu apă.

Este finalizat proiectul de alimentare cu apă a satelor Lebedenco, Pelinei, Găvănoasa cu racordarea la sistemul de alimentare cu apă a or. Cahul.

În or. Cahul au fost reconstruite rețelele de alimentare cu apă, volumul de lucrări a fost finanțat de Banca Mondială în sumă de 2,8 mln. dolari.

În baza Programului de dezvoltare socio-economică a raionului Cahul pentru perioada anilor 2012-2015, componenta: Alimentare cu apă și canalizare pentru perioada 2012 – 2017, localitățile raionului Cahul au fost grupate în 7 clustere după cum urmează:

- **Clusterul "0"** – Cahul - Crihana Veche - Pașcani - Manta - Roșu;
- **Clusterul "A"** – Cahul - Lopățica - Tartaul de Salcie - Taraclia de Salcie - Tudorești - Burlacu - Spicoasa;
- **Clusterul "B"** – Cahul – Moscovei – Bucuria – Lucești – Tătărești – Huluboaia;
- **Clusterul "C"** – Cahul – Andrușul de Jos – Andrușul de Sus – Baurci Moldoveni – Larga Nouă – Badicul Moldovenesc – Doina – Rumeanțevu – Iasnoe Poleana;
- **Clusterul "D"** – Cahul – Lebedenco – Hutulu – Ursoaia – Pelinei – Sătuc – Vladimirovca – Găvănoasa – Alexanderfeld – Iujnoe – Burlăceni - Greceni;
- **Clusterul "E"** – Cahul - Vadul lui Isac – Colibași – Brânza – Văleni – Slobozia Mare – Cășlița-Prut – Giurgiulești;
- **Clusterul "F"** – Cahul – Trifești – Zărnești – Paicu – Cucoara – Chircani.

În scopul implemenării obiectivelor propuse în Strategia sus menționată, în perioada 2012 - 2015 au fost implementate un șir de măsuri menite să amelioreze situația în sector. La inițiativa Consiliului Raional Cahul au fost elaborate în această perioadă proiectele tehnice de execuție pentru construcția magistralelor clusterelor A, B și C, proiecte care însă nu au fost supuse procedurii de verificare.

De asemenea, a fost elaborat proiectul tehnic de execuție pentru Clusterul D, care include construcția magistralei de apeduct, precum și rețelele interioare de apeduct pentru comunele Lebedenco și Găvănoasa. Autoritățile publice locale de nivelul I au inițiat și implementat de asemenea proiecte investiționale locale de aprovizionare cu apă a satelor, care au îmbunătățit situația pe sector, majorând indicele de accesibilitate al serviciilor de alimentare cu apă în raionul Cahul, conform următorului tabel:

Tabelul nr.15. Accesibilitatea serviciilor de alimentare cu apă

<i>Nr. d/o</i>	<i>Indicator</i>	<i>Unitate de măsură</i>	<i>Total raion</i>	<i>Mediul urban</i>	<i>Mediul rural</i>
1	Număr de localități	nr.	55	1	54
2	Număr de localități beneficiare de servicii de alimentare cu apă	nr.	29	1	28*
3	Total populație	nr.	124601	35645	84956
4	Populație beneficiară de servicii de alimentare cu apă din rețeaua publică	nr.	76960	34817	42143
		%	61,7 %	97,7%	49,6 %

*Număr de localități beneficiare de apă include localități care sunt aprovizionate atât în proporție de 100 %, precum și localități aprovizionate cu apă parțial (9 localități).

Analiza datelor privind accesibilitatea populației la servicii de alimentare cu apă demonstrează că situația din raion este sub nivelul indicatorilor-țintă, stipulați în Protocolul „Apa și Sănătatea” semnat de Republica Moldova la 10 martie 2000, la care a devenit parte la 15 decembrie 2005. În conformitate cu ordinul comun al ministerelor Mediului și Sănătății, semnat la 20 octombrie 2010, a fost aprobată lista indicatorilor care prevede asigurarea accesului la surse îmbunătățite de apă la 35% din populația rurală până în anul 2015 și 45% până în anul 2020.

Deși numeric și procentual tabelele de mai sus indică o situație ameliorată în sector, din numărul total de localități rurale aprovizionate cu apă, indicele accesibilității nu depășește în medie 60% în 9 din cele 28 de localități, totodată acestea au drept sursă de apă sondele arteziene sau captajele de ape subterane, însă acestea sunt cu debit scăzut, iar calitatea apei nu corespunde normelor sanitare privind calitatea apei conform HG 934 din 15.08.2007, adeseori conform conținutului de chloride, amoniu, fluor, ceea ce afectează nivelul de trai și sănătatea consumatorilor.

În cadrul raionului se observă totuși tendința unui progres a dezvoltării serviciilor de alimentare cu apă, în mare măsură datorită implementării unor soluții locale de aprovizionare cu apă. Totodată și implemetarea Clusterului O (zero) în totalitate a contribuit la creșterea indicatorilor privind accesibilitatea serviciilor de alimentare cu apă, acest cluster fiind singurul conectat la sistemul centralizat de alimentare cu apă a or. Cahul, datorită suportului financiar al Guvernului României, care a finanțat proiectul de alimentare cu apă în localitatea Roșu prin intermediul GIZ, și a FNDR-ului, din sursele căruia a fost finanțat proiectul de alimentare cu apă potabilă a localităților Crihana Veche, Manta și Pașcani.

În anul 2015 a fost acceptat spre finanțare Clusterul D în prima etapă cu aprovizionarea cu apă potabilă a comunei Lebedenco (satele Lebedenco, Hutulu și Ursoaia), proiect finanțat de guvernul Elveției, prin intermediul GIZ. Pentru continuarea implementării acestui cluster, sub aspect de regionalizare a serviciului de AAC, acest cluster a fost propus spre finanțare din fonduri europene în etapa II cu extinderea rețelei de apeduct către raionul Vulcănești până la s. A. I. Cuza cu conectarea acestuia la sistemul centralizat ca obiectiv pe termen lung; în termen mediu s. A.I.Cuza va fi aprovizionat din sonde arteziene (proiect în curs de implementare cu suportul Proiectului de apă și sanitație în Republica Moldova).

2.4.4. Rețeaua de canalizare în raionul Cahul

Serviciile de canalizare sunt asigurate în principal în orașul Cahul, unde întreprinderea existentă operează stația de epurare și sistemul de canalizare. Sistemul de canalizare este, în cea mai mare parte, într-o stare destul de proastă, stația de epurare fiind învechită. Instalațiile de canalizare din alte localități sunt nesemnificative, cu excepția satului Roșu, în care este în curs de implementare proiectul de construcție a sistemului de canalizare cu conectarea ulterioară la sistemul de canalizare al orașului Cahul, finanțat de către Guvernul Germaniei și României, prin Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ).

Este destul de dificil de a prevedea o dezvoltare a sistemelor de canalizare și epurare a apelor uzate în condițiile unui deficit de capacități financiare. În același timp, este necesar de a eficientiza

utilizarea resurselor financiare destinate construcției sistemelor de canalizare prin stabilirea unor priorități la nivel de raion și selectarea spre implementare a unor tehnologii care ar respecta relația cost-calitate. În acest context vor fi încurajate proiecte ce propun soluții locale de gestionare a apelor uzate, după exemplul satului Giurgiulești, care a inițiat implementarea unui proiect local de asigurare a satului cu sistem de canalizare, finanțat din Fondul Ecologic de Stat.

Tabelul nr.16. Accesibilitatea serviciilor de canalizare

<i>Nr. d/o</i>	<i>Indicator</i>	<i>Unitate de măsură</i>	<i>Total raion</i>	<i>Mediul urban</i>	<i>Mediul rural</i>
1	Număr de localități	nr.	55	1	54
2	Număr de localități beneficiare de servicii de canalizare	nr.	2	1	1
3	Total populație	nr.	124601	35894	84956
4	Populație beneficiară de servicii de canalizare	nr.	28207	25125	3082
		%	22,6%	70 %	3,6%

Analiza SWOT a domeniului infrastructurii de apă și canalizare a raionului Cahul

<u>Puncte tari</u> – Existența operatorului de servicii Apă-Canal Cahul – Existența unei surse de apă potabilă în concept centralizat – râul Prut – Existența unei infrastructuri aferente alimentării cu apă care acoperă o parte din localitățile raionului – Existența inițiativelor locale de dezvoltare a sistemelor de apeduct și de dezvoltare a serviciilor de alimentare cu apă locale – Existența documentației tehnice premergătoare demarării unor proiecte de investiții – Existența voinței politice privind cooperarea intercomunitară pentru organizarea și operarea în comun a serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare – Existența bunelor practici și a experienței în baza Clusterului O (zero) – drept proiect- pilot în raionul Cahul	<u>Puncte Slabe</u> – Capacitate financiară slabă a autorităților publice locale de a finanța și implementa proiecte investiționale în domeniu – Grad scăzut de acces al populației la serviciul de alimentare cu apă și în special la serviciu de canalizare – Nivel scăzut de trai în regiune și capacitate de plată scăzută a consumatorilor de servicii de AAC – Infrastructura existentă învechită, cu risc sporit de deteriorare, risc de pierderi de apă în rețea
<u>Oportunități</u> – Inițierea procesului de reorganizare a Întreprinderii Municipale Apă-Canal Cahul în Societate pe acțiuni – operator regional de AAC – Semnarea Memorandumului de Înțelegere la implementarea măsurilor de modernizare a serviciilor publice locale în sectorul aprovizionării cu apă și canalizare pentru raionul Cahul din cadrul proiectului „Modernizarea serviciilor publice locale în Republica Moldova” cu finanțare din Fondul German pentru Investiții – Existența Studiului de Fezabilitate pentru componenta de apă și canalizare a raionului Cahul – Inițierea proiectului de reabilitare a stației de tratare a apei din or. Cahul	<u>Amenințări</u> – Instabilitate politică și reducerea/absența finanțărilor din parte partenerilor de dezvoltare – Lipsa voinței autorităților publice locale de a promova și implementa conceptul de cooperare intercomunitară – Calitatea slabă a documentației tehnice de proiect elaborate – Majorarea tarifelor și incapacitatea de plată a consumatorilor

- Inițierea elaborării Studiului de fezabilitate de AAC a raionului Cahul (Construcția a unei stații de tratare și a unei stații de epurare noi) - Existența unui Program Regional Sectorial de Alimentare cu Apă și de Canalizare pentru Regiunea de Dezvoltare Sud	

În urma analizei situației actuale în sectorul AAC, se propun următoarele obiective și măsuri de realizare a acestora:

Obiectivul general: Crearea unui sistem de alimentare cu apă (cu sursa de apă a râului Prut) și de canalizare centralizat și durabil în raza întregului raion Cahul.

Obiective specifice:

1. Modernizarea și extinderea rețelelor de apeduct, atât cu surse locale de apă (sonde arteziene) – pe termen scurt și mediu, cu posibilitatea conectării acestora la sistemul centralizat de alimentare cu apă pe termen lung în conformitate cu Studiul de Fezabilitate al raionului Cahul, componenta aprovizionare cu apă și canalizare.
2. Modernizarea și extinderea rețelelor de canalizare în raza orașului Cahul și a raionului Cahul în conformitate cu Studiul de Fezabilitate al raionului Cahul, componenta aprovizionare cu apă și canalizare.
3. Creșterea ratei de acces a populației raionului Cahul la servicii de alimentare cu apă potabilă până la 75 % către anul 2020.
4. Promovarea cooperării intercomunitare la nivel raional și a conceptului de regionalizare a serviciilor de AAC și implicarea activă a actorilor locali în dezvoltarea proiectelor de importanță raională în sectorul AAC.
5. Crearea operatorului unic regional de AAC prin reorganizarea Întreprinderii Municipale "Apă-Canal Cahul" în societate pe acțiuni.
6. Informarea și sensibilizarea continuă a populației cu privire la beneficiile existenței unui sistem de alimentare cu apă și de canalizare centralizat.

Pubele

Stație de sortare

Platformă compostare

2.4.5. Managementul deșeurilor

Provocările ecologice de la sfârșitul secolului al XX-lea au condus la o reorientare a percepțiilor referitor la modul în care "mediul" și societatea umană se influențează reciproc, statele lumii făcând eforturi conjugate pentru a face față noilor probleme apărute: globalizarea, criza economică, energetică, schimbările climatice, pierderea diversității sistemelor biologice și ecologice și deteriorarea calității mediului abiotic. Problemele cu care ne confruntăm astăzi sunt legate de dorința de dezvoltare socială și economică, pe de o parte, și menținerea calității vieții, pe de altă parte. În procesul de dezvoltare, capacitățile de asimilare a componentelor de mediu (aer, apă și sol) la tipuri diferite de poluare sunt rareori luate în considerare. Problemele de poluare a mediului devin astfel complexe și creează risc de mediu ridicat. Gestionarea deșeurilor devine o prioritate națională a politicii de prevenire a poluării mediului ce urmează a fi rezolvată în Republica

Moldova. Agravarea problematicei deșeurilor, în special a deșeurilor menajere solide, este generată de modul defectuos în care sînt realizate în prezent diferite etape de procesare a deșeurilor. De aceea capitolul dat presupune activități menite să contribuie la eficientizare a managementului deșeurilor menajere solide în RDS prin dezvoltarea infrastructurii de management a DMS, cooperarea intercomunitară în vederea construirii unui sistem eficient de management al deșeurilor, promovarea practicilor de colectare selectivă a deșeurilor, sporirea calității și eficienței serviciilor operatorilor regionali din domeniu, etc. În calitate de platformă pentru inițiativele planificate este "Strategia de gestionare a deșeurilor pentru RDS" și Studiul de Fezabilitate pentru subregiunea 3. În conformitate cu strategia sectorială în RDS a fost creată Asociația pentru Managementul Deșeurilor aprobată de CRD Sud.

Obiectivul proiectului este îmbunătățirea serviciilor publice locale în localitățile zonei, reducerea impactului negativ asupra mediului ce provine de la depozitele neconforme existente, și creșterea gradului de reciclare/valorificare a deșeurilor.

Proiectul este axat pe crearea unui sistem funcțional de gestionare a deșeurilor din zona de dezvoltare care va asigura colectarea, transportarea, sortarea, tratarea, transferul și depozitarea deșeurilor. În acest scop va fi construit un depozit regional (DR) și două stații de transfer (ST). Aria proiectului acoperă regiunea RDS, ZMD 3, raioanele Cahul, Cantemir și Taraclia, raioanele din UTA Găgăuzia, Ceadîr-Lunga și Vulcănești.

Sistemul de management integrat al deșeurilor planificat pentru ZMD 3 (raioanele Cahul, Cantemir, Taraclia, Ceadîr-Lunga și Vulcănești) cuprinde următoarele activități:

- implementarea colectării deșeurilor pentru întreaga populație a zonei;
- implementarea colectării separate a deșeurilor reciclabile în zona urbană și extinderea acestuia pe măsura dezvoltării sistemului ca urmare a aplicării principiului responsabilității extinse a producătorilor de ambalaje și produse ambalate;
- implementarea compostării individuale prin proiect pilot și extindere ulterioară;
- transportul și transferul deșeurilor la instalațiile de gestionare a deșeurilor;
- realizarea a două stații de transfer la Cania și Taraclia;
- realizarea a trei stații de compostare a deșeurilor verzi din zona urbană la CMID Cahul, ST Cania și ST Taraclia;
- realizarea a două stații de sortare la CMID Cahul și ST Taraclia;
- realizarea unui depozit regional (Centru intercomunitar de management al deșeurilor – CMID) Cahul.
- autospeciale destinate.

De asemenea, prin proiect se va realiza și închiderea depozitului existent neconform din orașul Cahul. Schema sistemului de management integrat al deșeurilor planificat în cadrul proiectului, precum și fluxul de deșeuri pentru anul 2018, care este asumat ca an de începere a operării sistemului, este prezentat în tabelul 17.

Tabelul nr.17. Caracteristicile investițiilor propuse pentru activitățile planificate în cadrul proiectului

Componente de investiții	Tip	NR.	Capacitate	Descriere
Containere pentru colectarea deșeurilor reziduale	1,1 m ³	6.366	1,1 m ³	Colectarea deșeurilor reziduale în puncte de colectare în toată zona, cu excepția zonei de case individuale din orașele Cahul și Taraclia, Ceadîr-Lunga și Vulcănești

Pubele pentru colectarea deșeurilor reziduale	120 l	16.307	120 l	Colectarea deșeurilor reziduale în zona de case din orașele Cahul și Taraclia
Containere pentru colectarea deșeurilor reciclabile	1,1 m ³	1.837	1,1 m ³	Colectarea în puncte de colectare a deșeurilor de plastic și metal în toate localitățile urbane și colectarea deșeurilor de sticlă în orașul Cahul
Unități de compostare individuală	0,2 m ³	1.861	0,2 m ³	Unități de compostare pentru 2% din numărul de gospodării din zona
Mașini pentru transportul deșeurilor	16 m ³	29	16 m ³	Mașini pentru colectarea deșeurilor reziduale și reciclabile
Mașini pentru transportul deșeurilor	6 m ³	17	6 m ³	Mașini pentru colectarea deșeurilor reziduale și reciclabile în zonele mai greu accesibile
Stații de transfer	Fără compactare/ cu compactare	2	ST Cania - 9.200 tone/an; ST Taraclia – 20.400 tone/an	Stațiile de transfer asigură transferul atât a deșeurilor reziduale, cât și a deșeurilor reciclabile la instalațiile de la Cahul
Stații de compostare	Compostare deșeuri verzi în grămezi deschise	3	SC Cahul – 1.700 tone/an; SC Cania – 200 tone/an; SC Taraclia – 1.360 tone/an	Compostarea se realizează în grămezi deschise. Sunt compostate deșeurile verzi din zona urbană
Stații de sortare	Sortare manuală a deșeurilor reciclabile colectate separat	2	CMID Cahul - 2.000 tone/an	Stațiile de sortare sunt manuale, prevăzute cu o bandă de sortare și asigură atât sortarea deșeurilor de hirtie și carton colectate separat, cât și a deșeurilor de plastic și metal
Depozit regional Cahul	Depozit conform, care respectă prevederile Directivei UE privind depozitele de deșeuri	1	Prima celulă - 289.000 m ³ , 7 ani de viață, capacitate totală 1.084.000 m ³ (3 celule - 21 ani de viață);	Depozitul este proiectat în conformitate cu prevederile Directivei Europene privind depozitarea deșeurilor
Închidere depozit existent neconform Cahul	n/a	1	Aprox. 65.000 tone	Închiderea depozitului neconform Cahul se va realiza după finalizarea construcției depozitului nou

2.5. Serviciile publice

2.5.1. Protecția socială

Pensionarii și beneficiarii de indemnizații ai asistenței sociale

Asistență socială este parte componentă a sistemului național de protecție socială, în cadrul căruia statul și societatea civilă se angajează să prevină, să limiteze sau să înlăture efectele temporare sau permanente ale unor evenimente considerate drept riscuri sociale, care pot genera marginalizarea ori excluderea socială a persoanelor și a familiilor aflate în dificultate.

Ca și în general pe țară, în raionul Cahul s-a schițat o tendință clară de creștere a numărului de pensionari. În anii 2011-2015 numărul pensionarilor a crescut de la 20915 pînă la 26092 persoane.

Mărimea medie a pensiilor pentru limita de vîrstă s-a majorat de la 949.76 lei (anul 2011) pînă la 1120 lei (anul 2015).

În perioada anilor 2011-2015 numărul pensionarilor de invaliditate s-a micșorat de la 4949 persoane în anul 2011 pînă la 4848 persoane în anul 2015. Numărul pensionarilor de invaliditate din cauza bolilor obișnuite s-a micșorat de la 3293 persoane în anul 2011 pînă la 3210 persoane în anul 2015. S-a redus și numărul beneficiarilor de pensii de urmaș de la 725 persoane în anul 2011 pînă la 583 persoane în anul 2015.

În raionul Cahul, sistemul prestațiilor de asistență socială include diverse plăți, ce vizează protecția anumitor persoane și familii, aflate în virtutea unui șir de împrejurări într-o situație financiară precară. Printre aceste plăți un loc important le ocupă indemnizațiile lunare pentru îngrijirea copiilor, indemnizațiile de maternitate, compensațiile nominative, ajutorul social.

Numărul beneficiarilor de indemnizație lunară pentru îngrijirea copiilor s-a micșorat de la 2613 persoane în anul 2011 pînă la 2409 persoane în anul 2015. Suma necesară la plata

îndemnizațiilor total anual a crescut de la 1350,3 mii lei în anul 2011 pînă la 1613,2 mii lei în anul 2015.

Compensația pentru participanții MPAP, participanții la războiul din Afganistan s-a micșorat de la 129 500 mii lei în anul 2013 pînă la 5000 mii lei în anul 2015.

Numărul beneficiarilor de compensații de deservire cu transport a persoanelor cu dizabilități ale aparatului locomotor s-a majorat de la 189 persoane în sumă 151,2 mii lei în anul 2015 pînă la 176,0 mii lei, 220 persoane în anul 2016.

Tabelul nr. 18. Categoria de persoane cu dizabilități ale aparatului locomotor, anii 2013-2015, persoane

<i>Categoria de persoane cu dizabilități ale aparatului locomotor</i>	2013	2014	2015
Persoane cu dizabilități severe	28	32	112
Persoane cu dizabilități accentuate	20	34	42
Copii pînă la vîrsta de 18 ani	17	20	35
Total	65	86	189

Cheltuielile anuale efectuate pentru compensațiile la călătoria în transportul urban, suburban și interurban s-a majorat de la 4152 persoane în sumă de 1 146,0 mii lei în anul 2014 pînă la 1236,0 mii lei, 4 576 persoane în anul 2015.

Tabelul nr.19. Indicatori generali privind numărul persoanelor cu dizabilități în raionul Cahul în perioada anului 2015

<i>Categorii de persoane cu dizabilități</i>	<i>Numărul total</i>	<i>din care:</i>		<i>din care locuiesc în mediul:</i>	
		<i>femei</i>	<i>bărbați</i>	<i>rural</i>	<i>urban</i>
Persoane cu dizabilități severe	629	293	336	422	207
Persoane cu dizabilități accentuate	2542	1224	1318	1704	838
Persoane cu dizabilități medii	1450	546	904	786	664
Copii cu dizabilități pînă la vîrsta de 18 ani	366	321	45	281	85
Persoane cu deficiențe locomotorii	220	41	179	86	134
Persoane cu deficiențe de auz	105	62	43	60	45
Persoane cu deficiențe de vedere	186	95	91	112	74
Total conform datelor recente: 01.01.2016	5498	2582	2916	3451	2047

Infrastructura asistenței sociale

În perioada anilor 2011-2015 numărul lucrătorilor din domeniul asistenței sociale în raionul Cahul s-a majorat de la 191 persoane în anul 2011 pînă la 340 persoane în anul 2015. După structura gender în anul 2015 în sistem sunt ocupați: 319 femei și 21 bărbați. Structura după vîrstă: sub 25 ani - 11 persoane; 25-54 ani -163 persoane; 55 ani și peste – 66 persoane.

Mărimea medie al salariului asistenților sociali în perioada 2011-2015 s-a majorat de la 1800 lei în anul 2011 pînă la 2679 lei în anul 2015.

Problemele care sunt cele mai des abordate de solicitanți sunt: acordarea ajutorului material și social, situația materială grea, lipsa unui loc de muncă protejat, conflicte în familie (părinte-copil, frați-surori, părinți-bunei-copii, etc.), copii rămași fără îngrijire părintească în urma migrației părinților.

Actualmente, pe teritoriul raionului asistența socială este asigurată de către 77 persoane, inclusiv 16 cadre didactice.

În or. Cahul activează "Centrul Maternal" pentru 10 cupluri mamă-copil și Centrul de asistență socială a copilului și familiei pentru 35 copii cu dizabilități.

Se acordă atenție deosebită persoanelor în etate, cu dizabilități și familiilor social-vulnerabile. Astfel în s. A.I.Cuza funcționează Azilul pentru 50 persoane în etate și cu dizabilități, în s.Pelinei – Centrul pentru persoane în etate "Oliver" pentru 7 persoane, în s. Borceag Centrul "MAX-BORCEAG" prestează servicii de zi pentru 80 persoane în etate. În s.Văleni asociația obștească

"Concordia" a înființat Centrul social "Casa Nadejda", unde sunt cazate 12 persoane și zilnic funcționează cantina socială pentru 100 persoane. Informația este reflectată în tabelul de mai jos:

Tabelul nr.20. Centre de asistență socială pentru persoanele în etate și familiile social-vulnerabile

<i>Nr. d/o</i>	<i>Denumirea centrului</i>	<i>Adresa</i>	<i>Capacitatea (locuri)</i>	<i>Angajați, persoane</i>	<i>inclusiv cadre didactice</i>	<i>Nr. de beneficiari, persoane</i>
1	Centrul Maternal	or. Cahul	10 cupluri mamă-copil	9	6	10
2	Centrul de asistență socială a copilului și familiei	or. Cahul	35 copii cu dezabilități	21	9	35
3	Azil pentru persoane în etate și cu dizabilități	s. A. I. Cuza	50 persoane	18		24
4	SO "Concordia" Centrul Social "Casa Nadejda"	s. Văleni	12 persoane (cazare) 100 persoane (prînz zilnic)	11		12
5	AO Centrul pentru persoane în etate "MAX-BORCEAG" (servicii de zi)	s. Borceag	80	16	1	73
6	Centrul pentru persoane în etate "Oliver"	s. Pelinei	7	2		12

În raion se prestează servicii de îngrijire la domiciliu, anual beneficiază de serviciile menționate în jur de 978 persoane.

Conform calculelor și normativelor în vigoare, către anul 2030, se propune sporirea locurilor în azile pentru bătrîni și persoanele cu handicap pînă la 770 locuri.

Pentru perspectivă în localitățile din raionul Cahul se propune:

- deschiderea "Casei de copii de tip familial";
- dezvoltarea serviciului de îngrijire la domiciliu în vederea acoperirii unui număr mai mare de solicitanți de îngrijire la domiciliu și îmbunătățirea calității serviciilor prestate - în toate localitățile raionului;
- majorarea numărului de cantine sociale în localitățile raionului;
- crearea serviciilor pentru bătrîni.

Pentru antrenarea sănătății se prestează **servicii de reabilitare balneo-sanatorială**, care oferă îngrijire intensivă pe termen scurt în centrele republicane pentru reabilitarea pensionarilor și persoanelor cu dizabilități. Centrele Republicane de Recuperare a Invalizilor și Pensionarilor (CRRIP) "Speranța" or. Vadul lui Vodă și „Victoria” din or. Sergheevca, reg. Odesa, Ucraina aflat în subordinea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, fiecare având o capacitate de 260 paturi. Aceste servicii sunt acordate în formă de facilități pentru persoanele sus menționate, în dependență de categorie cu reducere la 100% sau 0% din costul biletului de reabilitare, anual beneficiază de servicii circa 250 pensionari.

De către DASPF se efectuează depistarea și luarea la evidență a tuturor invalizilor și participanților de război, precum și a bolnavilor cu afecțiuni și maladii ale aparatului locomotor, care necesită consultare, tratament și reabilitare psiho-terapeutică pentru acordarea de articole protetice, mijloace de locomoție nemecanizate și alte articole conform Regulamentului cu privire la modul de asigurare a unor categorii de cetățeni cu mijloace ajutătoare tehnice, aprobat prin HG RM nr.567 din 26 iulie 2011. DASPF perfectează actele cu expedierea lor către Centrul Republican Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare pentru livrarea mijloacelor de locomoție nemecanizată și articolelor protetico-ortopedice.

Tabelul nr.21. Repartizarea articolelor protetico-ortopedice și mijloacelor de locomoție în perioada anilor 2011-2015, unități

<i>Articole protetico-ortopedice</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>
Încălțăminte specială	410	339	374	361	396

Incalțăminte protez	28	43	45	55	48
Incalțăminte ortopedică	590	639	639	757	728
Bandaje	42	35	43	45	54
Corsete	37	33	32	50	51
Tutore	1	1	2	3	4
Cîrje (perechi)	2	10	25	14	20
Cărucioare	86	47	30	89	39
Premergătoare	15	25	20	25	18
Scaun –veceu	4	4	6	8	8
Proteze membre inferioare (asigurați cu proteze)	22	17	7	13	11

Un serviciu comunitar solicitat este acordarea **ajutorului material** în baza Hotărîrii Guvernului nr.1083 din 26.10.2000 „Cu privire la ajutorul material“.

Acest ajutor se acordă o singură dată în an, de către Fondul republican de susținere socială a populației, în scopul atenuării situației material dificile a persoanelor socialmente vulnerabile, afectate de sărăcie sau aflate în condiții deosebit de dificile pe motiv de boală, în urma unor situații excepționale și este orientat spre satisfacerea nevoilor celor mai nevoiașe pătri sociale, în baza anchetei sociale perfectate de către colaboratorii Direcției asistență social și protecția familiei în rezultatul evaluării condițiilor de trai a acestora.

Tabelul nr.22. Repartizarea ajutorului material persoanelor social-vulnerabile în perioada anilor 2011-2012

Nr. d/o	Categorica	2011	2012	2013	2014	2015
		Nr.benif./ suma, mii lei	Nr.benif./ suma, mii lei	Nr.benif./ suma, mii lei	Nr.benif./ suma, mii lei	Nr.benif./ suma, mii lei
1	Invalizi gradul – I	353/281,5	914/358,4	964/438,7	644/347,3	590/345,1
2	Invalizi gradul – II	787/496,7	3136/759,8	1737/784,9	1606/791,2	1277/790,0
3	Invalizi gradul – III	230/134,3	157/106,5	169/117,0	141/95,1	174/138,0
4	Pensionari solitari	50/25,2	28/8,8	22/12,6	12/8,2	44/34,7
5	Pensionari în etate (75-99 ani)	472/256,6	830/327,5	816/442,3	945/519,3	641/650,1
6	Pensionari în etate (de la 100 ani)			6/21,6	2/5,8	2/9,0
7	Alți pensionari	730/410,0	981/471,2	995/543,6	791/498,2	943/679,5
8	Neîncadrați în muncă din motiv de boală	23/16,2	15/11,5	8/5,7	18/13,3	10/8,1
9	Persoane care nu au surse de existență	3/1,4	3/4,0	2/1,0	5/3,2	3/2,8
10	Familii cu patru și mai mulți copii	24/27,2	278/119,7	505/157,0	340/158,5	391/164,9
11	Familii cu copii invalizi sub 16 ani	137/98,9	582/178,7	779/265,4	371/170,4	381/181,7
12	Familii cu un singur părinte	52/34,7	359/103,2	678/159,5	538/218,7	564/210,4
13	Familii cu tutelă asupra copiilor orfani	2/0,7	41/11,7	107/43,1	70/42,1	78/39,0
14	Alte familii cu venituri mici	224/133,5	637/270,5	1677/496,3	1537/629,8	1409/635,0
15	Șomeri	147/78,1	56/32,9	37/21,0	14/7,7	51/33,8
16	Persoane cu merite deosebite față de stat			1/0,3		279/85,1
17	Alte persoane cu venituri mici	7/5,3	17/9,9	20/8,3	21/12,6	16/10,5

Serviciul social „Asistență personală” a fost creat prin Decizia Consiliului Raional Cahul nr. 06/14-III din 27 septembrie 2013. Întru executarea deciziei menționate pe parcursul anului 2014

au fost angajați 30 asistenți personali, pentru 30 de beneficiari și în anul 2015 au mai fost angajați încă 30 asistenți personali pentru 30 de beneficiari, în total au fost angajați 60 de asistenți personali pentru 60 de beneficiari.

Centrul Maternal Cahul are scopul: prevenirea abandonului copilului prin oferirea unui mediu de suport cuplului mamă - copil aflat în dificultate, dezvoltarea abilităților parentale ale mamei și relațiilor cu familia extinsă în vederea reintegrării în mediul socio-familial al acesteia. Pe parcursul anilor 2011-2015 de către serviciile Centrului au beneficiat:

<i>Beneficiari</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>
Mame	17	26	24	29	28
Copii	19	40	42	41	36
Tinere	0	3	1	0	0

Centrul Maternal oferă un spectru larg de servicii în care scopul de baza este menținerea și pastrarea copilului în familie. În fiecare an numărul de beneficiari este în creștere, iar calitatea serviciilor sporită.

Așteptări/propuneri:

- Colaborare strânsă cu organele de drept în soluționarea cazurilor ce țin de violența în familie.
- Colaborare cu instituțiile medicale pentru îmbunătățirea calității serviciilor ce țin de investigații categoriilor de persoane social-vulnerabile.
- Sensibilizarea populației pentru susținerea și integrarea benefică a cuplurilor mama-copil în societate.

Centrul de Asistența Socială de Zi pentru Copii este în subordinea Direcției Asistență Socială și Protecția Familiei și oferă un șir de servicii. Unul din aceste servicii este Serviciul de zi pentru copii cu dizabilități fizice și mintale. Serviciul de zi este un serviciu de orientare socială și un mijloc de soluționare a unor probleme a copiilor cu dizabilități, care are ca scop modificarea atitudinii generale față de această problemă, stimularea psihoemoțională, acordarea serviciilor sociale și educaționale pentru copii și părinții acestora. Pe perioada anilor 2011-2015 au facilitat de activități specializate din cadrul Serviciul de zi pentru copii cu dizabilități următorii beneficiari :

<i>Nr d/o</i>	<i>Beneficiarii</i>	<i>ANII</i>				
		<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>
1	Copii cu dizabilități fizice și mintale	35	35	35	35	35
2	Copii din comunitate ce au beneficiat de servicii specializate (kinetoterapie, logopedie)	61	64	85	104	113

Pentru o perspectivă de 5 ani a fost formulată o viziune de viitor a situației din **domeniul protecției copilului și familiei** din raionul Cahul, având următoarele particularități:

La nivel de beneficiari

- Familii consolidate și integrate social care să asigure un mediu favorabil pentru dezvoltarea și creșterea copiilor în siguranță;
- Copii protejați de violență, neglijare, exploatare - acasă, în familie, la școală și în comunitate și integrați social;
- Comunități participative mobilizate în cadrul diverselor programe comunitare privind susținerea familiei;
- Micșorarea numărului de beneficiari;
- 99 % din copiii separați de părinții trăiesc în medii apropiate familiilor.

La nivel de servicii

- Servicii sociale și programe de prevenire a situațiilor de risc la nivel de comunitate, axate pe acțiuni de intervenție timpurie, pentru prevenirea separării nejustificate a copilului de familie;
- Prioritizarea serviciilor sociale de tip familial în cazul în care separarea este inevitabilă;

- Garanția unor servicii sociale performante, de calitate, bine organizate care ar satisface toate necesitățile copilului (educație, sănătate, protecție);
- Colaborarea intersectorială funcțională în identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor în situație de risc;
- Promovarea parteneriatelor serviciilor publice și private;
- Sistem de evidență computerizat a copiilor în situație de risc, copiilor separați de părinți și serviciile destinate acestora;
- Standarde, regulamente de funcționare și instrucțiuni (ghiduri) pentru prestarea serviciilor sociale;
- Asigurarea finanțării durabile a serviciilor sociale.

La nivel de resurse umane

- Secția Protecția Copilului și Familiei subdiviziune a Direcției Asistență Socială și Protecție a Familiei, bine organizată și funcțională;
- Resurse umane calificate cu abilitățile necesare în domeniul protecției copilului și familiei;
- Atitudine non-discriminatorie, fără stereotipuri și stigmatizări față de familii și copii în situație de risc;
- Disponibilitate și receptivitate față de problemele familiilor și copiilor în situație de dificultate, asigurând șanse egale tuturor;
- Formarea continuă a personalului implicat în prestarea serviciilor primare și specializate, inclusiv specialiștii din cadrul Secției Protecția Copilului și Familiei subdiviziune a Direcției Asistență Socială și Protecție a Familiei;
- Respectarea și asigurarea standardelor profesionale;
- Inițierea gradelor de calificare și salarizarea în funcție de acestea pentru stimularea profesională.

Pentru a ajunge la realizarea viziunii de viitor stabilite, a fost efectuată analiza SWOT a funcționării sistemului social a raionului Cahul. Această analiză are scopul de a evalua potențialul și resursele existente și respectiv necesitățile de eficientizare și dezvoltare pentru a realiza schimbările dorite în viitor.

Analiza SWOT

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
•Spectru larg de servicii existente în domeniul protecției copilului; •Resurse umane calificate; •Acoperire financiară a prestațiilor și serviciilor asigurată de APL II; •Suport, susținere din partea autorităților raionale privind implimentarea și extinderea serviciilor de protecție a copilului; •Conlucrarea intersectorială inițiată la nivel de structuri în domeniul protecției copilului; •Existența ONG-urilor active, specializate în domeniul social, inclusiv în domeniul protecției copilului și familiei; •Experiențe pozitive în implementarea politicilor și serviciilor sociale; •Societate civilă deschisă spre colaborare.	•Lipsa secției protecția copilului și familiei subdiviziune a DASPF; •Servicii sociale specializate insuficiente pentru copii rămași fără protecția părintească cu dizabilități fizice și mintale; •Lipsa unui sistem de evidență computerizat a copiilor în situație de risc, copiilor separați de părinți; •Lipsa unui specialist în protecția drepturilor copilului angajat în cadrul primăriei; •Lipsa unei pagini web privind diseminarea informației despre serviciile social și rezultatele obținute; •Lipsa programelor și serviciilor la nivel de comunitate pentru consolidarea capacităților parentale; •Baza materială insuficientă și condiții de muncă neadecvate la nivel comunitar;

	•Prestațiile sociale acordate copiilor rămași fără protecția părintească nu satisfac necesitățile de întreținerea a copilului în serviciile tip familial; •Fluctuația cadrelor în Serviciul asistență socială comunitară; •Nivelul de salarizare foarte scăzut.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
•Cadrul legal existent favorabil; •Realizarea reformelor structurale; •Colaborare cu ONG-uri care oferă formare și suport pentru crearea noilor servicii (Parteneriate PFC, Terre des Hommes, Amici dei Bambini, Centrul „Contact”, „Ograda noastră”; •Oferte de formare profesională diversificate; •Schimb de experiență la nivel național și internațional.	•Funcționarea imperfectă a legislației în domeniu; •Imposibilitatea obținerii resurselor financiare de la bugetul de stat pentru preluarea serviciilor și dezvoltarea acestora; •Lipsa locurilor de muncă și salarii mici; •Creșterea numărului de copii în situație de risc în rezultatul migrației părinților; •Dependența de prestații sociale; •Criză economică; •Instabilitate politică.

În continuare sunt prezentate principalele direcții de dezvoltare ce vor fi aplicate pentru:

Menținerea și fortificarea punctelor forte:

- Adaptarea și ajustarea serviciilor sociale la noile necesități legate de transformările demografice și sociale;
- Consultarea tuturor schimbărilor în domeniu cu autoritățile raionale;
- Centrarea tuturor serviciilor destinate copiilor prin prisma acțiunilor de intervenție timpurie;
- Instruirea continuă,elaborarea mecanismului de evaluare și stimulare a resurselor umane;
- Colaborare activă cu variate instituții și ONG-uri în domeniul protecției copilului;
- Informarea comunității și promovarea serviciilor existente.

Minimizarea punctelor slabe:

- Modificarea organigramei Direcției (Direcției Generale) Asistență Socială și Protecție a Familiei privind crearea Secției (Direcției) Protecția Copilului;
- Modificarea regulamentelor de funcționare a serviciilor specializate privind incluziunea copiilor cu nevoi speciale;
- Elaborarea și actualizarea unui sistem de evidență computerizat a beneficiarilor;
- Responsabilizarea și implicarea părinților în implementarea planului individualizat de asistență;
- Implicarea resurselor disponibile din comunitate în vederea eficientizării procesului de identificare și solutionare a problemelor cu care se confruntă populația la nivel de comunitate;
- Mediatizarea serviciilor prin crearea paginii web, mass-media, organizarea campaniilor de informare;
- Motivarea resurselor umane, instruirea continuă a specialiștilor;
- Dezvoltarea abilităților de atragere de fonduri.

Valorificarea oportunităților:

- Revizuirea statelor de personal, regulamentelor și instrucțiunilor de activitate;
- Crearea și dezvoltarea parteneriatelor;
- Dezvoltarea capacității de atragere a fondurilor;

- Promovarea și preluarea modelelor pozitive, transparența activităților.

Evitarea amenințărilor:

- Dezvoltarea cooperării în scopul consolidării parteneriatului servicii familiei, comunitate;
- Acordarea prestațiilor sociale cu un anumit grad de responsabilitate a familiei;
- Informarea și sensibilizarea familiilor și copiilor pentru a preveni situațiile de risc;
- Atragerea resurselor financiare din diverse surse.

Ținând cont de situația actuală, pentru următorii 4 ani (2017 - 2020) vor fi abordate următoarele priorități de dezvoltare:

- Crearea, extinderea și adaptarea serviciilor sociale la necesitățile familiilor cu copii în situație de risc și copiilor separați de părinți.
- Sporirea capacităților de absorbție și gestionare eficientă a resurselor financiare disponibile și de atragere a fondurilor (donatori, comunitate etc.).
- Dezvoltarea resurselor umane în domeniul protecției copilului.
- Fortificarea colaborării și parteneriatelor cu variați actori în domeniu.

2.5.2. Asistența medicală

Nivelul bunăstării individuale și gradul de dezvoltare uman a raionului depinde în mod direct de starea sănătății populației.

Acordarea asistenței medicale populației raionului Cahul este realizată prin intermediul unei rețele vaste de instituții medico-sanitare publice și private, amplasate pe întreg teritoriul raionului. Sistemului sănătății din raionul Cahul, la începutul anului 2016, a fost constituit din următoarele instituții medico-sanitare și farmaceutice:

<i>Nr. d/o</i>	<i>Denumire</i>	<i>nr.</i>	<i>Statut</i>
1	Centrul de Sănătate Publică Raional Cahul	1	*IMSP
2	Spitalul Raional Cahul cu 320 de paturi.	1	*IMSP
3	Stația Zonală Asistența Medicală Urgentă Sud	1	*IMSP
4	SMURD ***	1	
5	Centre de Sănătate	10	*IMSP
6	Centre de Sănătate	3	private
7	Oficii ale medicului de familie	30	Inst medicală
8	Stomatologie „Cavoris Med”	1	**ÎM
9	Stomatologie	27	private
10	Centrul sănătății femeii „Virginia”	1	**IM
11	Laboratoare	3	private
12	Farmacii	33	private
13	Sanatoriul „Nufărul Alb”	1	privat
14	Alte Centre/Cabinete de specialitate	10	private

* IMSP – Instituția Medico Sanitară Publică

** ÎM – Întreprinderea Municipală

*** SMURD - Serviciului Mobil de Urgență, Reanimare și Descarcerare.

Unitățile medicale din raionului Cahul sunt concentrate preponderent în orașul Cahul.

Asistența medicală primară

Obiectele de ocrotire a sănătății ocupă o poziție prioritară în infrastructura socială.

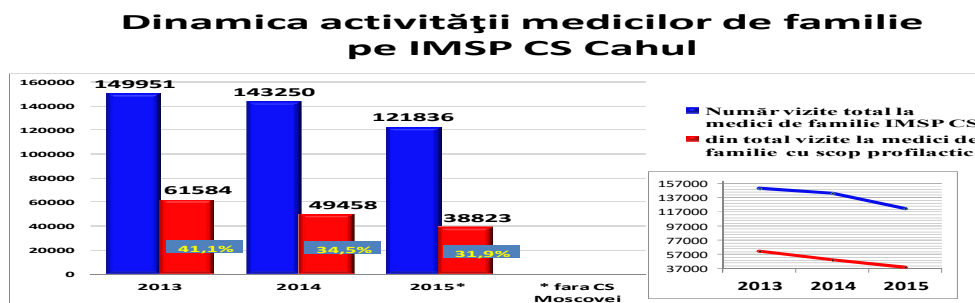
Serviciul ambulatoro-medical este reprezentat prin Centrul de Sănătate din or.Cahul, 30 oficii ale medicilor de familie, 12 centre de sănătate, 8 oficii de sănătate. Capacitatea totală a instituțiilor de ambulator pe teritoriul raionului constituie 1,2 mii vizite/schimb, sau 9 vizite/schimb la 1000

locuitori, inclusiv în or. Cahul 397 vizite/schimb, sau 10 vizite/schimb la 1000 locuitori, în localitățile rurale 756 vizite/schimb, sau 9 vizite/schimb la 1000 locuitori.

Baza tehnico-materială a IMSP CS Cahul

IMSP CS Cahul acordă asistență medicală primară populației raionului Cahul cu un număr de 37161 locuitori, prin intermediul unei secții medicină de familie din sectorul urban, 1- Centru de Sănătate s.Lebedenco cu 2 Oficii ale Medicului de Familie din sectorul rural - s.Ursoaia și s.Pelinei, și 2 Oficii ale medicilor de familie din s.Roșu și s. Cotihana.

Un indicator de bază în activitatea medicilor de familie este numărul de vizite efectuate de medicul de familie.

Dinamica vizitelor efectuate de medicul de familie la un locuitor din teritoriul deservit în anul 2015 a scăzut comparativ cu anul 2014 și e de accentuat că scad în deosebi vizitele cu scop profilactic, ceea ce contravine cu paradigma AMP. Unica lămurire este faptul, constatat și de OMS, că o mare parte din populația RM este afectată de multe maladii nontransmisibile și deja cronice.

Numărul de vizite efectuate de un locuitor la medicul de familie din CS Cahul rămâne constant pe parcursul a ultimilor trei ani, comparativ cu media pe raioane și pe republică, este cu 0,2-0,3 vizite mai mic.

Îmbunătățirea acestui indicator a avut ca bază creșterea accesibilității populației la servicii medicale la nivel primar a persoanelor asigurate și a celor neasigurate, cât și programarea corectă a pacientului cu necesități primordiale de intervenții medicale mai ample. Accentul major în activitatea medicului de familie este pus pe efectuarea vizitelor profilactice a populației practic sănătoase, aflate pe teritoriul deservit, care va avea pe viitor un impact pozitiv pentru sănătatea populației în teritoriul deservit de către medicul de familie.

Instituțiile medicale de tip ambulator, reieșind din normativul 24 vizite/schimb la 1000 locuitori în localitățile urbane, pentru perioada de proiect capacitatea instituțiilor medicale va spori până la 1,4 mii vizite/schimb, respectiv, pentru localitățile urbane este necesară sporirea capacității obiectivelor până la 1,0 mii vizite/schimb, pentru localitățile rurale 0,4 vizite/schimb. Concomitent, obiectivele existente în localitățile rurale necesită reconstrucție, modernizare, dotare edilitară în conformitate cu exigențele în vigoare.

Asistența medicală de urgență este asigurată de Stația zonală de Asistență Medicală de Urgență Sud, dislocată în orașul Cahul, și Punctele de Asistență Medicală de Urgență, care se află în comunele Găvănoasa, Bucuria, Colibași, Slobozia Mare și Zirnești.

Conlucrarea IMSP CS Cahul cu serviciile specializat de ambulator, spitalicesc și AMU Sud, Centrul de Sănătate Publică, APL a contribuit la rezolvarea multor probleme apărute în activitatea cotidiană a AMP. Au fost desfășurate ședințe în cadrul primăriilor, conferințe clinico-anatomice cu participarea medicilor implicați în problemă, volante comune pentru soluționarea problemelor stringente și cotidiene, cu luarea de măsuri concrete întru soluționarea lor. S-au efectuat multiple evaluări privind respectarea regimului sanitaro-epidemic în subdiviziuni și a calității actului medical.

Asistența Medicală Spitalicească și Specializată de ambulator

Asistența Medicală Spitalicească și Specializată de ambulator este acordată de către IMSP Spitalul Raional Cahul, care este amplasat în orașul Cahul.

Spitalul Raional Cahul este cea mai reprezentativă instituție medicală din raion, având o capacitate de 320 de paturi, asigurând asistență medicală de specialitate în Departamentul de Medicină Urgentă, Secția Reanimare și Terapie intensivă (10 paturi), Secție de Hemodializă (5 aparate), Centrul Perinatal de nivelul II (cu 40 de paturi, secție de reanimare, terapie intensivă și îngrijire a nou născuților și prematurilor - 4 locuri și secția consultativă proprie), 8 secții spitalicești (chirurgie aseptică – 50 de paturi, chirurgie septică – 30 de paturi, traumatologie – 30 de paturi, terapie – 30 de paturi, cardiologie – 40 de paturi, neurologie – 30 de paturi, pediatrie – 30 de paturi, îngrijiri cronice – 40 de paturi, boli infecțioase – 20 de paturi), pentru o populație arondată de 124.601 locuitori ai raionului Cahul, cât și peste 30% din raioanele limitrofe (Vulcănești, Taraclia, Cantemir).

În componența secțiilor sunt compartimente unde se asigură asistență în specialități medicale specifice, respectiv: neurochirurgie, chirurgie endoscopică, chirurgie pediatrică, ORL și oftalmologie.

Total în IMSP Spitalul Raional Cahul activează: medici – 93, personal medical mediu – 265, personal medical inferior – 148, alt personal – 66. Din numărul total de personal medical cea mai mare parte posedă categoria de calificare superioară. Asigurarea cu cadre medicale la 01.01.2016 a constituit: medici – 83,9%, personal medical mediu – 85,3%.

Furnizarea serviciilor medicale se asigură în regim continuu, în acest sens fiind organizate 7 linii de gardă a medicilor, plus liniile de gardă a personalului medical mediu în toate secțiile cu paturi.

Platoul tehnic al spitalului este asigurat de farmacie cu circuit închis, Laboratorul Clinic Diagnostic (planic și de urgență), Secție de imagistică și diagnostic funcțional, Secție anatomie patologică, cât și cabinetul de transfuzii, serviciul de sterilizare, 2 blocuri de operație.

Departamentul de Medicină Urgentă este structurat din punct de vedere funcțional și dotat conform normativelor în vigoare.

Spitalul are în structura organizatorică secție de A.T.I., de 10 de paturi, care are o dotare adecvată cerințelor actuale.

În cadrul Spitalului funcționează și Asistența Medicală Specializată de Ambulator.

Principalele probleme

Problemele sistemului medical din raionul Cahul pot fi reduse la cinci aspecte principale:

1. Infrastructura depășită moral și fizic și lipsa dotărilor specifice necesare funcționării în parametri optimi. Secțiile spitalului sunt amplasate în edificii cu o vechime de circa 30 ani. Rețelele termice, de aprovizionare cu apă și canalizare sunt uzate la 100% și dispozitivele medicale sunt uzate fizic și depășite moral. Lipsește un program de dotare a Spitalului cu echipament medical modern (tomograf computerizat, rezonanța nucleară magnetică, instalații de sterilizare și autoclavare, dispozitive medicale de laborator și imagistică, etc.). Toate acestea duc la pierderi financiare enorme.
2. Migrarea specialiștilor pe fondul unei politici salariale necorelate cu responsabilitățile, statutul și necesitățile personalului medico-sanitar. Lipsa medicului infecționist, urgentist, edoscopist și ultrasonografist. Avem nevoie de medici în pediatrie, reanimatologie-anesteziologie, neurologie, farmacie și terapie. Nivelul mic de salarizare și lipsa locurilor de trai nu permit recrutarea tinerilor specialiști.
3. Existența zonelor din mediul rural neacoperite cu servicii medicale permanente.
4. Sunt deficiențe în colaborarea intersectorială dintre instituțiile medicale raionale și din domeniul social (Asistența Socială, APL, ONG, etc.). Lipsesc procedurile eficiente de acoperire a cheltuielilor suportate de Spital pentru tratamentul persoanelor neasigurate, care nu achită serviciile prestate. Nu sunt mecanisme de externare a pacienților social vulnerabili,

care nu necesită tratament spitalicesc, dar au nevoie de îngrijiri sociale.

5. Spitalul Raional Cahul, de facto acordă unele servicii medicale ca Spital Regional: DMU (finanțat ca secția de internare simplă), Hemodializa, Urgențele pediatrie, Centrul Perinatologic de nivelul II, Cabinet antiretroviral, ce necesită susținerea financiară în dezvoltarea bazei tehnico-materiale și prin intermediul Ministerului Sănătății.

Cauza acestor categorii mari de probleme este lipsa resurselor financiare pe care sistemul medical o resimte din plin.

Specialiștii din aria medico-sanitară optează pentru centrele medicale mai dezvoltate din țară, din cauza condițiilor precare de muncă din sistemul medical, condițiilor de salarizare și altor aspecte conexe, printre care cel mai invocat motiv este lipsa locuințelor pentru tinerii specialiști. În acest fel, se raportează existența specialităților medicale neacoperite cu personal specializat sau care au deficit de personal.

Dotarea necorespunzătoare, din punct de vedere tehnic, este o problemă reală și stringentă pentru unitățile medico-sanitare din raion. Lipsurile privesc întregul spectru de dotări, de la materiale consumabile până la echipamente medicale complexe. Spre exemplu, Spitalul Raional Cahul nu are în prezent componentă RMN și nici tomograf computerizat.

Analiza SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
• În Strategia de Dezvoltare a Sistemului de sănătate în RM Spitalul Raional Cahul este nominalizat ca Spital Regional; • Spitalul este elementul de bază în sistemul de sănătate raională și chiar regională; • Spitalul este principalul angajator al personalului medical calificat; • Spitalul este un important actor economic al raionului; • Înființarea serviciilor de intervenție în caz de urgență a echipei SMURD; • Existența Departamentului de Medicină Urgentă în cadrul IMSP Spitalul Raional Cahul.	▪ Condițiile de spitalizare sub minimul decent, datorită stării infrastructurii și subfinanțării cronice a sistemului (saloane supraaglomerate, igienă nesatisfăcătoare, lipsa medicamentelor și altor articole medicale, hrana necorespunzătoare a bolnavilor); ▪ Dotarea necorespunzătoare a unităților medical-sanitare din punct de vedere tehnic; ▪ Existența în mediul rural a zonelor neacoperite cu medici de familie și farmacii; ▪ Servicii de urgență slab dezvoltate și dotate; ▪ Existența specialităților medicale neacoperite de personal specializat sau cu un deficit de personal; ▪ Lipsa de locuințe de serviciu pentru medici și tinerii specialiști; ▪ Existența unei presiuni din partea segmentelor sociale asupra serviciului spitalicesc; ▪ Număr mic de structuri de asistență medico-socială la nivel raional; ▪ Infrastructura fizică insuficient dezvoltată, dotare insuficientă cu echipament; ▪ Insuficiența cadrelor medicale (medici: pediatri, urgențiști, anesteziologi-reanimatologi, infecționiști, neurologi, endoscopiști și alți); ▪ Sistem informațional integrat parțial; ▪ Incidența mare a bolilor cronice non-transmisibile și insuficiența componentului de prevenire a acestora; ▪ Colaborare intersectorială insuficientă; ▪ Sensibilizare insuficientă a populației

	despre problemele de sănătate.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
▪ Activitate în cadrul asigurării obligatorii de sănătate; ▪ Sporirea accesului la servicii medicale de calitate; ▪ Posibilitatea conlucrării cu agenții economici din teritoriu, cu organizații internaționale, în scopul sporirii accesibilității populației la serviciile medicale; ▪ Conlucrarea cu Instituțiile Medicale din UE pentru creșterea competențelor, a calității actului medical și a posibilităților de dezvoltare; ▪ Existența proiectelor de finanțare pentru reabilitarea modernizarea și dotarea structurilor sanitare și medico-sociale; ▪ Existența programelor naționale profilactice ce pot oferi la nivel raional posibilitatea alocării resurselor financiare; ▪ Existența fondurilor europene și a proiectelor aflate în diverse faze ce pot oferi atragerea investițiilor.	▪ Sporirea fenomenului migratoriu în rândul personalului medico-sanitar spre statele Uniunii Europene; ▪ Politica de salarizare în domeniul sănătății slab motivantă pentru specialiști; ▪ Efectele negative ale accentuării fenomenului de îmbătrânire și îmbolnăvire a populației; ▪ Nerezolvarea problemelor de infrastructură și de dotare ale tuturor unităților medico-sanitare; ▪ Lipsa susținerii rețelei de asistență comunitară a căror eficiență este recunoscută la nivel local; ▪ Finanțarea insuficientă; ▪ Motivare modestă a lucrătorilor medicali; ▪ Riscul majorării și severității bolilor transmisibile și non-transmisibile, care împreună determină grave pierderi morale, sociale și economice.

1. Obiective

- 1.1. **Îmbunătățirea serviciilor medicale spitalicești și specializate de ambulator.**
- 1.2. **Dezvoltarea serviciilor medicale primare în mediul rural.**
- 1.3. **Prevenirea apariției bolilor frecvente prin educarea și informarea populației.**

2. Impactul și rezultatele așteptate

- Spitalul Raional (Regional) Cahul reabilitat, modernizat și dotat cu echipamente, aparatură și mobilier;
- 4 Centre de Sănătate Rurale reabilite, modernizate și dotate cu echipamente, aparatură și mobilier;
- 20 de cadre medicale beneficiare ale programelor de perfecționare continuă;
- 20 de cadre medicale beneficiare ale programelor de asigurare cu locuință;
- Creșterea cu 10% a numărului medicilor din mediul rural;
- Reducerea cu 5% a incidenței bolilor frecvente;
- Creșterea duratei medii a vieții;
- Creșterea accesului populației la serviciile medicale performante și calitative.

2.5.3. Educație/ Învățământ

Domeniu de excepțională importanță în formarea tinerelor generații, domeniul educației și al învățământului a cunoscut o dinamică deosebită la nivelul raionului Cahul, deopotrivă în mediul urban cât și în cel rural.

Sistemul de învățământ din raionul Cahul este structurat pe următoarele trepte de școlaritate:

- învățământul preșcolar;
- învățământul școlar – școli primare, gimnazii, licee,
- instituții extrașcolare;
- învățământului secundar profesional – colegii, școli profesionale;
- învățământul superior.

Instituții preșcolare

Pe teritoriul raionului activează 50 instituții preșcolare cu capacitatea totală 8,5 mii locuri, inclusiv în mediul urban 2,0 mii locuri, în cel rural 6,5 mii locuri. La 1000 locuitori revin 71 locuri în instituțiile preșcolare, inclusiv în mediul urban 56 locuri la 1000 locuitori, în mediul rural 78 locuri la 1000 locuitori. De facto frecvențează 5,7 mii copii, ceea ce constituie 67 % din capacitatea totală a instituțiilor, inclusiv 1758 copii sau 88 % din capacitatea instituțiilor în mediul urban și 4,0 mii copii sau 62 % în cel rural.

Cea mai mare frecvență, peste 70% din capacitatea instituțiilor, se înregistrează în or. Cahul, satele Andrușul de Jos, Badicul Moldovenesc, Colibași, Baurci-Moldoveni, Burlacu, Crihana Veche, Manta, Roșu, Vadul lui Isac.

Programul de bază al instituțiilor preșcolare este de 10, 5 ore.

În timpul anului școlar funcționează:

- ✓ 38 grădinițe cu program de 10,5 ore
- ✓ 10 grădinițe cu program de activitate de 9 ore.
- ✓ 2 grădinițe cu program de 12 ore (sezonier grădinița nr. 1 și nr.2 s. Colibași)
- ✓ 2 Centre comunitare cu program de activitate de 6/9 ore.

Numărul scriptic al cadrelor didactice pe teritoriul raionului, în medie pentru anii 2013-2016, constituie 517 persoane. La un educator revin în medie pe raion 10 copii.

Învățământul preuniversitar

Învățământul preuniversitar în raionul Cahul include 51 instituții de învățământ, dintre care: 3 școli primare-grădinițe, 1 școală primară, 28 gimnazii, 8 gimnazii-grădiniță, 11 licee, 6 instituții extrașcolare.

Instituții de învățământ lichidate nu sunt, reorganizate - 9, din care:

- Gimnaziul „S. Rahmaninov”, or. Cahul – în gimnaziu-grădiniță;
- Gimnaziul „I. Vodă”, s. Bucuria – în gimnaziu-grădiniță;
- Gimnaziul „M. Lomonosov”, s. Lebedenco – în gimnaziu-grădiniță;
- Gimnaziul „B. P. Hasdeu”, s. Tătăraști – în gimnaziu-grădiniță;
- Gimnaziul „I. Crețu”, s. Găvănoasa – în gimnaziu-grădiniță;
- Gimnaziul „Gr. Vieru”, s. Frumușica – în gimnaziu-grădiniță;
- Gimnaziul „S. Esenin”, s. Alexanderfeld – în gimnaziu-grădiniță;
- Gimnaziul „I. Vazov”, s. Lopățica – în gimnaziu-grădiniță;
- Școala primară „A. Donici”, or. Cahul – în școală primară-grădiniță.

La moment în instituțiile de învățământ din raion își desfășoară activitatea 1084 cadre didactice, din ei - 30 tineri specialiști.

Completarea medie pe clasă la nivel de raion este de 19,05 elevi, în comparație cu anul 2015-2016 media constituia 19,25 elevi. Completarea minimă este de 3,5 elevi/clasă în școala primară-grădiniță, s. Iujnoie, de 4,3 elevi/clasă la școala primară-grădiniță, s. Rumeanțev, 8,4 elevi/clasă la gimnaziul-grădiniță „I. Vazov”, s. Lopățica, maximă – la LT „I. Creangă”, or. Cahul – 27,7 elevi/clasă.

Pe trepte de școlaritate situația este următoarea:

Tabelul nr.23. Evoluția efectivului de elevi pe anii de studii 2015/2016- 2016/2017

<i>Anul de studii</i>		<i>2015 - 2016</i>		<i>2016 - 2017</i>	
		<i>Clase</i>	<i>Elevi</i>	<i>Clase</i>	<i>Elevi</i>
Învățământul primar	Total	254	4705	249	4622
	Urban	62	1546	62	1519
	Rural	192	3159	187	3103
Învățământul gimnazial	Total	296	5711	297	5601
	Urban	68	1686	69	1718
	Rural	228	4025	228	3883
Învățământul liceal	Total	57	1268	55	1193
	Urban	34	680	32	719
	Rural	23	588	23	474
Total	-	607	11684	601	11416

Bugetul total al învățământului preuniversitar, incluzând toate componentele acestuia, constituie 137,47 milioane lei, raportat la numărul de elevi constituie 11517 lei per elev. Analizând bugetele instituțiilor am constatat următoarele:

- în licee media constituie 10200 lei/elev;
- în gimnazii media constituie 11746 lei/elev;
- în școli primare media constituie 9776 lei/elev;
- în școli primare-grădinițe media constituie 9956 lei/copil, acestea înregistrând și cel mai acut deficit bugetar.

Analizând cheltuielile în baza noii formule de finanțare, se observă că dezavantajate sînt școlile mici, deoarece din start alocațiile sînt diminuate de coeficientul aplicat. Referitor la creșterea alocațiilor, mărimea lor acoperă majorarea salariilor, iar luînd în calcul introducerea primei pentru cadrele didactice în luna august și ținînd cont de înlocuirile pentru unele funcții ale personalului tehnic, iarăși se atestă o diminuare a bugetelor pentru cheltuielile operaționale.

Resurse material-tehnice, logistice și informaționale

La capitolul utilizării spațiilor disponibile în instituțiile școlare, doar 6% din instituțiile raionului explorează spațiile la maxim, alte 6% (Bucuria, Huluboaia, Lucești) utilizează la minim spațiile din dotare. 88% din instituții duc lipsă de elevi și, evident, nu utilizează spațiile în întregime. 30% din instituțiile școlare sînt dotate cu tehnică de calcul performantă, cele mai multe sînt din oraș. 25% din instituțiile raionului au cel puțin o tablă interactivă. Doar 7% și-au procurat mobilier nou. 10 instituții au în posesie autocare pentru transportarea elevilor.

Pentru dezvoltarea multilaterală a copiilor în or. Cahul și s. Zîrnești activează Centre de creație pentru tineret și copii "Miorița" și "Universul".

<i>Denumirea localității</i>	<i>Denumirea obiectivului</i>	<i>Capacitatea</i>		<i>Angaj. (oam.)</i>	<i>Inclusiv cadre didactice</i>
		<i>După proiect</i>	<i>De facto</i>		
or. Cahul	Centrul de Creație „Miorița”	480	520	33	22
s. Zîrnești	Centrul de Creație „Universul”	100	80	28	26

În corespundere cu normele urbanistice în vigoare numărul de locuri în instituțiile extrașcolare trebuie să constituie 10% din capacitatea totală pentru perspectivă. În or. Cahul capacitatea acestor obiecte este suficientă pentru perspectivă și construcții noi nu se preconizează. Concomitent, în localitățile rurale obiective ale activității extrașcolare lipsesc, ca urmare, pentru perspectivă, conform calculului sunt necesare 2 mii locuri, inclusiv, pentru perioada pînă în anul 2020 – 1,6 mii locuri.

Probleme în domeniul educației

Sistemul educațional din raionul Cahul se confruntă cu o serie de probleme majore. Astfel, din analiza de mai sus elucidăm cele mai principale probleme, referitoare la acest domeniu:

- rețeaua școlară (număr mic de copii în clase, imposibilitatea asigurării normei cadrelor didactice, predarea unor materii școlare de pedagogi nespecialiști, cheltuieli nejustificate pentru întreținerea spațiilor școlare, etc.), impun necesitatea optimizării și restructurării rețelei instituțiilor educaționale din raion;
- ponderea înaltă a cadrelor cu vîrstă de pensionare;
- lipsa mijloacelor financiare pentru a introduce orele de meditații în grupa cu regim semiintern;
- asigurarea bazei materiale a școlilor și inclusiv dotarea cu tehnică de calcul;
- migrația părinților, fapt ce contribuie la neimplicare în educația copiilor.

Analiza factorilor, contextelor și tendințelor în cadrul educațional (analiza SWOT)

Rețeaua școlară

Puncte tari	Puncte slabe
-Eficientizarea rețelei de instituții prin reorganizare; -Asigurarea serviciilor necesare pentru incluziunea educațională a copiilor cu CES; -Reabilitarea edificiilor școlilor primare, gimnaziilor, liceelor; -Asigurarea transportării elevilor spre /de la școlile de circumscripție;	-Existența în raion a 12 licee teoretice, din ele numai în 10 licee au fost respectate cerințele față de completarea claselor. -Analiza demografică demonstrează că în următorii 5 ani în raion vor activa 7 licee din 12. -Disponibilizarea cadrelor didactice în instituțiile pasibile reorganizării și oportunitatea reangajării
Amenințări	Oportunități
- Conservatorismul unor cadre manageriale, didactice, consilieri locali și rezistența acestora la schimbare; - Declinul demografic: prin micșorarea numărului de clase și elevi în unitățile școlare; - Discontinuitate și reconsiderarea frecventă a priorităților în cazul unor schimbări din ordin politic.	-Situația școlilor mici (număr mic de copii în clase, imposibilitatea asigurării normei cadrelor didactice, predarea unor materii școlare de pedagogi nespecialiști, cheltuieli nejustificate pentru întreținerea spațiilor școlare etc. impun necesitatea optimizării și restructurării rețelei instituțiilor educaționale din raion. -asigurarea unei educații prescolare, primare si secundare de calitate pentru toți copiii prin dezvoltarea unor școli prietenoase copilului și extinderea practicilor educației incluzive.
Relațiile cu comunitatea	
Puncte tari	Puncte slabe
-Organizarea de activități extrașcolare și extracurriculare atractive (excursii, vizionări de spectacole, etc), introduce elevii în mediul comunitar și contribuie la socializarea lor; -Buna colaborare între DGÎ și coordonatorii de programe educative; -Colaborarea bună cu reprezentanții comunității locale (Consiliul Raional Cahul, Poliție, Biserică); -Parteneriate educaționale cu parteneri externi; -Consilierea individuală și de grup a elevilor și părinților.	-Puține activități desfășurate în școli care să implice participarea părinților; -Absența unei preocupări sistematice privind implicarea părinților în stabilirea obiectivelor generale și a ofertei educaționale; -Implicarea insuficientă unor cadre didactice pentru realizarea proiectelor de colaborare europeană și realizarea unor proiecte de finanțare la nivel instituțional.
Amenințări	Oportunități
-Resurse material insuficiente pentru stimularea participării elevilor (diplome, fanioane, cupe, cadouri); -Lipsa motivației cadrelor didactice și a elevilor; -Accentuarea efectelor negative în educația elevilor datorită unei comunicări tot mai dificile cu familia; -Lipsa unor programe de reconversie profesională.	-Disponibilitatea și responsabilitatea unor instituții de a veni în sprijinul școlii (primărie, ONG-uri, biserică, poliție, instituții culturale); -Interesul manifestat de părinți privind educația elevilor și asigurarea unor condiții optime de desfășurare a activității școlare; -Colaborarea instituțiilor școlare din raion cu instituțiile școlare din țările europene.

Învățământului secundar profesional se desfășoară prin intermediul celor 2 școli polivalente și Combinatului didactic de producere și reabilitare S.A. "Mariana", care pregătesc specialiști pentru diferite ramuri ale economiei naționale la specialitățile – bucătar, cofetar, operator calculatoare electronice, control produse alimentare, cusător, mașinist, electrogazosudor, lăcătuș, tencuitor etc.

Învățământul universitar este prezentat de Universitatea de Stat din Cahul.

Universitatea de Stat "Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul este o instituție publică, fondată la 7 iunie 1999, având ca scop pregătirea și asigurarea localităților din sudul Republicii Moldova cu cadre de înaltă calificare.

Actuala structura a Universității cuprinde:

- ✓ 3 facultăți – Drept și Administrație Publică; Filologie și Istorie; Economie, Informatică și Matematică;
- ✓ 10 catedre de specialitate și 1 generală (catedra militară);
- ✓ Biblioteca științifică;
- ✓ Centrul de Informare și Documentare ONU;
- ✓ 9 laboratoare de specialitate.

Subdiviziunile date asigură pregătirea specialiștilor la 18 specialități, la ciclul I de studii superioare de licență, și 9 programe de studii superioare de masterat.

Cu toate că are o istorie scurtă, Universitatea "B.P. Hasdeu" a înregistrat rezultate foarte bune, atât în domeniul cercetării științifice, cât și în implicarea cadrelor didactice în organizarea și realizarea activităților extra-curriculare, programelor și proiectelor care au ca scop dezvoltarea domeniului educațional în regiunea de sud a Republicii Moldova.

Instituția dispune de două blocuri spațioase de studii, 3 cămine care asigură studenții cu spațiu locativ, o bibliotecă modernă cu 3 săli de lectură, 4 săli multimedia, care oferă studenților și cadrelor didactice posibilitatea să acceseze Internetul și să studieze noile tehnologii informaționale.

Un rol important în îmbunătățirea procesului de învățământ îl au serviciile și centrele din universitate: Centrul Francez de Resurse Școlare și Universitare, Centrul Englez de Resurse, Centrul de Documentare ONU, Centrul Pro-Europa Cahul, Clinica Juridică etc. Aceste centre asigură consultanță în ceea ce privește furnizarea de surse metodice și bibliografice, promovarea valorilor europene prin factorul lingvistic și altele. La moment, la Universitatea "B.P. Hasdeu" studiază 2146 studenți bugetari și cu taxă.

În contextul modernizării sistemului de învățământ superior, Universitatea de Stat "B.P. Hasdeu" depune eforturi pentru implementarea în practică a prevederilor Procesului de la Bologna.

Un domeniu prioritar în dezvoltarea Universității de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul sunt relațiile de colaborare pe care le are cu instituțiile din cadrul Euroregiunii „Dunărea de Jos” și, în special, cu Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați.

Actualmente, Universitatea din Cahul are acorduri și convenții de colaborare cu universități din România, Ucraina, Italia, Franța, Portugalia, Spania și Polonia.

Colegiul de Medicină Cahul

Pe parcursul anilor a devenit una din instituțiile performante în Sudul Republicii Moldova, pregătind asistente medicale de înalt profesionalism. Absolvenții colegiului activează în instituțiile medicale din republică cât și peste hotarele ei – Rusia, Ucraina, România, Belarusia, Turcia, Italia și alte țări. Corpul didactic activează conștient spre modernizarea eficientă a învățământului medical, aplicând cele mai moderne metode didactico-educative.

Colegiul Industrial-Pedagogic din Cahul a fost fondat în anul 1945 (Școala Pedagogică din Cahul) actualmente instituția pregătește cadre în domeniile de contabilitate, informatică, asistența socială, arte, pedagogie. Anual își fac studiile peste o mie de elevi.

În corespundere cu prevederile stipulate în "Strategia națională de dezvoltare "Moldova - 2020" (Legea nr. 166 din 11.07.2012) una din direcțiile prioritare de dezvoltare a republicii este "Racordarea sistemului educațional la cerințele pieței forței de muncă în scopul sporirii productivității forței de muncă și majorării ratei de ocupare în economie". În sistemul de educație din Moldova, în ultimii ani, preferențial este instruirea universitară. Ca urmare, pe piața forței de muncă s-a accentuat dezechilibrul dintre cerere și ofertă, precum și deficitul în brațe de muncă calificate.

Ajustarea sistemului de educație la cerințele pieței forței de muncă a devenit o necesitate stringentă pentru republică. Modernizarea sistemului de pregătire profesională și perfecționarea mecanismelor de instruire continuă a cadrelor va contribui la adaptarea cetățenilor la noile condiții a pieței forței de muncă. În rezultatul cooperării reciproce a sistemului de educație și pieței forței de muncă, sistemul de învățământ va putea oferi propuneri calitative și cantitative în corespundere cu cererea pieței forței de muncă. Aceasta va contribui la reducerea șomajului în țară și a fluxului de migranți peste hotarele republicii, precum și cota populației predispuse riscului sărăciei sau izolării sociale. Pregătirea forței de muncă calificate se va efectua prin promovarea orientrii profesionale, începând cu învățământul general, precum și posibilității instruirii profesionale continue pe parcursul vieții. Astfel, reconstrucția și modernizarea clădirilor Colegiului Industrial-Pedagogic și a Școlilor

polivalente vor contribui la sporirea numărului de elevi în corespundere cu capacitatea de proiect a instituțiilor, și pregătirea specialiștilor nu numai pentru necesitățile r-ului Cahul, dar și pentru alte raioane ale republicii.

2.6. Dezvoltarea economică

2.6.1. Privire de ansamblu

În raionul Cahul își desfășoară activitatea peste 24900 de agenți economici - persoane fizice și juridice: societăți comerciale, întreprinderi municipale și de stat, gospodării țărănești, cooperative etc.

Cei mai mulți agenți economici sunt cei din ramura agriculturii (81,2%, preponderent gospodării țărănești), din sfera comercială și a serviciilor (9,8%), a transporturilor și a construcțiilor (4,0%).

Numărul salariaților de la nivel local este de 19100 (2015), în descreștere cu circa 1286 față de anul 2011.

Salariul mediu brut lunar este de circa 3855,6 lei (a.2015), cu 16,4% sub media națională.

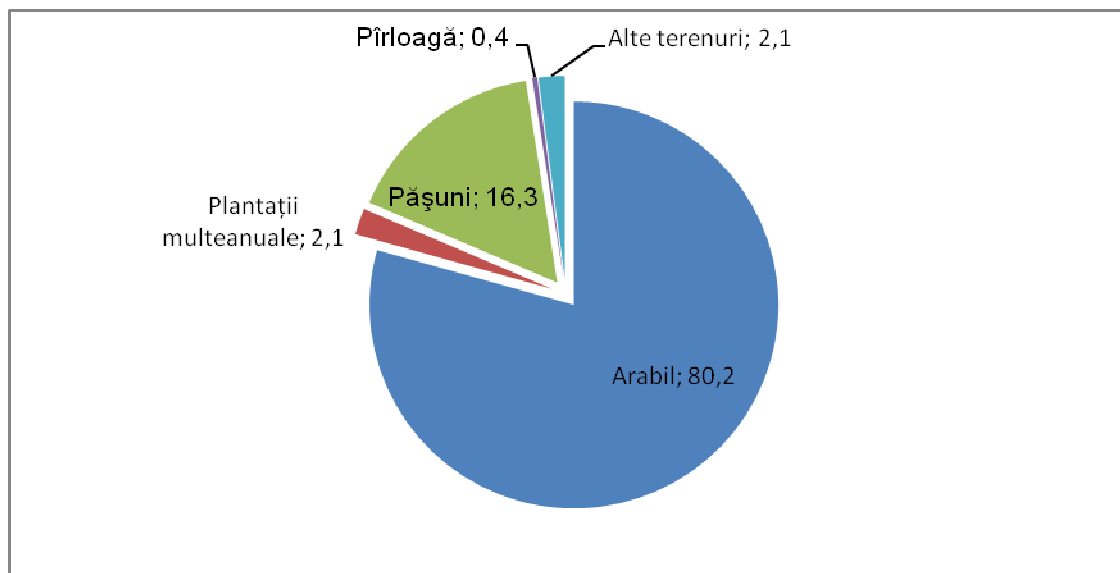
Este de menționat că raionul Cahul se caracterizează prin poziție economico-geografică favorabilă, prin prezența frontierei extinse cu România la vest și cu Ucraina la sud, prin faptul că raionul este traversat de câteva căi de transport de importanță internațională, care favorizează stabilirea relațiilor economice în cadrul raionului, cu alte regiuni din republică și cu statele învecinate. Prezența căii ferate, aeroportului Cahul și Portului Internațional Liber Giurgiulești crează premise pentru dezvoltarea economiei raionului pentru perspectivă.

Baza economiei raionului o constituie complexul agroindustrial fiind prezentat prin întreprinderile de prelucrare a materiei prime agricole.

2.6.2. Agricultură

Agricultura continuă să fie un sector foarte important care joacă un rol vital în dezvoltarea social-economică a raionului. Cu toate că agricultura intensivă a fost totdeauna o parte a dezvoltării istorice a acestui sector, în ultimele decenii ale sec. XX acest proces a generat degradarea solului, apelor și aerului, precum și a landşaftului și biodiversității. În perioada de tranziție, agricultura a trecut printr-o perioadă dificilă, care se caracterizează prin destrămarea relațiilor economice, simplificarea tehnologiilor și trecerea la sistemul agricol de subzistență. Sistemul agricol reprezintă un ansamblu de sectoare, tehnologii, mașini și agregate tehnologice, în care solul este folosit ca principală resursă de producție pentru culturile agricole, pomicole, viticole, legumicole, ca și pentru creșterea animalelor. În raionul Cahul suprafața totală a terenurilor cu destinație agricolă reprezintă 101,1 mii hectare .

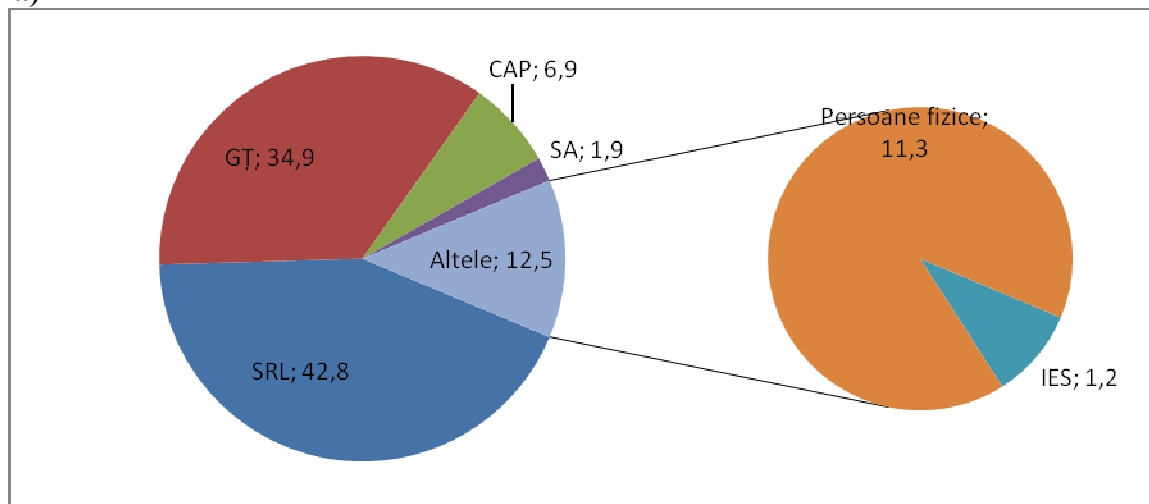
Figura 7. Structura terenurilor cu destinație agricolă a raionului Cahul, (mii hectare)

Ponderea de bază o constituie terenul arabil cu suprafața de 80,3 mii hectare sau 81% din suprafața terenurilor agricole. Suprafața plantațiilor multianuale este de 16,3 mii hectare sau 16,5 %, inclusiv plantații viticole 13,6 mii ha. Cu părere de rău, mai există peste 2,2 mii hectare de pârloagă. Aceste terenuri în marea majoritate sunt fostele plantații viticole și pomicole degradate în timp, care până în prezent nu au fost defrișate. În viitor aceste terenuri se vor micșora considerabil, dat fiind că în ultimii ani acest sector se subvenționează.

Terenurile agricole sunt gestionate de peste 100 întreprinderi agricole din sectorul asociat și circa 20,2 mii gospodării țărănești din sectorul individual. La moment în raion își desfășoară activitatea 9 Cooperative Agricole de Producere cu suprafața de 6,9 mii hectare; 9 Societăți pe Acțiuni ce dețin 1,9 mii ha; 79 Societăți cu Răspundere Limitată care gestionează 42,8 mii hectare; cele 20,2 mii gospodării țărănești au în proprietate 34,9 mii hectare; 3 Întreprinderi Experimentale de Stat, care gestionează 1,2 mii hectare; restul 11,3 mii hectare sunt în posesia persoanelor fizice.

Figura 8. Repartizarea terenurilor agricole pe diferite forme organizatorico-juridice (mii ha)

Reieșind din repartizarea terenurilor agricole între diferite forme organizatorico-juridice, circa 47% sunt gestionate de gospodăriile țărănești și persoane fizice, unde peste 90% de terenuri sunt lucrate de gospodăriile cu mărimea mai mică de 5 ha, fapt ce nu oferă prea multe oportunități pentru dezvoltarea unei agriculturi durabile. Fragmentarea excesivă și apariția unor loturi mici de teren, ca urmare a reformei de privatizare, a cauzat o scădere bruscă a productivității agricole, utilizarea tehnologiilor simplificate, bazate pe munca manuală, eșecul de cultivare și rotație a culturilor,

degradarea solului și alte efecte negative asupra sectorului agricol ce a dus la un impact negativ asupra populației rurale.

Restul 53% din terenurile agricole sunt gestionate de sectorul corporativ. Trăsăturile specifice ale sistemului corporativ sunt:

- concentrarea terenurilor agricole în gospodării mari;
- aprofundarea specializării întreprinderii agricole;
- nivelul înalt de folosire a tehnicii performante;
- punerea în aplicare a tehnologiilor noi NO TILL și MINI TILL care aduc o contribuție esențială la dezvoltarea durabilă a agriculturii;
- mecanizarea și utilizarea intensivă a pesticidelor, fertilizanților în procesul de producție;
- creșterea productivității terenurilor prin adoptarea unor tehnologii noi;
- creșterea productivității muncii.

În agricultură este angajată o parte importantă din populația aptă de muncă. În sector predomină munca agricolă neproductivă și salarii mici. Sectorul agricol este cel mai expus și vulnerabil față de riscurile naturale și schimbările climatice. Factorul principal ce determină mărimea, calitatea și stabilitatea producției agricole sunt condițiile agro-climaterice ale teritoriului, în special lipsa de umezeală, condiționate în mare măsură de schimbările actuale ale climei. Metodele de cultivare în rândul gospodăriilor țărănești de subzistență și în cadrul gospodăriilor casnice rămân tradiționale, cu un nivel scăzut de mecanizare și cu o productivitate redusă.

Sistemele agricole ineficiente, structurile de piață subdezvoltate, parcelarea extensivă a terenurilor agricole sunt doar unii dintre factorii care determină potențialul insuficient pentru livrarea durabilă de produse agricole primare în cadrul lanțului valoric.

Luând în considerație creșterea complexității și incertitudinii sistemelor agricole de mărimi diferite care concurează între ele, este necesar de a forma o viziune modernă privind dezvoltarea agriculturii în raionul Cahul.

Tabetul nr.24 Evoluția suprafețelor recoltate în anii 2011-2015, mii ha

<i>Nr. d/o</i>	<i>Indicii</i>	<i>Unitatea de măsură</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>
1.	Suprafața recoltată la principalele culturi cerealiere și plante uleioase-total, din care:	mii ha	50,5	48,5	54,8	54,4	63,0
1.1.	grâu	mii ha	13,7	14,4	15,2	16,5	16,9
1.2.	orz	mii ha	7,3	7,7	8,2	8,7	7,6
1.3.	porumb	mii ha	15,1	11,6	14,2	13,9	18,5
1.4.	leguminoase pentru boabe	mii ha	1,5	1,4	1,2	1,0	1,4
1.5.	floarea-soarelui	mii ha	12,9	13,4	16,0	14,3	18,6
2.	Producția obținută la principalele culturi cerealiere și plante oleaginoase, din care:						
2.1.	grâu	mii tone	38,1	14,7	47,7	50,6	43,6
2.2.	orz	mii tone	15,1	8,0	16,4	17,9	14,8
2.3.	porumb	mii tone	44,1	5,0	48,4	51,6	42,3
2.4.	leguminoase pentru boabe	mii tone	2,0	1,1	1,6	1,7	1,8
2.5.	floarea-soarelui	mii tone	18,9	10,5	25,3	25,9	27,7
3.	Productivitatea principalele culturi cerealiere și plante uleioase, din care:						

3.1.	grâu	tone/ha	2,78	1,02	3,14	3,07	2,58
3.2.	orz	tone/ha	2,07	1,04	2,0	2,06	1,95
3.3.	porumb	tone/ha	2,92	0,43	3,41	3,71	2,29
3.4.	leguminoase pentru boabe	tone/ha	1,33	0,79	1,33	1,7	1,29
3.5.	floarea-soarelui	tone/ha	1,46	0,78	1,58	1,81	1,49

Utilizarea terenurilor agricole în raion favorizează creșterea producției vegetale. Este evident, că principalele culturi cerealiere cultivate de producătorii agricoli sunt: grâul, orzul, porumbul și leguminoasele pentru boabe; din culturile tehnice: floarea soarelui și rapița, care dețin circa 80% din suprafețele însămânțate.

În ultimii ani se observă o creștere a suprafeței principalelor culturi cerealiere. Motivele de concentrare asupra producției de cereale includ mecanizarea pe scară largă, cerințe de capital relativ reduse, intensitatea muncii limitată, piața de desfacere a produselor indicate – terminalul Giurgiulești și oportunități de profit, precum și necesitatea limitată de irigare – toate acestea arată că întreprinderile agricole mari reprezintă forma dominantă de organizare.

Anual în raion se obțin circa 100-120 mii tone de cereale, inclusiv 48-50 mii tone de grâu, 48-50 mii tone porumb, 14-16 mii tone leguminoase pentru boabe, 24-25 mii tone floarea soarelui, 5-6 mii tone rapiță.

Asupra volumului producției vegetale acționează doi factori principali:

1) suprafața însămânțată și recoltată;

2) condițiile climaterice din zonă, din cauza cărora nu se respectă tehnologia de cultivare ș.a.

Productivitatea principalelor culturi cerealiere și plante uleioase în anii 2011 – 2015 variază din an în an, deoarece este dependentă în mare măsură de condițiile climaterice neprielnice din zona în care ne aflăm. Seceta nemaipomenită din 2012 a afectat considerabil toate culturile agricole, astfel productivitatea s-a micșorat de 2 ori, dar la porumb de 5-6 ori față de anii precedenți. La fel și în anul 2015 s-a observat o scădere a productivității din cauza verii secetoase.

Viticultura a fost totdeauna o ramură deosebit de importantă pentru economia națională a republicii, fiind o îndeletnicire istoric tradițională, mai ales pentru zona de sud a țării. Raionul Cahul, amplasat în acest teritoriu, se bucură de cele mai favorabile condiții pedo-climaterice și grație faptului menționat s-ar impune o dezvoltare fabuloasă a viței de vie și, eventual, a vinificației.

Tabelul nr.25 Evoluția dezvoltării viticulturii în raionul Cahul în perioada anilor 2011-2015

Nr. d/o	Indicii	Unitatea de măsură	ANII				
			2011	2012	2013	2014	2015
1	Suprafața plantațiilor viticole, total	mii ha	14,3	13,6	13,5	12,6	12,4
1.1.	inclusiv: plantații viticole pe rod	mii ha	12,9	12,3	12,3	11,6	11,6
1.2.	Soiuri de masă, total	mii ha	2,2	2,0	2,7	2,7	2,7
	din care, soiuri de masă pe rod	mii ha	1,7	1,5	2,1	2,3	2,5
2.	Producția de struguri obținută, total	mii tone	44,6	36,6	64,5	50,6	46,9
2.1.	inclusiv, struguri de masă	mii tone	11,0	6,2	16,6	15,3	13,8
3	Productivitatea plantațiilor viticole, total	tone/ha	3,46	2,98	5,24	4,36	4,04
3.1.	inclusiv, soiuri de masă	tone/ha	6,47	4,13	7,90	6,65	5,52

4	Plantarea	plantațiilor	ha	159	257	299	157	109
5	Plantarea	plantațiilor	ha	86	145	71	30	89
6	Defrișarea	plantațiilor	ha	140	959	277	367	378
7	Defrișarea	plantațiilor	ha	127	224	66	113	163

Conform datelor prezentate în tabelul de mai sus putem menționa că suprafața plantațiilor viticole în sectorul de producție în 2015 este de 12,4 mii hectare, din care 11,6 mii hectare sunt pe rod, dintre acestea 2,7 mii hectare sunt soiuri de masă.

Anual producătorii de struguri produc 45-65 mii tone struguri dintre care 35-50 mii tone soiuri tehnice. Cantitatea strugurilor variază din an în an în dependență de suprafața recoltată și condițiile climaterice. În urma secetei din anul 2012 cantitatea strugurilor s-a micșorat aproape de două ori.

Actualmente 30-35% din plantațiile viticole sunt degradate, care depășesc vârsta de 20-25 ani și din punct de vedere economic nu mai este rațional de a fi exploatate. În viitor aceste plantații vor fi defrișate și înlocuite cu altele noi.

Deoarece pe parcursul anilor precedenți suprafețele defrișate predomină față de suprafețele plantate, se observă o micșorare lentă a plantațiilor viticole și pomicole.

Aceste plantații degradate mai stau la bilanț, ceea ce provoacă micșorarea semnificativă a productivității, care la fel din an în an variază. Asupra scăderii productivității au acționat de asemenea condițiile climaterice, evidențiindu-se seceta anului 2012 și vara secetoasă a. 2014.

Luând în considerație starea și vârsta plantațiilor viticole existente, în anii viitori se planifică restabilirea lor. Astfel, se preconizează că în perioada 2016-2020 vor fi defrișate circa 1720 hectare, sau câte 350 ha anual și vor fi plantate anual circa 310 hectare. Pentru realizarea obiectivelor preconizate sunt necesare sume de investiții financiare și materiale, în deosebi, pentru procurarea materialului săditor.

Pentru prelucrarea strugurilor de soiuri tehnice, în raion funcționează 7 întreprinderi vinicole: SRL „Podgoriile Dunării” or. Cahul; SRL „Vinia Traian” c. Găvănoasa; SRL „Vierul Vin” c. Burlacu; SA „Vismos” s. Moscovei; ÎM „Grappe Valley” s. Borceag; SRL „Agrosud Resurse” s. Brânza; SA „Slobozia Mare” s. Slobozia Mare, fiecare din ele având capacitatea de prelucrare anuală de 8-10 mii tone.

Legumicultura ocupă suprafețe neînsemnate. Motivul principal care a influențat la micșorarea producției legumicole este lipsa întreprinderilor de procesare a legumelor. Acest domeniu se practică doar pentru îndestularea pieței locale.

Sistemul de protecție antigrindină. În prezent, raionul Cahul este protejat de 2 puncte rachetare (Frumușica și Taraclia de Salcie), fapt care pune sub protecție doar 10,77 mii ha, ceea ce constituie doar 9% din suprafața totală a raionului de 115,9 mii hectare. Pentru includerea suprafeței maxime a raionului în zona de protecție antigrindină va fi necesară relansarea activității a 8 puncte rachetare amplasate pe teritoriul raionului. E de menționat că, începând cu anul 2000 și până în prezent, suprafața raionului Cahul, în mare majoritate, nu a fost supusă protecției antigrindină, fapt care a provocat anual pierderi considerabile atât în sectorul agrar, cât și în cel social.

Condițiile climatice ale raionului nu sunt favorabile pentru dezvoltarea agriculturii durabile, concomitent, în comparație cu alte regiuni ale republicii – Centrală și de Nord – în regiunea de Sud secetele au o frecvență mai sporită, fapt ce impune extinderea terenurilor irigate.

În scopul dezvoltării durabile și păstrării sistemelor de irigație existente sunt necesare un șir de măsuri, cum ar fi inventarierea sistemelor de irigație existente și reabilitarea avantajului economic. Pentru soluționarea problemelor privind tarifele la energia electrică, apa utilizată pentru irigație până la bazinele distribuitoare și căile de soluționare, au fost create pe terenurile irigate asociațiile utilizatorilor de apă.

O deosebită importanță în mărirea productivității culturilor agricole o are restabilirea sistemelor de irigare. În acest context raionul Cahul a fost selectat în cadrul programului de asistență nerambursabilă acordată din partea Guvernului SUA prin intermediul Corporației Provocările Mileniului. În cadrul acestui program vor fi reabilitate sistemele de irigare pe o suprafață de circa 4000 hectare.

Zootehnia. Sectorul agricol este dominat de producția vegetală, în timp ce sectorul zootehnic joacă un rol mai puțin important, ceea ce sugerează un nivel potențial scăzut de competitivitate. Sectorul zootehnic se confruntă cu constrângeri de resurse interne (furaje limitate), precum și cu presiuni dure, cauzate de importurile de produse mai ieftine.

Furnizarea de furaje autohtone este limitată din cauza disponibilității reduse de pășuni de bună calitate, care este, la rândul său, determinată de condiții meteorologice nefavorabile și de capacități de irigare insuficiente. Pe de altă parte, costurile locale de producție relativ ridicate, productivitatea scăzută și rasele necompetitive creează condiții dificile pentru produsele animaliere de a concura cu produsele subvenționate de carne/lactate mai ieftine, care vin de pe piețele UE și CSI. Ca urmare, în perioada tranziției la economia de piață, paralel cu privatizarea terenurilor agricole, s-au înregistrat schimbări esențiale, care au contribuit la scăderea producției agricole și, în deosebi, zootehnice.

Ca rezultat s-a micșorat simțitor efectivul de animale, reducându-se volumul producerii produselor animaliere și, astfel, piața internă a fost invadată de produse de import, care nu întotdeauna corespund standardelor sanitar-veterinare.

Tabelul nr. 26. Efectivul de animale în toate categoriile de gospodării, din care sectorul asociat, în perioada anilor 2011 – 2015, capete

<i>Anii</i>	<i>Bovine: total/sect.asoc.</i>	<i>Inclusiv: vaci mulgătoare: total/sect.asoc.</i>	<i>Porcine: total/sect.asoc.</i>	<i>Ovine și caprine total/sect.asoc.</i>
2011	4317/621	2880/258	20551/8546	67345/4340
2012	3933/651	2434/248	17725/6956	70220/4375
2013	4024/588	2458/238	19573/8246	72149/3760
2014	4160/624	2446/238	17606/7193	71237/3650
2015	3943/645	2354/249	17406/8719	74857/5014

Din tabelul de mai sus se vede că creșterea animalelor este axată pe creșterea porcinelor, însă se cresc frecvent – ovine și caprine, bovine, păsări și cabaline, care în majoritatea cazurilor sunt întreținute în gospodăriile particulare pentru necesitățile familiei și parțial comercializate pe piața internă sau în calitate de materie primă pentru întreprinderile industriei prelucrătoare.

În cadrul sectorului zootehnic predomină producția de scară mică în gospodăriile particulare, unde se practică, de obicei, tehnologii extensive de producere, fapt ce a cauzat reducerea productivității acestui sector și intensificarea poluării localităților rurale.

Sectorul zootehnic pe parcursul ultimilor ani a avut o creștere lentă, în prezent având un efectiv de 3943 bovine, 17406 porcine, circa 75 mii de ovine și caprine, 1400 cabaline și peste 520 mii păsări, 4760 familii de albine.

Analiza SWOT

PUCTE TARI	PUNCTE SLABE
▪ Terenuri agricole de înaltă bonitate. Posibilități potențiale pentru dezvoltarea agriculturii și producerea producției ecologice ▪ Tradiții și experiență în creșterea producției agricole ▪ Ponderea mare a terenurilor în proprietate privată ▪ Prezența Zonei Economice Libere Giurgiulești ▪ Ramura vitivinicolă bine dezvoltată	▪ Dotarea tehnico-materială insuficientă a sectorului agricol, nivel scăzut al investițiilor, impozite mari, susținerea redusă din partea statului ▪ Productivitate scăzută a culturilor agricole ▪ Parcelarea excesivă a terenurilor ▪ Lipsa canalelor de colectare a produselor agricole

▪ Spații suficiente pentru organizarea activităților industriale ▪ Tendințe de creștere a competitivității industriei alimentare și industriei prelucrătoare ▪ Situarea strategică a raionului Cahul la frontiera Uniunii Europene ▪ Rețeaua de drumuri dezvoltată (drumuri naționale, internaționale) ▪ Prezența căii ferate ▪ "Complexul portuar Giurgiulești" ▪ Posibilitatea dezvoltării transportului naval pe r. Prut	▪ Dependența de inputuri agricole importate și acces insuficient la inputuri de calitate ▪ Structura comerțului cu produse agroalimentare (valoarea scăzută a exportului, valoarea ridicată a importului) și lipsa unor capacități de procesare a producției agricole ▪ Infrastructura existentă de colectare a produselor agricole nu este funcțională și exportul lor se efectuează cu greu din cauza barierelor tehnice ▪ Producție animalieră fragmentată și ineficientă, furaje limitate și lipsa pășunilor de calitate ▪ Structură duală și fragmentată a exploatațiilor agricole ▪ Parcele mici de teren dispersate în spațiu ce aparțin unui proprietar ▪ Eșec de cultivare și rotație a culturilor în asolamente ▪ Suprafețe mici de terenuri irigate ▪ Potențial economic scăzut al regiunii de sud ▪ Prețuri mici la comercializarea producției ▪ Prețuri mari la resursele energetice, pesticide, îngrășăminte ▪ Zone industriale reorganizate ineficient cu activități dispersate și de scară mică ▪ Situație economică precară a întreprinderilor raionului ▪ Necesitatea înnoirii bazei tehnico-materiale, utilajului, reconstrucția și modernizarea întreprinderilor existente ▪ Existența unor zone predispuse la dezastre naturale (eroziune, inundații) ▪ Calitatea joasă a drumurilor ▪ Trafic scăzut de mărfuri și pasageri ▪ Capacitatea de producere se utilizează la un randament foarte scăzut ▪ Lipsa comunicațiilor navigabile
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
▪ Modernizarea tehnologiilor industriale și agricole ▪ Posibilități de participare la programe transfrontaliere ▪ Creșterea productivității terenurilor prin adoptarea unor tehnologii noi ▪ Creșterea accesului la investiții străine directe și resurse financiare și asistență tehnică pentru dezvoltarea sectorului agricol ▪ Creșterea salariului în mediul rural datorită dezvoltării economice ▪ Crearea de locuri de muncă în mediul rural prin lansarea unor afaceri cu capital străin (producători, servicii etc.) ▪ Dezvoltarea unei piețe agricole autohtone ▪ Climat favorabil consolidării, reparcelării terenurilor agricole.	▪ Instabilitate politică și relații tensionate cu statele vecine ▪ Nevalorificarea fondurilor externe ▪ Scăderea posibilităților de investiții externe ▪ Scăderea productivității terenurilor agricole, degradarea solurilor ▪ Creșterea sărăciei și excluziunii sociale în zonele rurale ▪ Majorarea suprafeței terenurilor excluse din circuitul agricol.

Recomandări privind dezvoltarea agriculturii în raionul Cahul:

1. Dezvoltarea infrastructurii postrecoltare și prelucrare a producției agricole vegetale
 - înființarea unei întreprinderi de colectare, sortare, ambalare și realizare a fructelor, legumelor și strugurilor de masă;
 - construirea unor minifabrici de prelucrare și conservare a fructelor și legumelor;
 - construirea unor secții pentru producerea și ambalarea sucurilor din fructe, legume și struguri;
 - construirea unor secții pentru uscarea fructelor;
 - restabilirea infrastructurii de irigare a terenurilor agricole;
 - reanimarea sistemului de protecție antigrindină;
 - punerea în aplicare a politicilor de comasare a terenurilor în vederea unei mai bune administrări prin programe de dezvoltare rurală.
2. Dezvoltarea infrastructurii pentru procesarea și prelucrarea producției animaliere
 - construirea unor abatoare pentru sacrificarea animalelor;
 - înființarea unor întreprinderi pentru colectarea, prelucrarea cărnii și producerea mezelurilor; inclusiv din carne de ovină și caprină;
 - înființarea unei întreprinderi pentru colectarea și prelucrarea lânii și a peilor de ovine și caprine;
 - înființarea unei întreprinderi dotată cu echipament pentru colectarea, efectuarea analizei și ambalarea mierii de albine.

2.6.3. Industria

Estimarea complexului industrial existent în structura administrativ-teritorială a raionului Cahul

Industria este o componentă dominantă în strategia economică a tuturor țărilor. Valorificând eficient productivitatea capitalului uman și ținând cont de competitivitatea specifică pe piața mondială sau regională, o politică industrială propice asigură stabilitatea creșterii economiei, dezvoltarea capacităților de export, ocuparea forței de muncă, ridicarea nivelului de calificare și bunăstării populației.

Complexul industrial existent încadrat în structura administrativ-teritorial face parte din pilonii principali ai infrastructurii raionului, pe principalele ramuri: industria prelucrătoare, industria de construcție, industria ușoară etc., ponderea căruia constituie 5-10% din potențialul economic al Republicii Moldova.

Aici sunt încadrate în activități de producere peste 100 de întreprinderi industriale de diferite domenii ramurale amplasate în intravilanul raionului Cahul, la care sunt încadrați în câmpul muncii peste 3000 de salariați pe diferite domenii și ramuri industriale pentru activități de producere.

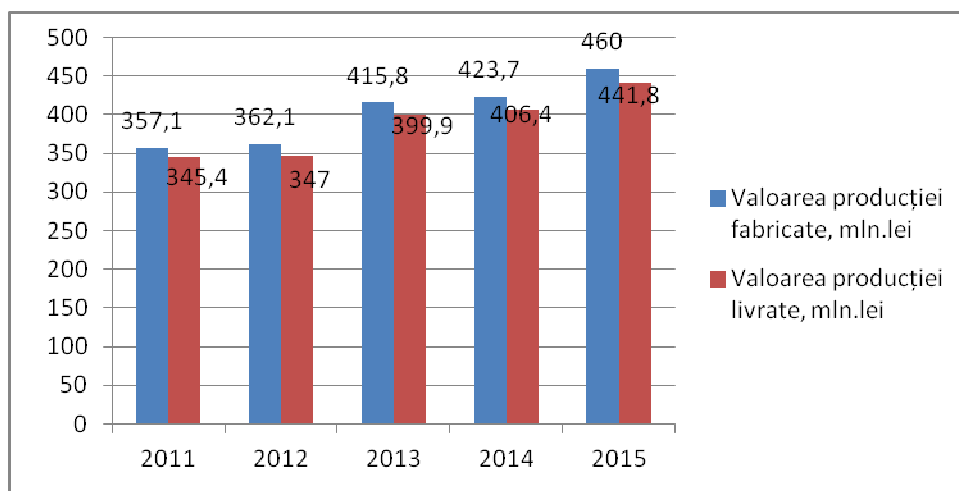
Sectorul industrial actualmente este mai bine dezvoltat în zona urbană și mai slab în teritoriul rural.

În baza analizei efectuate putem constata că o parte din întreprinderile anterior funcționabile, astăzi nu mai activează. Are loc fenomenul de reorganizare sau reprofilare a întreprinderilor în activități de producere și servicii sau parcelarea în loturi de diferite domenii de producere.

Factorii principali ce au adus la diminuarea activităților de producere industriale în linii mari s-au datorat politicii slabe de dezvoltare a economiei naționale, mai ales a relațiilor de piață, prețurile majorate la sursele energetice, fluctuația brațelor de muncă și a cadrelor, lipsa investițiilor autohtone și străine.

În fond obiectivele industriale necesită o reorganizare profundă de activitate atât la nivel de stat cât și privat racordate la condițiile și necesitățile economiei de piață.

Figura 9. Evoluția producției fabricate și livrate pe raionul Cahul în anii 2011-2015, mln.lei

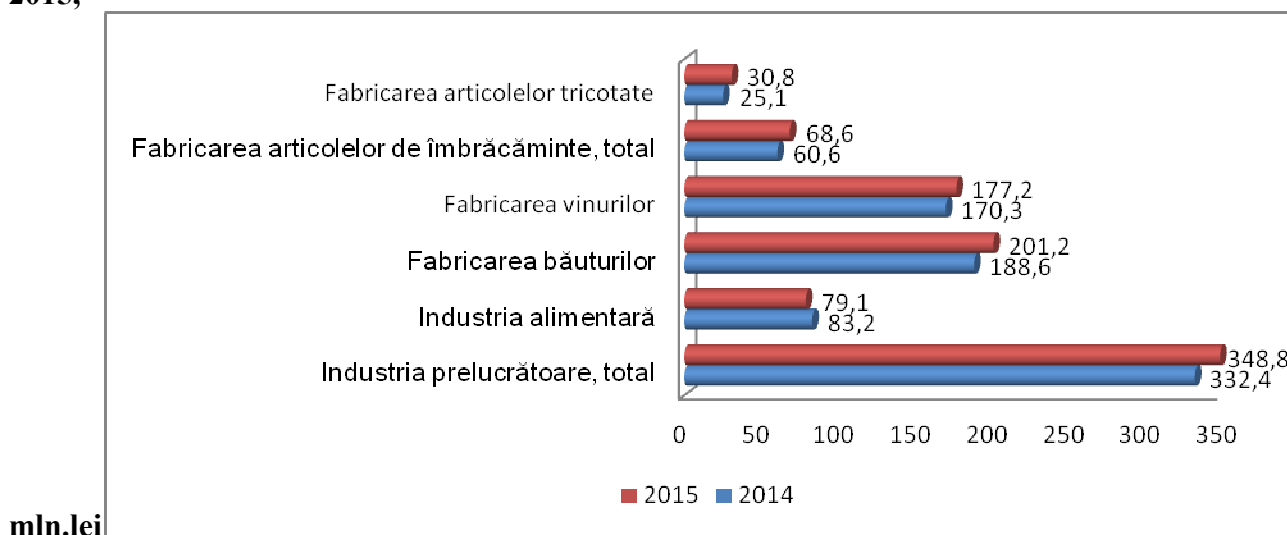

Sursa: BNS

Analizând evoluția producției fabricate și livrate putem menționa că în anul 2015, în comparație cu anul 2011, volumul producției industriale fabricate a constituit 460,7 mln lei, ceea ce constituie o majorare cu 28,8%.

Aceste întreprinderi au livrat produse industriale în perioada anului 2015 în sumă de 441,8 mln lei, ceea ce constituie o majorare cu 27,9 la sută față de anul 2011.

Figura 10. Evoluția producției industriale fabricate pe categorii de producere pe anii 2014-2015,

În structura industriei prelucrătoare cea mai intensă activitate de producție se desfășoară în ramura industriei alimentare și a băuturilor, cărora în anul 2015 le-au revenit 80,1% din volumul total de producție și 80,4 la sută din volumul producției industriei prelucrătoare. Cei mai mari operatori din domeniu sunt specializați în panificație – fabrica de panificație „Cahul Pan“ SA, "Pîine și Tehnologii" SRL, "Savit-Sim" SRL, fabricarea produselor lactate („Fabrica de brînzeturi din Cahul“ SA), producerea vinului (SRL „Vinia Traian“, SRL „Vierul Vin“, SA „Vismos“, ÎM „Grappe Valley“, SRL „Agrosud Resurse“, SA „Slobozia Mare“), producerea berii – SA „Bere Unitanc Cahul“.

Sistemul industrial de producere al raionului este format din diferite unități economice mai importante:

Sectorul urban.

În prezent orașul Cahul dispune de un potențial economico-industrial și cuprinde domeniile de activități în ramurile industriilor: alimentară, ușoară, construcție și materialele de construcție, agricole și alte.

Analiza datelor evoluției structurii producției industriale din ultimii 5 ani ne permite să observăm că ponderea cea mai mare în industria orașului revine industriei alimentare și industriei ușoare. Industria alimentară este reprezentată de întreprinderile de producere a berii, băuturilor răcoritoare, vinurilor, brânzeturi, morărit și panificație.

Industria textilă este reprezentată de întreprinderea S.A.Tricon și întreprinderea mixtă "Laboratorio Tessile Mol" S.R.L., care în ultimii ani și-au sporit volumul producției industriale. Este dezvoltată industria materialelor de construcții (prefabricate din beton), poligrafică, de prelucrare a lemnului.

Majoritatea întreprinderilor industriale sunt concentrate compact în zonele industriale anterior formate. Cele mai importante întreprinderi ce activează în raionul Cahul sunt:

În industria alimentară: "Fabrica de brânzeturi din Cahul" SA cu capacitatea de peste 70 tone de produse lactate, 2,3 tone de unt și peste 0,5 tone de cașcaval; Fabrica de bere "BereUnitac" SRL cu capacitatea de peste 1,6 mln. sticle/an; Fabrica de panificație "Cahul Pan" SA, "Pâine și tehnologii" SRL, "Savit-Sim" SRL cu capacitatea totală de peste 37 tone de produse panificații pe zi etc.

În industria ușoară: Fabrica de tricotaj "Tricon" SA cu capacitatea de 300000 buc/an și „Laboratorio TessileMol”SRL cu capacitatea de 250000 buc/an, Fabrica de confecții "Tricou Fantasy" SRL, cu capacitatea de 150000 buc/an.

Industria de producere a mobilei: SRL „Gebhardt”, Î.I. "Renaissanco-Podvalenko".

Sectorul rural.

Mediul rural este dezvoltat în activități de prelucrarea materiei prime autohtone, principalele sunt:

- 7 fabrici de vin, din care: SRL „Podgoriile Dunării” or. Cahul, SRL „Vinia Traian” s. Găvănoasa; SRL „Vierul Vin” c. Burlacu; SA „Vismos” s. Moscovei; ÎM „Grappe Valley” s. Borceag; SRL „Agrosud Resurse” s. Brânza; SA „Slobozia Mare” s. Slobozia Mare, fiecare din ele având capacitatea de prelucrare anuală de 8 – 10 mii tone;
- 4 fabrici de vin nu activează din care: Burlacu-Vin" din s. Burlacu, "Mărgăritar" din s. Colibași, "Trifești" din s. Huluboaia și s. Bucuria;
- 2 fabrici de confecții: ÎCS „Di Cosimo” SRL din s. Roșu și ÎM "Franco Rossi" SRL din s.Colibași
- 37 oloinițe;
- 20 mori și brutării;
- 9 cariere de extragere a materialelor de construcție în satele Andrușul de Jos (argilă), Andrușul de Sus (nisip), Borceag (nisip), Chioselia Mare (nisip), Crihana Veche (nisip), Lebedenco (nisip), Moscovei (nisip), Pelinei (argilă), Slobozia Mare (nisip);
- depozite de păstrare a cerealelor, etc.

Concomitent de menționat, că mai multe întreprinderi au fost lichidate sau și-au stopat activitățile din diverse motive atât economice, cât și din lipsa de investiții. Aceste sunt: SA "Cheramzit", SA "USBA", Fabrica de conserve "PROVIT", SA "Zidarul", 4 Fabrici de vinuri ș.a. Aceste întreprinderi vor fi supuse reprofilării sau reorganizării în alte tipuri de activitate.

Din cele menționate în complexul industrial putem constata, că pe parcursul perioadei de tranziție, industria raionului este afectată de mai multe discrepanțe structurale și probleme economice a țării în ansamblu, unde are loc procesul de industrializare.

Este necesară modificarea esențială a structurii politice industriale, bazate pe dezvoltarea primordială a ramurilor economiei, ținând cont de procesele și tendințele globalizări de producere și poziționării ei pe piața existentă și autotohtonă.

În perspectivă dezvoltarea industriei se prevede în limitele hotarelor deja formate ale teritoriului raionului, ținând cont de utilizarea rațională a teritoriului pentru amplasarea eficientă a întreprinderilor existente și celor noi.

Una din formele eficiente pentru dezvoltarea și amplasarea potențialului de producere a raionului este crearea Parcului industrial, capacitatea de producere a căruia este rațional să fie dezvoltată în componența complexelor industriale existente din or. Cahul cu implementarea tehnologiilor inovaționale contemporane în scopul fabricării producției competitive pentru realizarea atât pe piața internă cât și cea externă.

În localitățile rurale este necesară înființarea întreprinderilor de producere (în baza proprietății private) în principalele sectoare ale economiei - zootehnia, viticultura, legumicultura, pomicultura, cultura pomușoarelor etc. În acest scop, la periferia localităților (urbane și rurale) se propune crearea "briilor de producere", care vor fi constituite din ferme de carne și lapte, ouă, gospodăria de sere pentru cultura legumelor și întreprinderi ale bussines-ului mic și mediu de prelucrare primară a producției agricole.

Obiectivele și direcțiile principale de dezvoltare a complexului industrial

Rezultatele estimative ale datelor de activitate a complexului industrial existent pe teritoriul raionului Cahul se caracterizează prin nivelul scăzut de productivitate industrială, reducerea locurilor de muncă, de asemenea, se constată degradarea morală și fizică a fondurilor fixe de producere.

În acest context obiectivul strategic al politicii industriale a raionului constituie formarea ramurilor industriale competitive producătoare de mărfuri de înaltă calitate, la nivelul standardelor internaționale, bazate pe utilizarea tehnologiilor avansate și performante.

Atingerea scopurilor propuse va fi posibilă prin următoarele condiții:

- Efectuarea inventarierii totale de activitate a tuturor complexelor economice cu aprecierea rentabilității lor și perspective de dezvoltare a acestora;
- Crearea Parcului industrial de producere a mărfurilor industriale ca fiind o cale de creștere a eficienței activității industriale și de majorare a volumelor de producție atât pe piața internă, cât și pe cea externă;
- Crearea noilor activități și reconstrucția întreprinderilor vechi ale complexului de prelucrare a produselor agricole luând în considerație resursele naturale ale raionului;
- Crearea unor platforme de dialog permanente dintre mediul de afaceri și APL;
- Sporirea capacităților reprezentanților Consiliului Raional întru monitorizarea situației în industria raională. Ar fi recomandabilă conlucrarea cu mediul academic, companiile de consultanță;
- Efectuarea unor anchete periodice privind constrângerile producătorilor;
- Consultarea producătorilor în diverse probleme ce țin de activitatea de export, inclusiv asistarea acestora în a obține informațiile relevante privind diverse piețe potențiale de export, procedurile de export;
- Crearea unui Incubator de afaceri care va contribui inclusiv la diversificarea activităților industriale;
- Mediatizarea bunelor practici în domeniul producției;
- Sporirea conlucrării dintre producători, școlile de meserii și Agenția de ocupare a forței de muncă din raion.

În planul de dezvoltare a complexului industrial și cel agricol raional se pune accentul pe sectorul rural. Aici se vor construi baze de păstrare și prelucrare a producție agricole, întreprinderi de confecții, brutării și morărit, dezvoltarea formelor de creștere, producere și păstrare a cărnii de vită, porcine; atragerea investițiilor străine și autohtone.

Dezvoltarea industriei materialelor de construcții în baza carierelor de nisip și argilă din satele Andrușul de Jos (argilă), Andrușul de Sus (nisip), Borceag (nisip), Chioselia Mare (nisip), Crihana Veche (nisip), Lebedenco (nisip), Moscovei (nisip), Pelinei (argilă), Slobozia Mare (nisip).

2.6.4. Comerț și servicii

În prezent pe teritoriul raionului Cahul activează 781 **obiective comerciale**, inclusiv 462 în mediul urban și 319 în cel rural, care sunt reprezentate prin centre comerciale și construcții provizorii (chioșcuri, gherete) sau construcții adaptate care nu dispun de dotare edilitară necesară. Suprafața totală a obiectivelor comerciale pe teritoriul raionului constituie 22,1 mii m² suprafață comercială, inclusiv în mediul urban 11,6 mii m², mediul rural – 10,5 mii m². În medie pe raion la 1000 locuitori revin 177 m² suprafața comercială, inclusiv 291 m² în mediul urban și 123 m² - mediul rural.

Rețeaua obiectivelor din sfera **alimentație publică** este prezentată de restaurante, cafenele și baruri.

Suprafața totală a obiectivelor de alimentație publică în raion constituie 3,4 mii locuri, inclusiv în mediul urban 2 mii locuri, mediul rural – 1,4 mii locuri. Conform calculelor la 1000 locuitori pe teritoriul raionului revin 27 locuri, inclusiv 50 locuri în mediul urban și 16 locuri - mediul rural.

Calculul obiectelor comerciale pentru perspectivă este determinat, reieșind din normativele minim necesare pentru aceste obiective – 300 m² la 1000 locuitori, iar pentru obiectivele alimentare publică – 40 locuri.

Ca urmare, conform calculelor, pentru perspectivă este necesară sporirea suprafeței comerciale cu 15,8 mii m², inclusiv în mediul urban cu 0,4 mii m² și mediul rural cu 15,4 mii m². Respectiv și pentru obiectivele alimentație publică se preconizează sporirea capacității totale cu 2,1 mii locuri, inclusiv pentru mediul urban 43 locuri, mediul rural 2,0 mii locuri.

Dezvoltarea rețelei întreprinderilor de comerț și alimentație publică este axată pe construcția complexelor comerciale distractiv-culturale de tipul "supermarket". În localitățile rurale deservirea comercială este asigurată de întreprinderile businessu-lui mic.

Sarcina principală în dezvoltarea comerțului intern pe teritoriul raionului pentru perioada de calcul constă în:

- perfecționarea mecanismelor economice și organizatorice, care vor stimula legalizarea și controlul sectorului neorganizat al pieței interne;
- crearea condițiilor pentru organizarea pieței angro și elaborarea mecanismelor pentru utilizarea eficientă a zonelor de producere existente;
- implicarea administrației și conducerii raionului în perfecționarea și optimizarea rețelei de comerț, în scopul evitării disproporțiilor în amplasarea teritorială a întreprinderilor de comerț;
- orientarea mecanismelor sanitare, antiincendiar și de supraveghere în scopul stimulării dezvoltării infrastructurii de comerț, întreprinderilor de comerț de tip contemporan și cultura deservirii populației.

Pentru îmbunătățirea deservirii populației, în special asigurarea cu obiective de comerț, alimentare publică și alte servicii, este oportună crearea sistemului organizat de centre publice cu diferențierea exactă, amplasare optimă a obiectivelor pe teritoriul raionului.

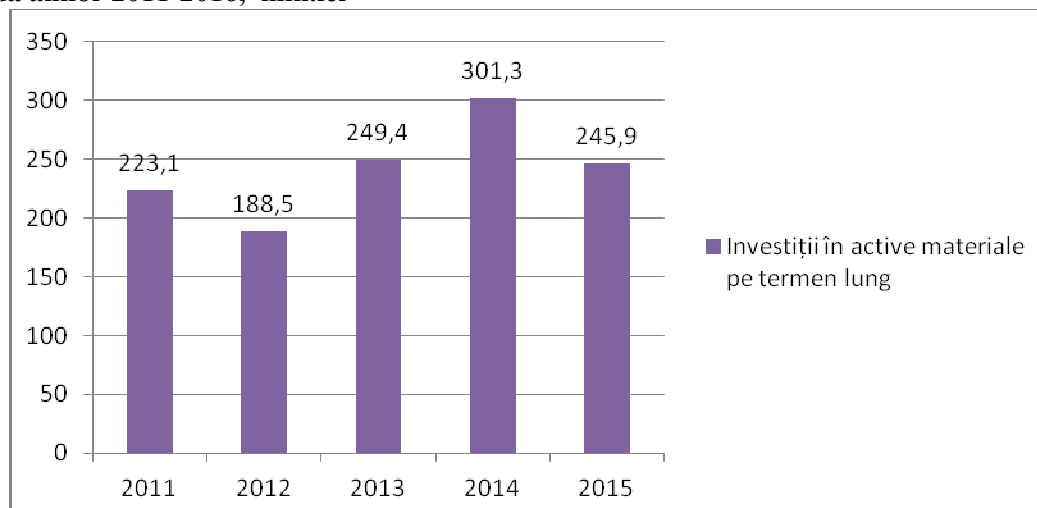
Serviciul hotelier este asigurat de hotelurile Azalia, Marco Polo, Codreanu din or. Cahul și hotelul din s. Giurgiulești. Pentru perspectivă, în contextul dezvoltării infrastructurii turismului este

necesară sporirea capacității hotelurilor cu 1550 locuri, inclusiv în mediul urban cu 680 locuri și în localitățile rurale cu 865 locuri.

2.6.5. Investiții capitale

În perioada anilor 2011-2015 investițiile în activele materiale pe termen lung, în medie anual pe raion au fost utilizate în volum de 241,6 mln.lei.

Figura 11. Evoluția investițiilor în active materiale pe termen lung pe raionul Cahul în perioada anilor 2011-2016, mln.lei

Sursa: BNS

În anul 2015 întreprinderile și organizațiile de construcție au realizat investiții în active materiale pe termen lung în valoare de 245,97 mln.lei, ceea ce constituie o diminuare cu 18,4 la sută față de anul 2014.

În structura investițiilor în active materiale pe termen lung, pe tipuri de mijloace fixe o parte importantă a fost orientată pentru construcția clădirilor și edificilor (37%), pentru procurarea utilajelor, mașinilor și mijloacelor de transport au fost distribuite 35,4 % din volumul total al investițiilor.

Alte tipuri de activități

De asemenea, în raion funcționează întreprinderi de producere a materialelor de construcții, organizații de transport, servicii comunale și de depozitare, precum și un șir de întreprinderi de fabricare a mobilei și alte ramuri de producere.

În majoritatea satelor din raionul Cahul activează meșteri populari, specializați în prelucrarea lemnului, împletitul în lozie, broderit, confecționarea instrumentelor muzicale etc.

Actualmente, pe teritoriul raionului Cahul meșterii populari practică diferite îndeletniciri:

- cioplitul în lemn în satele Giurgiulești, Burlacu, Văleni, Alexanderfeld, Cahul;
- împletitul în lozie în satele Pașcani, Slobozia Mare, Văleni, Burlacu;
- confecționarea instrumentelor muzicale în satele Pelinei, Văleni;
- obiecte din paie în satele Pelinei, Colibași;
- croșetare, broderii în satele Burlacu, Slobozia Mare, Văleni, Zîrnești;
- cojoace din piei de oaie în s. Colibași.

În scopul dezvoltării continue a economiei raionului Cahul este oportună activizarea cooperării transfrontaliere între Republica Moldova și țările limitrofe România și Ucraina în contextul activităților vitale armonizate a localităților din zona frontalieră, ținând cont de aspectele politice, economice, ecologice, de comunicare, geografice și naturale orientate spre dezvoltarea colaborării internaționale în domeniul amenajării teritoriilor regionale.

Țările limitrofe – Republica Moldova, Ucraina și România promovează cooperarea transfrontalieră în cadrul regiunii europene Dunărea de Jos și a zonei economice "Reni – Tulcea-Giurgiulești" pe baza cărora se preconizează asigurarea legăturilor prin canalul Dunărea –Main-Rein" cu Țările Baltice.

Regiunea europeană "Dunărea de Jos" include județele Galați, Brăila și Tulcea (România), raioanele din zona sudică a Republicii Moldova (Cahul, Cantemir) și regiunea Odesa (Ucraina).

De asemenea, se propune elaborarea Programelor unice de dezvoltare spațială a zonelor transfrontaliere, ceea ce va permite diminuarea crizei dezvoltării policentrice a localităților și va asigura stimularea condițiilor economice externe pentru atragerea investitorilor.

Pentru regiunea de sud sunt conturate câteva proiecte prioritare - proiectul "O Dunăre curată", care prevede salubritatea fluviului de la Brăila și până la vărsarea în Marea Neagră, pe toate cele trei brațe: Chilia, Sulina și Sfântul Gheorghe; proiectul modernizării infrastructurii transnationale pe ruta Odesa-Izmail-Reni-Giurgiulești-Galați, proiectul care prevede realizarea unei căi de comunicații pe Dunăre, între localitățile Isaccea din județul Tulcea și Orlovka din Ucraina. Este preconizată o linie bac, destinată transportului mărfurilor peste Dunăre.

O valoare deosebită obține participarea în proiectele internaționale de dezvoltare a sistemelor magistrale interstatale de tranzit a resurselor energetice prin teritoriul raionului, consolidarea legăturilor energetice reciproce cu țările din est și vest, includerea r-ului Cahul în rețeaua europeană de transport energetic, ceea ce va crea condiții favorabile pentru dezvoltarea economiei raionului.

Reieșind din "Principiile fundamentale de dezvoltare spațială durabilă a continentului european", teritoriul până la bazinul râului Prut trebuie examinat ca o regiune landșaftică unică, care include o parte din teritoriul Moldovei, României și Ucrainei. Elaborarea Programului de amenajare și dezvoltare durabilă a teritoriilor periferice ale acestor țări cu toate consecințele posibile, este una din probleme politice cheie.

Priorități ale Euroregiunii:

- crearea centrului multicultural "Dunărea de Jos";
- dezvoltarea relațiilor de cooperare și întărirea capacității administrative a Asociației de Cooperare Transfrontalieră "Euroregiunea Dunărea de Jos";
- crearea unui centru regional și transfrontalier de prevenire și intervenție în caz de poluare a fluviului Dunărea;
- crearea unui centru informațional transfrontalier;
- promovarea turismului verde în cadrul Euroregiunii;
- identificarea și promovarea ariilor protejate etc.

2.7. Turismul

2.7.1. Situația actuală

Raionul Cahul dispune de un potențial turistic important, însă nevalorificat la justa valoare până în prezent. În acest sens, se propune pentru anii următori să se demareze un proces complex de evaluare a potențialului turistic existent, precum și valorificarea acestuia, ceea ce ar putea aduce un plus dezvoltării și promovării imaginii raionului.

Resursele turistice ale raionului reprezintă un ansamblu complex al mediului, atât natural (rezervații naturale și peisagistice, monumente ale naturii, elemente de floră și faună etc.), cât și antropice (monumente de istorie, muzee, elemente de folclor și artă populară etc.), care prezintă interes pentru dezvoltarea turismului. Aceste resurse cuprind suprafețe de terenuri neagricole, arii naturale protejate de stat, precum și o diversitate mare de monumente cultural-istorice care contribuie la crearea condițiilor optime pentru odihnă, atât pentru turiști, cât și pentru locuitorii raionului.

La momentul actual, Consiliul Raional Cahul, în comun cu primăriile din raion, lucrează asupra elaborării unui ghid turistic și pliante turistice, precum și asupra altor produse turistice din raion.

De asemenea, este necesar de menționat faptul că în anul 2014 s-a înființat Centrul de Informare Turistică - conceput ca o nouă inițiativă dedicată atât dezvoltării cooperării transfrontaliere din zona de frontieră Galați-Cahul-Reni, cât și dezvoltării potențialului turistic din raionul Cahul.

2.7.2. Patrimoniul raional de valoare turistică

Potențialul natural

Resursele turistice naturale ale raionului Cahul sunt foarte diverse și prezintă o importanță națională și internațională. În categoria acestora putem evidenția: relieful, clima, ariile naturale protejate de stat, hidrologia, flora și fauna.

În raionul Cahul există Rezervația științifică „Prutul de Jos”, care este creată cu scopul protecției florei și faunei lacului Belev și a luncilor inundabile din împrejurimile lui, precum și pentru crearea condițiilor favorabile pentru reproducerea plantelor rare și pe cale de dispariție. Rezervația este bogată în floră și faună. Vegetația include peste 193 de specii de plante, 189 specii de păsări, 34 specii de mamifere, 7 specii de reptile, 11 specii de amfibieni, 27 specii de pești.

De asemenea, în raionul Cahul există 4 rezervații naturale silvice și una de plante medicinale, care prezintă o valoare cognitivă, științifică și recreativă de nivel național, fiind incluse în categoria ariilor naturale protejate de stat.

Resurse minerale deosebit de valoroase sunt apele minerale curative (pentru uz intern și extern) din or. Cahul, în baza cărora în or. Cahul funcționează Sanatoriul „Nufărul Alb”, contribuind la dezvoltarea turismului balnear. În raza raionului Cahul mai există resurse minerale reprezentate

prin nisip, argilă și petrol. În s. Roșu este prezent cernoziomul micelar carbonatat gras al zonei dunărene de stepă și cernoziomul xirofitic de pădure în s. Baurci-Moldoveni și s. Larga.

De o importanță științifică de nivel internațional sunt și amplasamentele fosiliere. Pe teritoriul raionului Cahul s-au depistat fosile de oase de la diferite animale: cerbi, vulpi, jderi, antilope și cămile. De asemenea, în s. Găvănoasa s-a găsit cea mai prețioasă piesa scheletică străveche: un maxilar superior de maimuță de tipul macaca – o descoperire unică în întreaga Europă.

Hidrografia raionului Cahul este reprezentată de râuri, lacuri, izvoare.

O însemnătate istorică o are râul Cahul, prin bătăliile duse cu turcii în anul 1574 de Ioan Vodă cel Cumplit și la 21 iulie 1770 prin bătălia de la râul Cahul.

Lacurile naturale: Manta și Beleu sunt cele mai mari lacuri naturale din Republica Moldova. Lacul Beleu ocupă 628 ha, iar lacul Manta 2100 ha. Importante pentru activitatea turistică sunt și bălțile râului Prut ce cuprind o porțiune din or. Cahul și s. Giurgiulești, unde se pot practica pescuitul, plimbări cu barca, admirarea plantelor și a păsărilor de baltă.

Diversitatea vegetației în raionul Cahul se datorează existenței ariilor naturale protejate, unde aceste plante sunt luate sub protecția statului în vederea păstrării și conservării biodiversității respective. Vegetația din r. Cahul prezintă o valoare națională, deoarece unele din specii se întâlnesc doar aici, unele sunt rare, iar unele sunt incluse în Cartea Roșie a Moldovei.

Lumea animală este și ea diversă. Fauna cinegetică în fondul silvic este reprezentată de cerbul lopătar, cerbul nobil, căpriorul, mistrețul, muflonul. Pe terenurile agricole poți întâlni iepurele de câmp, vulpea, din păsări – fazanul, potârnichea, porumbelul, etc.

Diversitatea cadrului natural reprezintă oferta primară și oferă posibilități reale de dezvoltare a turismului în r. Cahul. Prezența lacurilor și a râurilor oferă șanse reale de dezvoltare a turismului de agrement, completat de servicii de pescuit sau vânătoare datorită pădurilor cu fond cinegetic din apropierea acestora. Apele minerale curative sunt o premiză în dezvoltarea turismului balnear și de tratament. Deci, resursele turistice naturale existente în raionul Cahul reprezintă un punct forte în dezvoltarea turismului local, dar insuficient fără o îmbinare a acestora cu potențialul antropic din raion.

Tabelul nr.27. Potențialul natural al raionului Cahul

<i>Categoria</i>	<i>Denumirea</i>	<i>Localitatea</i>
Rezervații științifice	Rezervația științifică „Prutul de Jos”	s. Slobozia Mare
Rezervații naturale	Rezervația naturală silvică „Baurci-Români”	s. Baurci-Moldoveni
	Rezervația naturală silvică „Vadul lui Isac”	s. Vadul lui Isac
	Rezervația naturală silvică „Flămînda”	s. Pelinei
	Rezervația naturală silvică „Liceul Bolgrad”	s. Frumușica
Monumente ale naturii paleontologice	Amplasamente fosiliere	s. Pelinei, Moscovei, Găvănoasa, Văleni, Slobozia Mare, Lucești, Alexandru Ioan Cuza, Giurgiulești, Tătărești
Monumente ale naturii geologice	Aflorimentul de la Văleni	s. Văleni
	Rîpa de la Tartaul	s. Tartaul de Salcie
Monumente ale naturii botanice	Stejar pedunculat secular	s. Giurgiulești
	Stejari seculari	s. Doina
	Grădina botanică Cahul	or. Cahul
Hidrografia	Lacul Beleu	s. Slobozia Mare
	Lacul Manta	s. Manta
	Lacul Frumoasa	or. Cahul
	Rîul Frumoasa	or. Cahul
	Rîul Prut	de-a lungul r. Cahul
	Rîul Larga	s. Chircani
	Rîul Valea Halmagei	s. Rumeanțev, Badicul Moldovenesc,

		Larga Nouă, Baurci-Moldoveni, Zîrnești
	Rîul Salcia Mare	s. Huluboia, Tătărești, Moscovei
	Rîul Salcia Mica	s. Burlacu, Taraclia de Salcie, Tartaul de Salcie, Lopățica
	Rîul Cahul	s. Lebedenco, Pelinei, Găvănoasa, A. I. Cuza
	Rîul Ialpușel	s. Borceag

Potențialul antropic

Structura potențialului turistic antropic este complexă, ea incluzînd diferite componente ca: monumente istorice, de artă, religioase, locuri istorice, muzee, instituții de cultură și artă, unități economice, centre meșteșugărești, manifestări populare, etc.

În raionul Cahul funcționează 47 case de cultură, însă multe dintre acestea se află într-o stare proastă de funcționare, în special în perioada rece a anului, din cauza lipsei energiei termice sau din cauza că necesită reparație capitală. Cu toate acestea, există și case de cultură bine îngrijite, unde funcționează bibliotecile publice, sunt amenajate Casa Mare, își au sediile diferite centre de creație, colective artistice, etc.

În or. Cahul funcționează Școala de arte plastice care are ca discipline de studiu: desenul, pictura, sculptura, istoria artelor, compoziția de șevalet și compoziția decorativă. De asemenea, activează și Școala de arte pentru copii „M. Cebotari”, unde elevii studiază pictura, coregrafia, arta actorului, muzica (acordeon, pian, vioară, chitară, țambal și canto).

Tot în acest context, este necesar de menționat și existența mai multor săli sau spații, unde se colectează și se păstrează diverse exponate (Zîrnești, Colibași, Burlacu). Impresionant este muzeul din s. Giurgiulești, cunoscut datorită colecției de circa 1000 de exponate de specii de animale și păsări locale, dar și aduse din diferite părți ale lumii, precum și cel din Slobozia Mare cu peste 16 mii exponate și cel din Cahul care are mai multe săli tematice: lacul Belev, istoria satului, obiecte meșteșugărești, o sală în memoria celor pierduți în timpul foametei și în timpul celui de-al doilea război mondial, evoluția social-economică și culturală a localității.

Un simbol al or. Cahul a devenit și Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu”, care reprezintă un adevărat monument arhitectural, precum și Teatrul Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hasdeu” – fiind unicul teatru din sudul Moldovei.

Ca monumente cultural-istorice, menționăm monumentele consacrate celui de-al II-lea Război Mondial, fiind existente în majoritatea satelor din raionul Cahul. Un monument arheologic de importanță internațională este Valul lui Traian, aceste valuri sunt vestigiile construcțiilor defensive din epoca împăratului Traian, sau linia de demarcare între teritoriile ocupate de triburile greutunge, geto-daci și tervingi.

De asemenea, în majoritatea satelor din raionul Cahul există cel puțin câte o biserică fie ortodoxă, fie ce aparține uneia din confesiunile religioase prezente în raion. Deși sunt asemănătoare ca arhitectură, există biserici care prezintă interes special prin istoricul ei sau prin amenajare, printre acestea fiind: Biserica Sf. Petru și Pavel din s. Borceag, Biserica Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil din s. Colibași, Biserica Sf. Nicolae din s. Tartaul de Salcie, Catedrala Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil și Biserica de Rit vechi Acoperământul Maicii Domnului din or. Cahul.

Tot în acest sens, este necesar de menționat și despre existența beciurilor – catacombe din or. Cahul, care reprezintă o mare oportunitate pentru turismul din această zonă. Asemenea beciuri sunt în or. Cahul, fiind numite și „beciuri turcești”, precum și în s. Borceag, numite „beciuri franțuzești”. Menirea acestor beciuri turcești este dublă, fiind folosite pentru depozitarea vinurilor și a altor produse, dar erau și ca un loc de refugiu. Ceea ce ține de beciurile franțuzești de la Borceag, ele aparțin fabricii de vinuri “Grappe Valley”, despre care se menționează că au fost construite în 1890 de niște baroni francezi.

Resursele turistice de natură etnografică reprezintă adevărata bogăție a neamului nostru, moștenite de la străbuni și transmise din generație în generație prin intermediul colectivelor artistice,

festivaluri, expoziții, iarmaroace unde sunt puse în valoare cîntecul, dansul, portul, tradițiile, obiceiurile, meșteșugăritul, etc. Recunoscute la nivel internațional sunt: Ansamblul de muzică și dansuri populare Izvoaraș, Nufărul, Iuventa, Bobocelul, etc.

Prezența și practicarea în viață a tradițiilor și obiceiurilor locale prezintă un punct forte în dezvoltarea turismului rural. Datorită faptului că suntem un popor cu multe și frumoase tradiții, pentru menținerea și manifestarea acestora se organizează diverse festivaluri atât la nivel raional, cât și internațional. Din categoria festivalurilor de importanță internațională sunt: Chipuri de prieteni, Nufărul Alb, Bobocelul, Dulce floare de salcîm, etc.

Alte atracții turistice care contribuie la promovarea și dezvoltarea turismului în raion este și Portul Internațional Liber Giurgiulești, care este un complex portuar care include Terminalul petrolier, cel cerealier, și cel mai important Portul de Pasageri. Este necesar de menționat și Sanatoriul Nufărul Alb, care reprezintă un centru modern de recuperare a sănătății și dispune de o clinică, un complex hotelier, un bloc de alimentare și obiecte cultural-distractive.

Se observă că raionul Cahul dispune de suficiente resurse atât naturale, cât și antropice, care ar permite dezvoltarea diferitor tipuri și forme de turism, completate parțial de unități de cazare, alimentare și de diverse servicii auxiliare.

Tabelul nr. 28. Potențialul antropic al raionului Cahul

<i>Denumirea</i>	<i>Localitatea</i>	<i>Număr</i>
Case de cultură	Majoritatea localităților	47
Biblioteci publice	Majoritatea localităților	47
Instituții de învățămînt artistic	or. Cahul, s. Colibași, s. Slobozia Mare, s. Burlăcenii, s. Moscovei	6
Muzee (înregistrate) <i>Muzeul de etnografie, istorie și natură</i> <i>Muzeul de istorie și etnografie „Plai natal”</i> <i>Muzeul Ținutului Natal</i>	or. Cahul s. Slobozia Mare s. Giurgiulești	3
Teatre <i>Teatrul Republican Muzical-Dramatic</i> <i>„B.P.Hasdeu”</i>	or. Cahul	1
Monumente cultural istorice	Majoritatea localităților	183
Biserici	Majoritatea unităților teritorial administrative	36
Mănăstiri	s. Găvănoasa, s. Roșu, or. Cahul	3
Colective artistice	Majoritatea unităților teritorial administrative	33
Meșteri populari	Majoritatea localităților	37
Fabrici de vin	or. Cahul, s. Borceag, s. Slobozia Mare, s. Brînza, s. Moscovei, s. Burlacu, s. Găvănoasa	7
Zone și centre de agrement	or. Cahul, s. Lucești, s. Vadul lui Isac, s. Cotihana, s. Tartaul de Salcie, s. Taraclie de Salcie	7
Tabere de odihnă	s. Moscovei, s. Larga Nouă	2
Unități de tratament <i>Sanatoriul „Nufărul Alb”</i>	or. Cahul	1
Hoteluri	or. Cahul	5
Restaurante	or. Cahul	10
Pensiuni	s. Giurgiulești, s. Văleni	2
Agenții de turism	or. Cahul	11

Fiecare comunitate care tinde spre dezvoltarea sectorului turistic trebuie să evalueze cu grijă resursele turistice pe care le posedă. Această evaluare va stabili dacă zona dată are sau nu suficient potențial pentru inițierea sau dezvoltarea turismului.

La efectuarea analizei SWOT, raionul Cahul trebuie privit ca o destinație turistică unitară care deține atât puncte slabe, cât și puncte forte, beneficiind de oportunități, dar lovindu-se și de amenințările inerente unei piețe imperfecte.

Analiza SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
• poziția geografică favorabilă; • accesul liber la zone de păduri și lacuri; • varietatea și atractivitatea mediului natural; • existența bălților Prutului inferior; • existența unui potențial și tradiții etno folclorice care poate fi valorificat în cadrul diferitor trasee turistice; • funcționarea Portului Internațional Liber Giurgiulești; • funcționarea Teatrului Republican Muzical Dramatic "B.P. Hasdeu"; • funcționarea stațiunii balneare „Nufărul Alb”; • prezența monumentului arheologic de importanță internațională „Valul lui Traian”; • organizarea festivalurilor de nivel internațional; • funcționarea unor zone și centre de agrement; • funcționarea fabricilor de vin ce sunt competitive la nivel internațional; • înființarea Centrului de Informare Turistică; • calitatea de membru al Asociației de Cooperare Transfrontalieră „Euroregiunea Dunărea de Jos”; • existența meșterilor populari specializați în prelucrarea lemnului, împletitul în lozie, broderit, confecționarea instrumentelor muzicale, etc.	• nevalorificarea potențialului turistic din localitățile rurale; • resurse financiare limitate pentru dezvoltarea infrastructurii turistice, a punctelor de atracție, a serviciilor și marketingului turistic; • insuficiența de structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare și servire a mesei conform standardelor internaționale; • conștientizarea publică insuficientă vizând atât potențialul existent pentru dezvoltarea turismului, cât și beneficiile care ar putea fi generate de societate ca urmare a acestei dezvoltări; • lipsa indicatoarelor turistice; • lipsa panourilor informaționale în apropierea obiectivelor turistice; • infrastructura slab dezvoltată; • lipsa întreprinderilor prestatoare de servicii turistice în spațiul rural; • lipsa amenajărilor turistice; • lipsa de hărți turistice tematice.
Oportunități	Amenințări
• dezvoltarea turismului balnear, vitivinicol, rural, ecologic, transfrontalier; • posibilitatea de a oferi produse naturale și culturale autentice; • posibilitatea de includere a unităților de cazare turistică în programul traseelor turistice existente și colaborarea eficientă cu proprietarii acestor unități; • posibilitatea dezvoltării turismului de afaceri în raion; • existența ONG-urilor locale care pot fi implicate în promovarea și dezvoltarea traseelor turistice; • existența proiectelor de asistență externă pentru dezvoltarea turismului; • existența beciurilor catacombe.	• concurența puternică a zonelor turistice similare din afara țării și din republică; • bugetul raional pentru dezvoltarea turismului minim; • conștientizarea insuficientă a populației privind importanța turismului în raion; • nivel scăzut de cunoaștere a raionului Cahul ca destinație turistică.

Viziunea pe termen lung a dezvoltării turismului în raionul Cahul

În planificarea teritorială strategică a dezvoltării turismului elaborarea viziunii are rolul de a contura o stare de fapt viitoare. Așa cum se vede din analiza SWOT a turismului din raionul Cahul, trebuie luate în considerare aspecte referitoare la condițiile actuale ale turismului, precum și la provocări și oportunități care se vor ivi în viitorul apropiat sau îndepărtat.

Spre finele anului 2020, raionul Cahul va deveni o importantă destinație turistică, avînd la bază un turism activ și un ecoturism specific, dar și cu alte elemente complementare din zonă: balneare, cultural, rurale. Va fi un punct atractiv pentru turiști, ce va oferi oportunități pentru tineret și investitori. Se va încuraja dezvoltarea turismului în mediul rural, pentru a spori totodată nivelul de trai al populației. De asemenea, se va pune accent pe infrastructura turistică, fiind reparate și amenajate diverse puncte turistice, ceea ce va spori numărul turiștilor pe teritoriul raionului Cahul.

Recomandări:

- susținerea și implicarea ONG-urilor locale și a voluntarilor în promovarea obiectivelor și traseelor turistice;
- organizarea tururilor de informare și a vizitelor de studiu în alte raioane ale RM care au obținut rezultate considerabile în domeniul turismului;
- dezvoltarea turismului rural prin implicarea gospodăriilor satești care ar fi cointeresate să presteze servicii turistice;
- inițierea unor investiții publice pentru restaurarea / ameliorarea atracțiilor turistice de importanță semnificativă;
- analizarea propunerilor venite din partea agenților economici de asociere cu CR Cahul în vederea creșterii gradului de exploatare a resurselor turistice;
- dezvoltarea campingurilor în zonele atractive pentru turiști;
- elaborarea de trasee locale și integrarea acestora în traseele turistice naționale și internaționale.

2.8. Cultură, Tineret și Sport

2.8.1. Domeniul cultural

Evaluarea mediului cultural

Teoriile culturale contemporane consideră patrimoniul cultural drept o parte a Patrimoniului, domeniu în care patrimoniul cultural se completează armonios cu patrimoniul natural. Împreună, cele două subdomenii constituie moștenirea pe care fiecare generație o lasă urmașilor. În această schemă logică, subdomeniul patrimoniului cultural cuprinde patrimoniul cultural material – cel imobil (monumentele istorice) și cel mobil (mai ales bunurile culturale aflate în muzee și colecții) – și patrimoniul cultural imaterial.

Raionul Cahul se remarcă cu o istorie culturală bogată și cu un prezent în care cultura este un pilon important al comunității locale. Prin urmare, cultura este promovată în principal prin intermediul căminelor culturale, biserici, muzee, biblioteci, punîndu-se accent pe promovarea culturii și artei populare tradiționale.

În raionul Cahul sunt înregistrate peste 102 de instituții culturale, dintre care 47 biblioteci, 2 muzee, 6 instituții de învățămînt artistic, 47 case și cămine de cultură cât și 31 formații care dețin titlul de formație-model și 42 fără titlu model. Toate instituțiile culturale sunt în subordinea Secției Cultură Cahul - serviciu de stat descentralizat, care se supune metodologic Ministerului Culturii al Republicii Moldova, iar administrativ – APL de nivelul II.

Raionul Cahul este bogat în edificii religioase care sunt în număr de 38, cele mai importante sunt: Catedrala Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, Biserica de rit vechi Acoperămîntîl Maicii Domnului din or. Cahul.

Valorile culturale ale raionului Cahul

<i>Nr. d/o</i>	<i>Denumirea</i>	<i>Numărul</i>
1.	Case și cămine de cultură	47
2.	Biblioteci	47

3.	Muzee	3
4.	Instituții de învățământ artistic	6
5.	Formații cu titlu model	31
6.	Formații fără titlu model	42
7.	Monumente, total	32
8.	Monumente arheologice	3
9.	Monumente arhitecturale	9
10.	Monumente de artă	3
11.	Monumente de istorie	17
12.	Biserici și mănăstiri	39

Conform „Registrului monumentelor din raionul Cahul”, sunt înregistrate 32 de monumente de diferite tipuri în cele mai semnificative sunt monumetele arheologice în număr de 3, dintre care: 2 sunt așezări, 1 tumuli, 1- valuri de pământ. Majoritatea muzeelor și obiectivelor istorice din raionul Cahul se află într-o stare arhitecturală satisfăcătoare.

Case de cultură

Casele de cultură își organizează activitatea în baza Regulamentului propriu de activitate (conform programelor anuale și trimestriale de activitate), elaborat și aprobat în corespundere cu prevederile Regulamentului-tip, precum și de actele legislative și normative în vigoare.

În raionul Cahul activează 47 de case și cămine culturale. Starea căminelor culturale este, în general, satisfăcătoare, din totalul clădirilor, 18 case/cămine de cultura au nevoie de reparație capitală. Pe lângă Casele de Cultură din raion își desfășoară activitatea 73 de formații artistice de amatori, din care 31 formații cu titlu „Model”.

Casele de cultură nu sunt încălzite în perioada rece a anului. În majoritatea localurilor lipsește aparatajul de sonorizare, aparatele de fotografiat, nemaivorbind de tehnologiile informaționale.

Strategia culturii a raionului Cahul așază politicile culturale privind patrimoniul cultural național pe următoarele paliere:

<i>din punct de vedere geografic:</i>	<i>din punctul de vedere al categoriilor de patrimoniu:</i>
- euroregiune	- patrimoniul cultural imaterial
- regiunile de dezvoltare	- patrimoniul imobil
- unitate administrativ-teritorială	- patrimoniul mobil
- localitățile	-patrimoniul cultural artistic (Învățământ)

Analiza SWOT mediul cultural

Puncte tari	Puncte slabe
- Existența unui patrimoniu cultural bogat; - Existența în raion a instituțiilor artistice; - Existența tradițiilor populare; - Evoluția pozitivă a fondului de carte - Existența potențialului uman în domeniul culturii – factor esențial de dezvoltare a sectorului cultural și de producere a brandului regional (meșteri emeriti, ansambluri folclorice, etc.); - Existența unui ansamblu bogat și divers de bunuri cu valoare de patrimoniu cultural imobil, din epocile arhaică, antică, medievală, modernă și contemporană; - Existența unui patrimoniu cultural mobil bogat și divers	- Inexistența unor parteneriate cu organizații neguvernamentale din zonă; - Nevalorificarea potențialului etnografic și istoric al zonei; - Insuficiența resurselor umane, materiale și financiare în domeniu; - Lipsa fondurilor locale pentru dezvoltarea sectorului cultural (starea avansată de degradare a unei mari părți din casele și căminele culturale); - Dotare insuficientă pentru majoritatea bibliotecilor cu echipament tehnic; - Număr redus de proiecte culturale inițiate; - Lipsa mecanismelor și a managementului de promovare a potențialului uman și a articolelor produse de meșterii populari; - Lipsa unor magazine/ puncte de valorificare a

	produselor meșteșugărești și de artizanat. - Lipsa resurselor financiare pe plan local și raional necesare pentru protejarea, conservarea, restaurarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural imobil;
Oportunități	Amenințări
- Acces la fonduri externe și granturi; - Stimularea creației populare și revigorarea meșteșugurilor tradiționale; - Remunerarea specialiștilor calificați existenți; - Atragerea tinerilor în domeniul cultural; - Programe de susținere (alocări din bugetul de stat); - Informatizarea bibliotecilor și a serviciilor oferite de acestea; - Organizarea unor seminare de instruire a specialiștilor din domeniul cultural pentru promovarea și păstrarea culturii naționale.	- Capacitate redusă de satisfacere a nevoilor culturale, informaționale, de comunicare; - Îmbătrânirea cadrelor în cadrul instituțiilor culturale, în mediul rural al raionului; - Înăutătirea situației sociale a populației; - Dispariția meșterilor populari pe fondul lipsei posibilității valorificării produselor create; - Lipsa producției cinematografice în raion; - Migrarea persoanelor talentate (artiști, meșteri, etc.) spre alte raioane sau peste hotarele țării.

2.8.2. Tineret și sport

Scopul strategiei de tineret este de a crea condiții pozitive pentru soluționarea/reducerea problemelor sociale cu care se confruntă tinerii și de a crea premise reale pentru îmbunătățirea situației lor și promovarea participării tinerilor în toate domeniile vieții sociale, culturale, sportive, economice și politice.

Scopul strategiei sportului constă în identificarea direcțiilor și a metodologiilor de asigurare a dezvoltării culturii fizice și sportului în perioada 2017-2020, a promovării, în rîndul populației, a unui mod de viață sănătos și a formării unor factori motivaționali pentru practicarea sistematică a exercițiilor fizice; în eficientizarea mijloacelor de fortificare a sănătății în procesul de educare a tinerei generații; în creșterea competitivității sportului moldovenesc; în profilaxia fenomenelor sociale negative, fapt ce va contribui la dezvoltarea social-economică și la sporirea calității vieții populației.

În domeniul sportului raionul dispune de: 14 stadioane cu capacitatea de peste 1,2 ha; 140 terenuri sportive pentru practicarea sportului; 13 terenuri de mini-fotbal cu gazon sintetic, un complex sportiv, care are la dispoziție: 61 săli de jocuri sportive, sală de gimnastică, sală de tenis de masă, bazin de înot (25m), încăperi auxiliare; 4 școli sportive unde activează secțiile de box, lupte greco-romane, și „Judo”; fotbal, volei, baschet, tenis de masă, șeiping (dans sportiv), taekwondo.

Cadrele didactice din domeniul culturii fizice și sportului alcătuiesc 143 persoane, din care 90 profesori de educație fizică și 53 antrenori-profesori.

Raionul Cahul se mîndrește cu așa sportivi ca: halterofilul Anatol Cîrîcu, discipolul școlii sportive specializate de haltere din or.Cahul care în perioada 19-28 noiembrie în or. Limassol (Cipru) a devenit deținătorul medaliei de aur la Campionatul European de Haltere anul 2012, (antrenor Alexandru Bratan), tot A.Cîrîcu a fost medaliat cu argint la Campionatul European de haltere din or. Kazan, Rusia, în anul 2011, iar la Jocurile Olimpice de la Londra din 2012 a cîștigat medalia de bronz categoria 94 kg; boxerul Eugen Șevenco, discipolul școlii sportive nr.2 din or.Cahul care a ocupat locul 5 la Campionatul European de juniori; boxerul Vadim Zgîrcibabă, discipolul școlii sportive nr.2 din or.Cahul, Campionul Moldovei 2011 (tineret).

În raion activează 9 Asociații obștești sportive, Clubul de baschet BC „Gama-Sind”, echipa căruia este deținătoare a titlului de campioană a Republicii Moldova și a Cupei Republicii Moldova la baschet pe parcursul ultimilor ani, Asociația raională de fotbal Cahul, datorită acesteia o nouă cale de dezvoltare a simțit-o fotbalul din localitățile rurale ale raionului prin organizarea unui număr simțitor de activități, cum ar fi: Campionatul raional la fotbal, Cupa Președintelui Raionului Cahul, Turneul Internațional „Cupa Euroregiunii Dunărea de Jos”, Festivalul de fotbal pentru copii „Dulce copilărie” etc. În parteneriat cu Consiliul Raional Cahul, ARF Cahul a organizat participarea

echipelor de copii la Turneul Internațional YOUTH FOOTBALL FESTIVAL din or.Kaposvar, Ungaria și Turneul Internațional BEREGVIDEK din or.Beregovo, Ucraina.

La fel dispunem de infrastructură pentru desfășurarea **activităților de tineret**: Palatul Culturii din or.Cahul cu capacitatea de 750 locuri, pentru organizarea și desfășurarea activităților culturale; 46 de case și cămine culturale; Centrul de Tineret și Dezvoltarea Sportului; Fundația Comunitară Dezvoltare Comunitară Cahul; Centrul de Creație al Copiilor „Miorița”; Centrul de educație și sănătate pentru tineret „Servol”.

Pe parcursul anilor 2012-2016 au fost organizate un șir de activități și concursuri pentru tineri, care au avut un impact pozitiv în dezvoltarea și educația tinerilor din raionul Cahul, între altele concursul intelectual „Brain Ring”; campamentul „Școala de Vară”; cursul de seminare „Rolul tinerilor în dezvoltarea durabilă a comunității”; Proiectul național „Hai Moldova-Curătenie în toată țara, într-o singură zi”; diverse activități în cadrul „Săptămânii Tineretului”; manifestația publică „Raionul Cahul – teritoriu fără droguri”, Forumul raional al tinerilor, Concursul „Vocile Tinerilor”, Caravana tinerilor voluntari și, nu în ultimul rând, „Revelionul” pentru tineri din raionul Cahul, Programul de Granturi Mici runda I și runda II.

Tinerii reprezintă un sfert din populația raionului Cahul. Pe termen lung, tinerii de astăzi vor prelua, gradual, toate domeniile vieții publice din raion. Calitatea sistemului de servicii pentru tineri, care să fie funcțional, eficient și capabil de a schimba atitudinile față de tineret va fi determinantă pentru perspectivele de dezvoltare a acestei regiuni.

Reieșind din faptul că pe teritoriul raionului există multe instituții de învățământ, sunt totuși mulți tineri care nu-și continuă studiile, o bună parte din ei nefiind angajați în câmpul muncii. Amplasarea în câmpul muncii este o problemă atât la nivel raional cât și național. De aceea, existând o serie de probleme, dar și cu posibilitatea evitării unora din ele, pentru raionul Cahul se impune cu atât mai mult elaborarea unor priorități, obiective și stabilirea unor strategii și direcții clare de dezvoltare ce ar avea ca efect impulsionearea tinerilor din raion.

Analiza SWOT:

Puncte tari	Puncte slabe
- Infrastructura raionului Cahul pentru activitățile de sport: - 14 stadioane de fotbal - Stadionul „Atlant”, covor sintetic, cu o capacitate 750 de spectatori în orașul Cahul - 13 stadioane de mini- fotbal cu covor sintetic - 3 școli sportive, o școală sportivă dispune de 2 bazine de înot - 61 săli de sport care nu sunt în incinta școlilor din localitate - În raionul Cahul sunt 8 Asociații Obștești care sunt finanțate integral de Consiliul Raional Cahul: - Asociația raională de fotbal, - Asociația raională de lupte, - Club Sportiv de box „Avangarda”, - Club Sportiv de fotbal FC „Cahul- 2005”, - Club Sportiv de fotbal FC „Slobozia Mare” - Club Sportiv de taekwon- do „Dinamic”, - Club Sportiv de tenis de masă „Cahulpan”, - Club Sportiv de baschet „Gamma- Sind”, - O Asociație Obștească de fotbal feminin - Club sportiv „Maksimum” - În raionul Cahul se organizează competiții sportive: - Turneul Internațional la box, - Turneul Internațional de lupte greco- romane	- Infrastructura în stare deplorabilă atât în domeniul sportului cât și în cel al tineretului - Dificultatea de amplasare în câmpul muncii, lipsa de perspectivă și salarii nemotivate pentru tinerii specialiști - Insuficiența resurselor financiare : - Insuficiența mijloacelor bănești - Redirecționarea fondurilor pentru tineret și sport - Migrația tinerilor peste hotare - Nivelul scăzut de comunicare și instruire a tinerilor: - Managementul ineficient al tinerilor - Interesul personal mai presus decât cel comunitar - Neglijarea obligațiilor - Iresponsabilitate - Motivarea redusă a tinerilor - Dependență de lumea virtuală - Tinerii nu sunt la curent cu posibilitățile și drepturile lor - Insuficiența ONG- uri de tineret - Nivelul scăzut de colaborare între ONG- uri

- <i>Campionatul Raional Cahul la taekwon- do</i> - <i>Supercupa Raionului Cahul la fotbal</i> - <i>Campionatul Raional la Fotbal</i> - <i>Cupa Președintelui Raionului Cahul la fotbal</i> - <i>Cupa Primarului orașului Cahul</i> • Infrastructura raionului Cahul pentru activitățile de tineret : - <i>În orașul Cahul este Palatul de Cultură cu o capacitate de 750 de locuri</i> - <i>46 de Case de cultură în localitățile din raion</i> • Cahul Capitala Tineretului 2012 și parte componentă a Euroregiunii „Dunărea de Jos” • În raionul Cahul sunt mai multe Asociații Obștești și ONG- uri care efectuează activități de tineret	- <i>Nefuncționarea tuturor ONG-urilor înregistrate oficial</i> - <i>Nivelul scăzut de informare a tinerilor</i>
Oportunități	Amenințări
• Atragerea surselor financiare din diferite proiecte pentru dezvoltarea sportului și activităților de tineret • Facilitarea participării tinerilor în procesul de luare a deciziilor la nivel local • Promovarea parteneriatului social dintre APL, ONG-uri, sectorul privat în domeniul implementării activităților de tineret și sport.	• Atragerea sportivilor cu perspectivă de alte cluburi de sport din alte raioane • Instabilitate politică • Corupția.

Obiective și acțiuni necesare pentru îmbunătățirea situației:

- Construcția Complexului sportiv pentru 1000 spectatori în orașul Cahul;
- Reconstrucția stadionului „Atlant”;
- Reconstrucția taberei de odihnă „Romantica”;
- Crearea centrelor de tineret în localitățile rurale;
- Implementarea Strategiei pentru tineret;
- Cultivarea patriotismului în rândurile tinerei generații, a respectului față de valorile naționale, tradițiile și obiceiurile din localități;
- Organizarea timpului liber, sporirea oportunităților de practicare a culturii fizice și sportului în rândurile tinerilor, altor pături sociale din mediu rural;
- Comasarea tuturor Cluburilor Sportive din raion într-un singur Club Sportiv Public Raional Cahul;
- Sporirea accesului tinerilor la serviciile publice de educație, formare profesională, programe de sănătate și ocuparea forței de muncă;
- Identificarea Programelor de ocupare și angajare în câmpul muncii pentru tinerii absolvenți ai instruirii profesionale, identificarea posibilităților de stimulare a angajatorilor care vor angaja tinerii din familii dezavantajate în câmpul muncii și semnarea acordurilor și contractelor de angajare cu angajatorii;
- Extinderea colaborării organizațiilor de tineret cu alte organizații ale societății civile;
- Impulsionarea dialogului și a parteneriatului social în relațiile cu tinerii;
- Crearea centrelor de tineret în localitățile rurale;
- Sporirea gradului de conlucrare a autorităților publice locale și tinerii din localități.

2.9.Mediu

2.8.1. Evaluarea complexă a situației actuale a mediului încojurător

Aerul atmosferic

Calitatea aerului, indiferent de impactul uman asupra lui, este în mare măsură favorabilă, caracterizat prin emisii reduse de poluare, datorită densității scăzute a populației și a transportului rutier, a prezenței în zonă a fabricilor de clasa a IV - V de pericol pentru sănătate.

Poluarea cu gaze și poluarea fonică în aer s-a majorat din cauza creșterii numărului de autoturisme, nivelul scăzut de management al traficului rutier și de calitatea suprafeței drumului.

Creșterea nivelului de poluare a aerului în zonele rezidențiale se explică prin dezvoltarea haotică a sistemului de încălzire (de descentralizare de la căldură și de utilizare a surselor autonome de încălzire, fără o optimizare la fața locului).

Resursele acvatice

Calitatea apelor de suprafață a râului Prut în locul de tranzitare a raionului Cahul este în general satisfăcătoare atât după caracteristicile organoleptice, cât și după parametrii hidrochimici. Regimul de oxigenare este considerat ca fiind satisfăcător. Nivelul de contaminare dintre afluenții r. Prut se caracterizează printr-un conținut ridicat de compuși de azot și cupru. Contaminarea de fosfați, nitrați, sulfați, cloruri și substanțe solide în suspensie, care sunt aduse de pe câmpurile agricole în timpul precipitațiilor, azot amoniacal și sulfactanți - sunt vărsate de gospodării în apele uzate menajere, nitrații și alte substanțe toxice sunt tratate inadecvat și ca rezultat se infiltrează în sol. Concentrații ridicate de cupru (mai mare decât normele sanitare piscicole IPS), reprezintă o poluare semnificativă a apelor de suprafață din Republică, substanțele de cupru ce nimeresc în apele de suprafață se scurg din livezile tratate cu Bordeaux lichid.

În cele mai multe cazuri, apele subterane nu coincid cu normele adoptate de Standardele de Stat pentru rezidu uscat, fluor, hidrogen sulfurat, duritate totală, fier, etc., și necesită să fie amestecate cu alte ape sau să fie adecvat curățate și aduse la normele și standardele GOST.

Evaluarea solului și vegetației

Capacitatea pădurilor în zonă este de 11,9%, cu un volum de 8,1 % de pădure pe republică la o împădurire optimă. Regenerarea și extinderea pădurilor este una din principalele sarcini ale sectorului forestier național.

Lipsa de separare (sortare) a deșeurilor casnice conduce la pierderea unor cantități mari de materiale ca: hârtie, carton, material plastic, etc., care sunt resurse secundare ce participă în contaminarea semnificativă a apelor subterane și a solului.

Reducerea poluării mediului și creșterea semnificativă în materii prime și resurse energetice datorită utilizării deșeurilor, precum este crearea și utilizarea de tehnologii cu emisii reduse, ar avea un efect benefic asupra mediului.

Structura geologică

Structura geologică a teritoriului raionului Cahul în centru, în sud și nord-est, este caracterizată în cea mai mare parte de cernoziomuri tipice humificate și carbonatice, iar în nord – de cernoziomuri slab humificate, carbonatice și levigate. Formațiunile cainozoice (neogene și cuaternare) sunt răspândite pretutindeni pe teritoriul raionului. Ele sunt prezentate prin argile continentale și formațiuni nisipo-argiloase, nisipuri, prundișuri și depuneri de leosoidale.

Lumea animală și cea vegetală

Structura topografică despicată și istoria geologică a zonei a dus la formarea în raionul Cahul a două grupuri mari de ecosisteme: terestru și acvatic. Ecosistemelor terestre li se conferă de a prezenta sistemele de pădure, stepă și de luncă. Alături de ele sunt și mlaștinile de iarbă, mai ales în văile râurilor și a vegetației de pe pantele de calcar. Prin natura utilizării, acestea sunt împărțite în naturale și artificiale.

Potrivit studiului botanic republican, raionul Cahul este amplasat într-o zonă de păduri de salcâm, stejar și ulm, situată la sudul Republicii Moldova în legătură cu ecosistemele naturale.

În partea de sud a raionului s-a păstrat vegetația de stepă. Pădurile ocupă suprafața de 18,5 mii ha. Cele mai mari suprafețe de pădure de salcâm, stejar și ulm sunt în apropierea s. Slobozia Mare – 2,3 mii ha, s. Crihana Veche – 1,2 mii ha, s. Baurci-Moldoveni – 1,1 mii ha, s. Gavanoasa – 1,1 mii ha, s. Andrușul de Sus – 0,9 mii ha, s. Tătărești – 0,8 mii ha, s. Doina – 0,8 mii ha,

s. Moscovei – 0,8 mii ha, s. Colibași – 0,8 mii ha, s. Văleni – 0,6 mii ha, s. Lucești – 0,6 mii ha, s. Pelinei – 0,51 mii ha.

Procentul optim de pădure pentru agricultură, în zonele cu teren accidentat, unde pădurile joacă un rol de protecție a apei, ar trebui să fie de 18 - 20%, cu o medie de 8,6% pe raion.

Lumea animală este reprezentată de iepuri, vulpi, căprioare, bursuci, mistreți, jderi, țistari. În râurii și alte surse acvatice sunt remarcate următoarele specii de pești: crap, plătică. Printre păsări predomină potîrnichile, rațele și gîștele sălbatice.

Lacurile și iazurile sunt bogate în resurse piscicole. În râurii și alte surse acvatice sunt remarcate următoarele specii de pești: crap, plătică și păsări de apă: diferite specii de rațe (cracva, rața gri, turcoaz).

Speciile predominante de arbori sunt: salcîmul alb, stejarul, arțarul, scumpia, carpenul, păducelul ș.a.

Vegetația de stepă contribuie la dezvoltarea tipurilor de soluri cernoziomice.

Deștelinirea intensivă a stepei și tăierea masivă în trecut a pădurilor a dus la sărăcirea faunei bogate de altă dată a Moldovei.

În păduri rar se întâlnește: porcul sălbatic, căprioara, lupul, bursucul, jderul de pădure și de deal, dihomele, nevăstuica. Mai numeroasă este vulpea, care se găsește și în pădure și pe locuri deschise. Zona descrisă este populată de pisica sălbatică, iepurele cenușiu, nutriile, în număr mare se întâlnesc rozătoarele: veverița, hârciogul, cârțița, șobolani de apă, țistarii.

Ornitofauna de pădure este reprezentată de ciocârlia de pădure, gaița, mierla sură și cântăreață, uliul, bufnița urecheată, turturele, ciocănitoarea.

În lunca râurilor cuibăresc mai mult de 80 specii de păsări călătoare: gâsca albă, găinușa de baltă, rața albă, rața sălbatică, dobârlaul, uliul de stuf, lișița, bătlanul.

Amfibii și reptile aproape lipsesc, dar totuși, în păduri, stepă și lunca râurilor mai populează 12 specii de târătoare, 4 specii de șopârle, 9 specii de șerpi și o specie de țestoase.

Specificul de pești în râurile Cahul, Salcia Mare și Ialpușului Mare este sărac: majoritatea speciilor sunt nevaloroase – carași aurii, râbiță. Valoare industrială au crabul auriu, carașii argintii și crapii.

Fondul ariilor naturale protejate de stat

Pe teritoriul raionului Cahul sunt amplasate terenuri naturale protejate de stat, aria totală a căroră, conform datelor din Legea № 1538 XIII din 25 februarie 1998 “Privind fondul ariilor naturale protejate de stat”, constituie 2419,9 ha, din ele fac parte:

- Monimente ale naturii, geologice și paleontologice: №4 - Amplasamentul fosilifer de lângă satul Pelinei (5,0 ha); №5 - Amplasamentul fosilifer de lângă satul Moscovei” situat între satele Moscovei și Dermești (10,0 ha); №6 - „Rîpa Tartaul” – pe versantul stîng al râului Salcia la 2 km nord de satul Tartaul de Salcie (1,9 ha).
- Rezervațiile de resurse: „Cernoziom micelar-carbonat gras al zonei dunărene de stepă” – la sud-est de satul Roșu (4,0 ha), „Cernoziom xerofitic de pădure al zonei dunărene de stepă” (200,0 ha).
- Rezervația naturală de plante medicinale „Cahul” – 343,0 ha, rezervația naturală silvică „Baurci” – la sud de satul Baurci-Moldoveni – 93,1 ha, rezervația naturală silvică "Vadul lui Isac" – 68,0 ha și rezervația științifică „Prutul de Jos” cu o suprafață de 1691 ha, zonele umede de importanță internațională "Lacurile Prutului de Jos", incluse în Lista Ramsar.

Principalele probleme

- Probleme legate de sistemul de canalizare, care are un efect negativ asupra mediului ambiant;
- Cadrul instituțional în domeniul mediului este unul defectuos;
- Conștientizarea redusă a populației cu privire la problemele de mediu cauzate de acțiunea sau/și inacțiunea cetățenilor;
- Lipsa programelor și a unui curriculum școlar privind educația ecologică;
- Sistemul taxelor de mediu și plăți pentru poluare nu este eficient – plățile fiind prea mici în comparație cu daunele cauzate;

- Nu există mecanisme și instrumente economice de stimulare a poluatorilor de a întreprinde acțiuni de reducere a poluării;
- Lipsa unui sistem integrat, complex și eficient de monitorizare a calității componentelor de mediu, care să concentreze toate datele privind calitatea factorilor de mediu, să asigure o consolidare a cooperării și schimbului de informații între diferiți actori instituționali;
- Lipsa acțiunilor de dezvoltare și aplicare a monitoringului ecologic la nivel local.

Recomandări

- Dotarea Inspecțiilor Ecologice cu laboratoare expres, performante pentru investigațiile de emisii ale principalilor poluanți în aerul atmosferic: CO, SO₂, NO₂, s/solide, hidrocarburi ș.a.
- Elaborarea pașapoartelor monumentelor naturii;
- Reînnoirea inscripțiilor ariilor naturale, inclusiv a arborilor seculari;
- Marcarea și de instalarea bornelor de hotar la Ariile naturale protejate și la Monumentele naturii;
- De finalizat delimitările în natură a ariilor naturale protejate;
- Extinderea fișilor forestiere;
- Curățarea albiei râului Prut;
- Implementarea programelor de plantare a copacilor în zonele supuse alunecărilor de teren. Adicional se recomandă implantarea unor stâlpi rezistenți, de preferat de stejar;
- Protecția albiilor râurilor locale.

3. VIZIUNEA, VALORILE ȘI OBIECTIVELE STRATEGICE DE DEZVOLTARE

Conform Programului de dezvoltare socio-economică a raionului Cahul, este necesar de găsit soluții la problemele existente la moment, contribuind la îmbunătățirea situației socio-economice, demografice, ecologice și culturale. În același timp, tindem spre dezvoltarea durabilă a raionului, creșterea armoniei între primării, stoparea discriminării și deschiderea locurilor de muncă cu salarii decente. Ne dorim să devenim un raion dezvoltat cu aspect atractiv, cu drumuri reabilitate, servicii de calitate, zone de agrement.

Cum putem să realizăm aceste lucruri?

- prin atragerea investițiilor;
- implicarea fiecărui cetățean și a comunităților în procesul de dezvoltare locală;
- creșterea nivelului de conștientizare a populației;
- implementarea planului strategic;
- dezvoltarea parteneriatelor cu toate structurile de nivelul I și II, ONG-urile, populația, mass-media;
- elaborarea documentelor tehnice și pregătirea continuă pentru atragerea investițiilor;
- deschiderea noilor afaceri și crearea locurilor de muncă;
- valorificarea resurselor locale și atragerea investițiilor din fonduri externe;
- încheierea acordurilor bilaterale de parteneriat publici-privat;
- colaborare transfrontalieră economică, socială, culturală.

În consecință, viziunea de dezvoltare a raionului Cahul este:

Transformarea raionului Cahul în zonă socio-economică dezvoltată cu legături fiabile naționale și internaționale, adaptate la standardele contemporane cu nivel înalt și confortabil pentru abitația populației, servicii publice de înaltă calitate, principalii indicatori ai cărora sunt:

- amenajarea complexă echilibrată a teritoriului raionului în temeiul integrării și specializării funcționale a teritoriilor și localităților în sistemul de așezări;
- atingerea dezvoltării socio-economice eficiente și durabile cu infrastructură de transport și edilitară dezvoltată;
- ameliorarea situației demografice și înregistrarea standardelor europene de bunăstare a populației;
- formarea carcasei ecologice raionale în contextul rețelei ecologice naționale în baza utilizării raionale și dezvoltării potențialului natural;
- reabilitarea mediului de activitate zilnică a populației, ramurilor de producere industrială în baza implementării tehnologiilor moderne inofensive, amenajarea teritoriului, inclusiv a ariilor naturale protejate;
- dezvoltarea infrastructurii turismului rural și de agrement cu întreprinderi prestări servicii, formarea rețelei de reper ținând cont de dezvoltarea zonelor turistice din republică, crearea bazei și a condițiilor necesare pentru dezvoltarea turismului în mod integrat și durabil, asigurând astfel o creștere socio-economică considerabilă a comunităților raionului Cahul.

Valorile promovate de APL Cahul

- Profesionalism
- Imparțialitate politică
- Punctualitate
- Ospitalitate
- Deschidere spre colaborare
- Responsabilitate
- Toleranță
- Unicitate (caracter inedit)
- Acuratețe
- Compasiune față de cei mai triști
- Flexibilitate și receptivitate la schimbare

OBIECTIVELE GENERALE DE DEZVOLTARE

Datele colectate în cadrul analizei-diagnostic au stat la baza stabilirii direcțiilor strategice și a obiectivelor specifice de dezvoltare socio-economică, ce urmăresc intensificarea dezvoltării acelor sectoare și domenii care necesită a fi revigorat și impulsionate. Direcțiile strategice și obiectivele specifice trasate în strategia raionului Cahul sunt:

Direcția strategică I. CONSOLIDAREA GUVERNANȚEI LOCALE

Obiectiv specific 1.1. Îmbunătățirea calității și eficienței furnizării serviciilor publice, cu accentul pus pe procesul de descentralizare

Obiectiv specific 1.2. Sporirea eficacității și transparenței autonomiei financiare a APL Cahul prin implementarea bugetării bazate pe performanțe.

Direcția strategică II. DEZVOLTAREA UNEI ECONOMII ECHILIBRATE

Obiectiv specific 2.1. Creșterea competitivității sectorului agroindustrial din raion

Obiectiv specific 2.2. Dezvoltarea serviciilor și infrastructurii de suport în afaceri

Obiectiv specific 2.3. Dezvoltarea raionului Cahul ca punct strategic în atragerea investițiilor

Obiectiv specific 2.4. Dezvoltarea turismului și a economiei bazate pe cunoaștere și inovare

Direcția strategică III. ASIGURAREA ACCESULUI LA SERVICII ȘI UTILITĂȚI PUBLICE DE CALITATE

Obiectiv specific 3.1. Reabilitarea și modernizarea drumurilor locale.

Obiectiv specific 3.2. Îmbunătățirea serviciilor publice locale în localitățile zonei, reducerea impactului negativ asupra mediului ce provine de la depozitele neconforme existente, și creșterea gradului de reciclare/valorificare a deșeurilor.

Obiectiv specific 3.3. Sporirea eficienței energetice a clădirilor și spațiilor publice.

Obiectiv specific 3.4. Crearea unui sistem de alimentare cu apă (cu sursa de apă râul Prut) și de canalizare centralizat și durabil în raza întregului raion Cahul.

Direcția strategică IV. DEZVOLTAREA ȘI DIVERSIFICAREA SERVICIILOR SOCIALE PENTRU DIFERITE CATEGORII DE POPULAȚIE

Obiectiv specific 4.1. Dezvoltarea și majorarea gradului de acces al populației la servicii medicale de calitate.

Obiectiv specific 4.2. Asigurarea programelor de asistență și protecție socială a persoanelor vulnerabile și a celor aflate în situație de risc.

Obiectiv specific 4.3. Pregătirea multilaterală a copilului pentru viață, în vederea integrării în activitatea școlară, dezvoltarea capacităților creative prin valorificarea potențialului psihofiziologic și intelectual al acestuia.

Obiectiv specific 4.4. Dezvoltarea mediului cultural durabil în raionul Cahul prin promovarea creativității artistice și punerea în valoare a patrimoniului cultural în interesul societății.

Obiectiv specific 4.5. Asigurarea și dezvoltarea culturii fizice și sportului a cetățenilor din raionul Cahul.

Direcția strategică V. CONȘTIENTIZAREA POPULAȚIEI DESPRE IMPORTANȚA CONSERVĂRII ȘI PROTECȚIEI MEDIULUI AMBIANT

Obiectiv specific 5.1. Asigurarea sustenabilității mediului ambiant

Obiectiv specific 5.2. Implementarea măsurilor antierozionale

Realizarea obiectivelor nominalizate se va efectua prin intermediul diverselor programe naționale, regionale și raionale.

Acest proces trebuie să aibă un caracter permanent, să coordoneze și să actualizeze mereu acțiunile.

Pentru realizarea obiectivelor sus-menționate este necesar de un sistem informațional care să asigure corectitudinea deciziilor adoptate. O condiție esențială în reușita acestui proces complex este participarea autorităților publice, implicarea societății civile, de la faza de elaborare la cea de implementare, cu asumarea în comun a responsabilităților.

Programul de dezvoltare socio-economică a raionului va mobiliza la realizarea obiectivelor propuse autoritățile publice, toate grupurile sociale, antreprenoriatul, partidele politice, organizațiile neguvernamentale, sindicatele.

4. MECANISMUL DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE A REZULTATELOR

Monitorizarea este o analiză continuă a progresului obținut pe parcursul implementării Programului, menit să urmărească respectarea implementării, să identifice cauzele necorespunderii și să ia măsurile necesare pentru îmbunătățirea performanței operaționale.

Programul de dezvoltare urmează a fi pus în aplicare prin intermediul Planului de acțiuni pentru perioada 2017-2020.

Pentru asigurarea procesului de monitorizare, va fi creat, prin dispoziția președintelui, un Grup de monitorizare, care va evalua periodic gradul de realizare a indicatorilor și obiectivelor. În

baza informației colectate și sistematizate, acesta va elabora raportul anual de implementare a prezentului Program.

Raportarea. În cadrul procesului de monitorizare vor fi elaborate anual rapoarte de monitorizare, care vor include informații privind implementarea indicatorilor stabiliți pentru fiecare acțiune în parte, vor evalua impactul activităților realizate în timpul respectiv și nivelul de implementare a obiectivelor stabilite. Rapoartele de monitorizare și de evaluare se vor prezenta Consiliului Raional Cahul spre examinare.

Spre finalul implementării Programului, urmează a fi elaborat un raport de evaluare finală, care să conțină informația privind gradul de atingere a obiectivelor stabilite și a impactului scontat. Pe baza acestui raport se va decide asupra următoarei etape de planificare strategică a raionului Cahul.

Asigurarea transparenței. Pe pagina web oficială a Consiliului Raional Cahul va fi creată o secțiune aparte pentru informația curentă privind progresele înregistrate în realizarea Programului.

Societatea civilă și instituțiile-cheie pe diverse domenii vor avea posibilitatea să prezinte sugestii și să comenteze referitor la progresele înregistrate. De asemenea, vor fi organizate ședințe publice în cadrul cărora vor fi prezentate rezultatele implementării.

Toate aceste măsuri vor contribui la asigurarea transparenței în procesul de implementare a Programului, oferind publicului larg posibilitatea de a se implica și de a participa în procesul de luare a deciziilor.

Planul de acțiuni
Întru implementarea Programului de dezvoltare socio-economică a raionului Cahul pe anii 2017-2020

Nr. d/o	Obiective specifice	Măsura (M)/ Titlul proiectului (P)	Valoarea estimativă a măsurii/proiectului, mii lei	Finanțare	2017	2018	2019	2020	Responsabili	Parteneri
Direcția Strategică I. Consolidarea guvernantei locale										
Cadrul național										
Strategia Națională de Decentralizare [Capacitatea administrativă a APL/ Dezvoltare locală]										
Obiectiv specific 1.1. Îmbunătățirea calității și eficienței furnizării serviciilor publice, cu accentul pus pe procesul de descentralizare										
1	Asigurarea transparenței activității autorităților administrației publice locale	Îmbunătățirea calității și funcționalității paginii web a consiliului raional.	15,0	Bugetul raional	15,0				APL II	
		Asigurarea transmiterii on-line a tuturor ședințelor consiliului raional.	68,0	Bugetul raional		68,0			APL II	
		Instalarea panoului informative în imediată apropiere a instituției.	5,0	Bugetul raional	5,0				APL II	
2	Promovarea imaginii raionului Cahul.	Publicarea de pliante informative.	Estimată la o etapă ulterioară	Bugetul raional					ARL II	
3	Asigurarea accesului la informație a cetățenilor raionului.	Crearea Centrului de Informare a Cetățeanului.	Estimată la o etapă ulterioară	Bugetul raional/ex.		+	+	+	ONG-uri locale, APL II	
		Implementarea unui sistem de management al documentelor.	100,0	APL II, ONG-uri locale, fonduri externe		+	+	+	ONG-uri locale, APL II	
Corelarea planurilor și regulamentelor de urbanism pentru localitățile cuprinse în teritoriu, stabilirea condițiilor de construibilitate pentru intravilanul și extravilanul localităților, etc.										
1	Elaborarea planurilor urbanistice	c.Lebedenco	304,5	Bugetul local/ex.	304,5				APL-I	ONG-uri. donatori
		Lopățica	100,0	----	100,0				---	----
		c.Găvănoasa	170,2	----	170,2				---	----

	generale ale localităților:	s.Huluboaia	104,2	----	104,2				---	---
		s.Lucești	100,0	----	100,0				---	---
		s.Cișlița-Prut	100,0	----	100,0				---	---
		s.Văleni	120,0	----	120,0				---	---
		s.Lujnoie	100,0	----		100,0			---	---
		c.Doina	149,7	----		149,7			---	---
		s.A.I.Cuza	100,0	----		100,0			----	----
		c.Larga Nouă	130,0	----			130,0		----	----
		c.Zîmești	120,0	----			120,0		----	----
		s.Bucuria	99,0	----			99,0		----	----

Finanțe publice

- Cadrul național**
- LEGEA Nr. 397 din 16.10.2003 privind finanțele publice locale (Publicat: 19.12.2003 în Monitorul Oficial Nr. 248-253, art. Nr. 996),
 - LEGEA Nr. 181 din 25.07.2014 finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale (Publicat: 08.08.2014 în Monitorul Oficial Nr. 223-230 art. Nr. 519),
 - Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 208 din 24 decembrie 2015 privind Clasificarea bugetară,
 - Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 209 din 24 decembrie 2015 privind Setul metodologic privind elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului,
 - Codul fiscal nr.1163-XIII din 24 aprilie 1997,
 - STRATEGIA NAȚIONALĂ DE DESCENTRALIZARE,
 - Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice 2013-2020,
 - Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei de dezvoltare a managementului finanțelor publice 2013-2020.

Obiectiv specific 1.2. Sporirea eficacității și transparenței autonomiei financiare a APL Cahul prin implementarea bugetării bazate pe performanțe										
1	Asigurarea funcționării conforme a sistemului finanțelor publice și asigurarea executării bugetului raionului	Asigurarea echilibrului adecvat între veniturile și cheltuielile bugetare neadmițând condiții de creare a creanțelor cu termen expirat	Se va estima în funcție de oportunitate și necesitate	Direcția generală finanțe a Consiliului Raional	+	+	+	+	Direcția Finanțe a Consiliului Raional	
		Implimentarea și monitorizarea cadrului legal privind funcționarea conformă a sistemului finanțelor publice a raionului			+	+	+	+		
2	Asigurarea raportării privind execuția bugetelor	Asigurarea recepționării, examinării, și analizei trimestriale, anuale a rapoartelor financiare ale instituțiilor finanțate de la bugetul raional și bugetelor de primul nivel			+	+	+	+		
	Asigurarea recepționării, examinării, și analizei trimestriale, anuale a	Asigurarea generalizării a rapoartelor financiare ale instituțiilor finanțate de la		APL II, APL I	+	+	+	+		

		agricol a terenurilor rezultate din defrișarea plantațiilor multianuale, 460 ha .		economici	170,0	192,0	382,0	191,0	economici DADE	
		Extinderea producerii legumelor pe teren protejat.	5400,0	Bugetul RM Agenți economici	600,0 600,0	650,0 650,0	700,0 700,0	750,0 750,0	DADE AIPA	
		Renovarea sistemelor antigrindină.	12000,0	Bugetul RM Agenți economici	2500,0	3000,0	3500,0	3000,0	SSPIAPH DADE	ADR SUD
		Dezvoltarea tehnologiilor moderne prin renovarea parcului de mașini și tractoare.	42239,5	Bugetul RM Agenți economici	1728,8 6899,3	2202,2 8809,2	2328,5 9314,2	2192,3 8769,0	APL Agenți economici DADE	
2	Îmbunătățirea infrastructurii de irigare	Dezvoltarea irigației mici pe terasa de sus a raionului.	7215,0	Bugetul RM Protecție Agenți economici	650,0	720,0 35,0	750,0 45,0	800,0 45,0	Agenți economici DADE	
		Curățirea rețelei de desecare și reutilizarea stațiilor de evacuare a apei SP-2; SP-3 în primăria Roșu.	20500,0		14500,0	6000,0			APL Asociațiile utilizatorilor de apă.	Fondul „Povocările mileniului,,
3	Implementarea și dezvoltarea tehnologiilor postrecoltare și procesare	Fondarea unei secții de uscare a fructelor.	15000,0	Bugetul RM Protecție Agenți economici	4000,00 11000,0				Agenți economici DADE	
		Fondarea unor minifabrici de conserve din fructe și legume.	5500,0	APL nivelul I Bugetul RM Agenți economici			2000,0	2000,0 1500,0	APL nivelul I, DADE Agenți economici	Euroregiunea, „Dunărea de Jos,, ADR SUD
		Construcția depozitelor frigorifice de păstrare a fructelor strugurilor și legumelor.	26500,0	Bugetul RM Agenți economici Banca mondială	1500,0 3800,0 2200,0	1500,0 3500,0	2000,0 5500,0	1700 4800	Agenți economici DADE	Banca mondială (MAC - P)
4	Promovarea antreprenoriatului rural	Programe de instruire pentru tinerii agricultori în domeniul lansării și gestionării afacerilor în agricultură		Donatori externi, APC, APL	+	+	+	+	APL	
5	Dezvoltarea infrastructurii pentru procesarea și prelucrarea producției animale	Înființarea minifermei de caprine cu șeptelul de 100 femele reproducătoare.	585,0		185,0		190,0	210,0	DADE Gospodării Țărănești	
		Înființarea unui abator pentru procesarea cărnii.	875,0	Bugetul RM Protecție Agenți economici	15,0 35,0		175,0 220,0 430,0		DADE Agenți economici	ADR SUD
		Fondarea unei întreprinderi moldo-române pentru	315,0	Agenți economici, Euroregiunea	130,0				DADE Euroregiunea a „Dunărea	Centul European Pentru

		colectarea peilor și a lănei.		„Dunărea de Jos”, ADR SUD	185,0					de Jos,, ADR SUD	Cooperare și Asistență
Mediul de afaceri/Industrie/Investiții/Turism											
Cadrul național:											
1. Strategia Națională de Dezvoltare Moldova 2020											
2. Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020											
4. Strategia de dezvoltare a comerțului interior în RM pentru anii 2014-2020											
Obiectiv specific 2.2. Dezvoltarea serviciilor și infrastructurii de suport în afaceri											
1	Facilitarea dezvoltării asocierilor în afaceri	Organizarea activităților de informare a antreprenorilor locali privind posibilitățile și formele parteneriat, asocierea pe diverse segmente de activitate economică, în special în domeniul agroalimentar.	Estimat la o etapă ulterioară	APL II, ODIMM, Banca Mondială (MAC-P), COSME, HORIZON-2020, STEP,	+	+	+	+	+	APL II, Camera de Comerț	ODIMM ONG
2	Dezvoltarea producției locale	Dezvoltarea activităților non-agricole și atragerea investițiilor în activități tradiționale cu specific local: (prelucrarea artistică a lemnului, lînii, țesături și cusături tradiționale, confecționare de instrumente muzicale tradiționale etc.)	Estimat la o etapă ulterioară	Programul COSME al UE, APL II, surse private, surse externe						APL II, Camera de Comerț	
Obiectiv specific 2.3. Dezvoltarea raionului Cahul ca punct strategic în atragerea investițiilor											
1	Crearea și consolidarea infrastructurii de suport în afaceri	Crearea Incubatorului de afaceri Cahul	8750,0	ODIMM Bugetul raional	+	+	+	+	+	APL II, Agenții economice	ADR Sud ODIMM
		Crearea Parcului Industrial și atragerea întreprinderilor rezidente (racordarea Parcului Industrial la rețelele de utilități publice ale or. Cahul)	20861,7	Investitori autohtoni și străini, FNDR Bugetul raional	+	+	+	+	+	APL II, Agenții economice	ADR SUD ODIMM
		Promovarea PI Cahul la expoziții de afaceri / forumuri/seminare/ târguri, etc.	Estimat la o etapă ulterioară	APL II	+	+	+	+	+	APL II	

	Crearea Zonei Economice Libere, subzona Bălți	Estimat la o etapă ulterioară	ZEL Bălți, MIEPO, agenți ec.	+	+				ZEL Bălți, MIEPO, agenți ec.	APL II APL I	
2	Crearea posibilităților de extindere a piețelor de desfacere	Organizarea expozițiilor locale și regionale de promovare a consumului produselor locale în rîndul populației raionului	APL II ARL I						APL II, APL I Camera de Comerț, mediul de afaceri	ONG	
		Facilitarea participării antreprenorilor locali la expozițiile internaționale	APL II	+	+	+	+	+	APL II, APL I		
	Organizarea concursului raional „Cel mai bun antreprenor”	Estimat la o etapă ulterioară	APL II	+	+	+	+	+	APL II, APL I		
	Extinderea colaborării și dezvoltarea unor relații reciproc avantajoase cu partenerii din cadrul Euroregiunii «Dunărea de Jos»										
Obiectiv specific 2.4. Dezvoltarea turismului și a economiei bazate pe cunoaștere și inovare											
1	Crearea și dezvoltarea infrastructurii turistice a raionului Cahul	Instalarea indicatoarelor turistice în apropierea obiectivului turistic și a panourilor informaționale la punctul de intrare în țară - Giurgiulești, precum și la fiecare intrare în raion	22,0	ex	0	0	0	11,0	11,0	CRC, APL I cointere-sate, prestatorii de servicii turistice	Ministerul transporturilor și infrastructurii drumurilor
		Reparația drumurilor de acces către obiectivele turistice	3680,0	ex	920,0	920,0	920,0	920,0	920,0	CRC, primăria cointere-	MTșiID

3	Promovarea raionului Cahul ca destinație turistică	Elaborarea hărților turistice și a ghidurilor / pliante turistice și delimitarea acestora la diferite atracții de destinație turistică din raion	24,0	in	6,0	6,0	6,0	6,0	CRC	USCH B.P.Hasde u
		Organizarea expozițiilor și tîrgurilor pentru prezentarea produselor meșterilor populari existenți în raion	24,0	in	6,0	6,0	6,0	6,0	CRC, agenți econo- mici, agenții de turism	ONG
		Facilitarea deschiderii și funcționării unui pavilion pentru vânzarea obiectelor de meșteșugărit, a suvenirilor cu aplicarea simbolicii locale	600,0	ex	0	0	300,0	300,0	CRC	Primăria or. Cahul, ONG

Drumurile locale/ Managmentul deșeurilor/Eficiența energetică/Aprovizionare cu apă și canalizare/

Cadrul național

- Strategia infrastructurii transportului terestru 2008-2017
- Program Regional Sectorial în domeniul infrastructurii Drumurilor Regionale și Locale pentru Regiunea de Dezvoltare Sud

Directia strategică 3. Asigurarea accesului la servicii și utilități publice de calitate

Obiectiv specific 3.1. Reabilitarea și modernizarea drumurilor locale

1	Reabilitarea rețelei de drumuri locale	Reparația și întreținerea drumurilor de interes raional	8 000,00	Bugetul raional (FR)	2 000,00	2 000,00	2 000,00	2 000,00	Consiliul raional Cahul, Direcția construcții, drumuri și dezvoltare teritorială	
		Reparația drumului L 683, de acces către s. Baurci Moldoveni	1 0000,00	----//----	1 000,00				Direcția construcții, drumuri și dezvoltare teritorială	

		Reparația drumului L 682, de acces către s. Bădicul Moldovenesc	1 000,00	-----	1 000,00						Direcția construcții, drumuri și dezvoltare teritorială	
Obiectiv strategic 3.2. Îmbunătățirea serviciilor publice locale în localitățile zonei, reducerea impactului negativ asupra mediului ce provine de la depozitele neconforme existente, și creșterea gradului de reciclare/valorificare a deșeurilor.												
1	Dezvoltarea durabilă a sistemului de management în rainul Cahul – aria de intervenție 2 din RDS	Elaborarea Studiului de Fezabilitate (SF) și a EIM Elaborarea documentației tehnice de proiect pentru proiectul vizat Înaintarea spre finanțare a proiectului Managementul deșeurilor în ZMD – 3	1869, 0 lei 3 000 ,0 lei 17 000, 0 euro	GIZ GIZ, BEI GIZ, BEI, BERD, Guvernul RM, MM RM	+	+	+				GIZ, ADR Sud, APL-II GIZ, ADR Sud, APL-II ADR Sud, APL -II	
2	Acțiuni de informare și sensibilizare	Aderarea APL-I la Asociația de Management al Deșeurilor din Regiunea de Dezvoltare Sud Desfășurarea unor campanii de conștientizare a publicului cu privire la gestionarea deșeurilor Asigurarea implementării campaniilor de informare prin mass-media Desfășurarea unor activități cu scop educativ în instituțiile de în vârstă gimnazial privind gestionarea corectă și importanța protecției mediului înconjurător	* În curs de estimare În curs de estimare În curs de estimare	* GIZ, APL -II GIZ, APL-II GIZ, APL-II	+	+	+	+			APL-I ADR Sud, APL-II IES, CSP, APL-II,I IES, CSP, APL-II,I	
Obiectiv strategic 3.3. Sporirea eficienței energetice a clădirilor și spațiilor publice												
1	Asigurarea unui management energetic performant și dezvoltarea	Angajarea unui Manager energetic calificat Elaborarea planurilor locale pentru eficiență energetică de către toate primăriile	* *	APL-II *	+	+	+	+			APL-II APL –I, II	

	luminiscente	estimare	AEE, FEE								
	Reabilitarea și eficientizarea a minim 8 instituții publice din raion	18000,0 mii lei	FEE, AEE, FNDR, APL-II	+	+	+	+	+	+	+	APL-II,I
Obiectiv specific 3.4. Crearea unui sistem de alimentare cu apă (cu sursa de apă râul Prut) și de canalizare centralizat și durabil în raza întregului raion Cahul											
1	Modernizarea și extinderea rețelilor de apeduct, atât cu surse locale de apă (sonde arteziene) – pe termen scurt și mediu, cu posibilitatea conectării acestora la sistemul centralizat de alimentare cu apă pe termen lung în conformitate cu Studiul de Fezabilitate al raionului Cahul, componenta aprovizionare cu apă și canalizare.	Actualizarea datelor statistice cu privire la serviciul de alimentare cu apă și de canalizare/ accesibilitatea serviciului în raion		+	+	+	+	+	+	+	APL I APL II
		Pregătirea Studiului de fezabilitate privind alimentare cu apă și sistem de canalizare a raionului Cahul, construcția unei stații de tratare a apei și a unei stații de epurare a apei	Banca Germană KfW)	+							APL II ADR Sud Compani a de consultan ță Posch & Partners
		Actualizarea și verificarea documentației tehnice de proiect pentru Clusterule A și B		+							APL II, Donatori
		Actualizarea și verificarea documentației tehnice de proiect pentru clusterul C		+							APL II, Donatori
		Elaborarea documentației tehnice de proiect pentru clusterul E			+						APL II, Donatori
		Actualizarea documentației tehnice de proiect pentru clusterul D (Cahul – Găvănoasa) cu extindere spre Vulcănești și s. A. I. Cuza cu conectarea acestui cluster la sistemul centralizat de alimentare cu apă a or. Cahul			+						APL II, Donatori
		Implementarea proiectului de alimentare cu apă potabilă a s. A. I Cuza		+							APL I APL II Apa San
		Implementarea proiectului de alimentare cu apă a Clusterului D – etapa I		+							APL II APL I GIZ (cu

	(Aprovizionarea cu apă a comunei Lebedenco)									suprtul financiar al Guvernului Elveției)	
	Implementarea proiectului de alimentare cu apă a clusterului D – etapa II (Pelinei – Găvănoasa – A. I. Cuza)								+	APL II APL I GIZ (cu suportul financiar al Uniunii Europene)	
	Implementarea proiectului de modernizare a Stației de tratare a ÎM Apă Canal Cahul				+					APL I APL II ÎM Apă Canal Cahul GIZ ADR Sud	
2	Promovarea cooperării intercomunitare la nivel raional și a conceptului de regionalizare a serviciilor de AAC și implicarea activă a actorilor locali în dezvoltarea proiectelor de importanță raională în sectorul AAC.	Activități de promovare a conceptului de cooperare intercomunitare (mese rotunde/grupuri de lucru/sesiuni de informare)			+		+	+	+	APL I APL II ADR Sud GIZ	
3	Crearea operatorului unic regional de AAC prin reorganizarea întreprinderii	Reorganizarea Î. M. ”Apă Canal Cahul” în operator regional S. A. ”Apă Canal CAhul”			+					APL I APL II Î. M. ”Apa Canal Cahul” GIZ	

	s. Frumușica									Ecologic de Stat	
	Finalizarea proiectului de asigurare cu sistem de canalizare a s. Giurgiulești					+				APL I Fondul Ecologic de Stat	
Asistență Medicală/Protecție și viața socială/Educație											
Dirrecția strategică IV. Dezvoltarea și diversificarea serviciilor sociale pentru diferite categorii de populație											
Obiectiv specific 4.1. Dezvoltarea și majorarea gradului de acces al populației la servicii medicale de calitate											
IMSP Spitalul Raional Cahul											
1	Reabilitarea, modernizarea și dotarea cu echipamente, aparatură și mobilier a instituțiilor medicale	Reparația capitală și dotarea blocului alimentar	5000,0	Bugetul raional, IMSP SR Cahul	5000,0					Bugetul raional, IMSP SR Cahul	
		Reparația capitală și dotarea blocului administrativ (Blocul alimentar mare)	5000,0	Bugetul raional, IMSP SR Cahul		+					
		Construcția cazangeriei și reparația capitală a rețelelor de încălzire	5000,0	Bugetul raional, IMSP SR Cahul		+					
		Reparația capitală a rețelelor de aprovizionare cu apă și canalizare	Se va estima ulterior	Bugetul raional, IMSP SR Cahul		+					
		Reparația capitală și dotarea Blocurilor: chirurgical, terapeutic, boli infecțioase, îngrijiri cronice, patomorfologic, serviciul de sterilizare –autoclavare	Se va estima ulterior	Bugetul raional, IMSP SR Cahul			+		+	APL II IMSP SR Cahul	MS
		Procurarea și instalarea tomografului computerizat	Se va estima ulterior	surse ex.		+				IMSP SR Cahul	donatori externi
		Procurarea și instalarea generatoarelor electrice	2000,0	Bugetul raional, IMSP SR Cahul		2000,0				CRC IMSP SR Cahul	
		Reabilitarea și dotarea Serviciului de asistență	1000,0	Bugetul raional,							

	medică specializată de ambulatoriu	Se va estima ulterior	IMSP SR Cahul								
	Selectarea terenului și pregătirea documentației pentru construcția Centrului Perinatologic și Boli infecțioase Elaborarea documentației de proiectare a Centrului Perinatologic și Boli infecțioase Construcția noului Bloc a Centrului Perinatologic Reconstrucția sediului actual a blocului Centrului Perinatologic (reamplasarea secției profilului terapeutic) Construcția noului bloc Boli infecțioase Reparația secției pediatrie a ÎMSP „Spitalul raional Cahul”, or. Cahul	Se va estima ulterior Se va estima ulterior Se va estima ulterior Se va estima ulterior Se va estima ulterior 1 300,00	BS, BR / Ex. IMSP SR Cahul BS, BR / Ex. BS, BR / ex. BS, BR / ex. BS, BR, / ex. ----//---- Bugetul de stat, Donații, Granturi APL	+ + + + + +	+ + + + + +	+ + + + + +	CRC IMSP SR Cahul CRC IMSP SR Cahul CRC IMSP SR Cahul CRC IMSP SR Cahul CRC IMSP SR Cahul ----//---- IMSP SR Cahul IMSP SR Cahul	MS donatori externi MS donatori externi MS donatori externi MS donatori externi MS donatori externi MS MS			
2	Mobilizarea partenerilor sociali pentru a identifica și soluționa problemele de sănătate publică										
3	Atragerea,										

	Reparația acoperișului la OMF Pașcani, com. Manta	300,0	-----//-----		300,0				-----//-----	
	Reparația acoperișului la OMF A. I. Cuza	300,00	-----//-----				300,0		-----//-----	
	Reparația acoperișului, schimbarea ușilor și ferestrelor; reparații interioare la OMF, s. Rumeanțev, com. Doina	520,00	-----//-----				220,0	300,0	-----//-----	
Protecție și viață socială										

Obiectiv specific 4.2. Asigurarea programelor de asistență și protecție socială a persoanelor vulnerabile și a celor aflate în situație de risc

1	Asigurarea finanțării durabilității serviciilor sociale	Atragerea fondurilor în domeniul social Crearea serviciilor noi. Cointeresarea tinerilor specialiți. Creșterea nivelului de trai a persoanelor defavorizate. Planificarea și alocarea surselor financiare pentru funcționarea serviciilor sociale	Se va estima ulterior	UE, FISIM, USAID, UNICEF, AO"PPFC"	+	+	+	+	DASPF	ONG- locale, CR, Primăria Cahul
		Desfășurarea unui studiu de identificarea a necesităților beneficiarilor	Se va estima ulterior	Bugetul rațional	+	+	+	+	DASPF	Consiliul Raional, MMPSF, Min. Finanțelor
		Elaborarea și aprobarea la nivel local a regulamentelor instituțiilor publice de prestare a serviciilor sociale		Bugetul rațional						ONG-locale, DGf,APL I
2	Crearea și extinderea în parteneriat public – privat a serviciilor sociale comunitare și de plasament	Crearea serviciului social "Respiro", cu o capacitate de 35 persoane (HG nr.413 din 14.06.2012)	1200,0	Bugetul rațional	1200,0				DASPF	ONG- locale
		Cantina de ajutor social or. Cahul (60 persoane)următoarelor categorii de persoane: *persoane care au atins vârsta de pensionare (fără domiciliu,fără venituri sau cu venituri mici,fără susținători legali);	1344,0	Bugetul rațional	324,00	330,0	340,0	350,0	DASPF	ONG – locale Primăria Cahul

	prevenirii separării copilului de familie) – 100 copii; 300 lei/copil	18600,0	Bugetul rațional	4500,0	4600,0	4700,0	4800,0	DASPF	
	Dezvoltarea serviciului îngrijirea socială la domiciliu a persoanelor solitare și inapte de muncă.		ONG, Fundația Comunitară Cahul	+	+	+	+	DASPF	Fundația Comunitară Cahul
	Deschiderea unui centru informațional pentru persoanele aflate în situații de risc.		DASPF, ONG	+	+	+	+	DASPF	
3	Dezvoltarea resurselor umane în domeniul social		DASPF	+	+	+	+	DASPF	
	Organizarea instruirilor la nivel local			+	+	+	+	DASPF	
	Crearea condițiilor pentru motivarea personalului			+	+	+	+	DASPF	
	Crearea secției pentru protecția drepturilor copiilor în cadrul DASPF	Se va estima ulterior	DASPF	+				DASPF	
	Vizite de studiu și schimb de experiență		DASPF	+	+	+	+	DASPF	
	Prevenirea instituționalizării prin menținerea persoanelor în mediul familial și comunitar;		ONG, Societatea invalizilor din r-l Cahul	+	+	+	+	DASPF, Echipa multidisciplinară	
4	Promovarea serviciilor sociale			+	+	+	+	DASPF	
	Informarea populației despre serviciile sociale								
	Crearea paginii electronice a DASPF	Se va estima ulterior	DASPF	+				DASPF	
	Organizarea a campaniilor de caritate, de colectare a fondurilor			+	+	+	+	DASPF	
	Asigurarea prestării serviciilor calitative de îngrijire la domiciliu pentru facilitarea integrării sociale a beneficiarilor, în conformitate cu necesitățile special și cu particularitățile de dezvoltare individuală, precum și pentru activizarea eforturilor	Estimarea la o etapă ulterioară	Bugetul rațional	+	+	+	+	DASPF	MMPSF Consiliul raional Cahul Primăria orașului ONG DASPF

[illegible]

		Național de oferte. -Promovarea experienței avansate a cadrelor didactice și manageriale.											
Componenta: Infrastructură și rețeaua instituțiilor de învățământ													
Completarea, diversificarea, îmbunătățirea și exploatarea rațională a resurselor materiale și financiare													
1	Dezvoltarea infrastructurii și bazei didactice-materiale.	-Material didactic și mobilier pentru salile de clasă, laboratoare. -Achiziționarea unui număr de 10 calculatoare performante pentru fiecare instituție. -Informatizarea bibliotecilor școlare și înființarea unui punct permanent de informare. -Dotarea salilor de sport cu material sportiv necesar desfășurării în condiții optime a orelor de educație fizică.	Estimarea la o etapă ulterioară	Buget	+	+	+	+	+	+	+	Administrația instituțiilor școlare	
2	Administrarea responsabilă, chibzuită a resurselor bugetare și extrabugetare	-Elaborarea proiectului de buget pe baze realiste ; -Măsuri pentru conservarea și administrarea responsabilă a bazei existente ; -Derularea unor proiecte ce au ca obiectiv consolidarea bazei didactice-materiale.	Estimarea la o etapă ulterioară	Buget	+	+	+	+	+	+	+	Administrația instituțiilor școlare	
3	Dezvoltarea cu precădere la elevii școlii a competențelor de comunicare socială.	-Realizarea unei predări prin abordări transdisciplinare și interdisciplinare ale curriculumului prin explicarea utilității practice a conținuturilor; -Utilizarea metodelor activ-participative; -Utilizarea SEI în procesul educațional;	Estimarea la o etapă ulterioară	Buget	+	+	+	+	+	+	+	Administrația instituțiilor școlare	

	Renovarea blocurilor sanitare la gimnaziul „S. Rahmaninov”, or. Cahul	200,0	----//----	200,0					----//----	
	Schimbarea ușilor și ferestrelor, renovarea blocurilor sanitare, reparații interioare la biblioteca pentru copii „G. Vieru”, or. Cahul	560,0	Bugetul raional	200,0	360,0				----//----	
	Reparația acoperișului la gimnaziul „Ioan Vodă”, s. Bucuria	700,0	Bugetul raional		400,0	300,0			----//----	
	Reparația acoperișului, a podelelor și reparații interioare în sala sportivă la gimnaziul „I. Vazov”, s. Lopățica	500,0	----//----		200,0	300,0			----//----	
	Reparația acoperișului la gimnaziul „I. Gașec”, s. Huluboaia	150,0	----//----		150,0				----//----	
	Reparația acoperișului la școala primară „A. Mateevici”, or. Cahul	1 200,0	----//----		400,0	400,0	400,0		----//----	
	Reparația și reutilizarea cazangeriei la gimnaziul „Alexandru cel Bun”, s. Larga Nouă	160,0	----//----		160,0				----//----	
	Reparația blocurilor sanitare la la gimnaziul „N. Iorga”, s. Burlacu	180,0	Bugetul raional		180,0				----//----	
	Reparația rețelelor electrice interioare la Liceul Teoretic „A. Mateevici”, s. A. I. Cuza	300,0	----//----		300,0				----//----	
	Schimbarea ușilor și ferestrelor, reparația fațadei la blocul central al LT „Ioan Vodă”, or. Cahul	1 500,0	----//----		300,0	600,0	600,0		----//----	
	Reparația acoperișului la gimnaziul „G. Coșbuc”, s. Andrușul de Jos	900,0	Bugetul raional, donatori			300,0	600,0		----//----	
	Reparația acoperișului la gimnaziul „A. Pușkin”, s. Burlăceni	400,0	----//----			400,0			----//----	
	Reparația acoperișului la gimnaziul „I. Neculce”, s. Baurci Moldoveni	350,00	Bugetul raional			350,00				
	Reparația acoperișului la gimnaziul „L. Ucraina”, s. Lucești	400,0	----//----				400,0		----//----	
	Lucrări de consolidare și reparație capitală a căminului liceului teoretic „Ioan Vodă”, or. Cahul	4 449,210	Bugetul de Stat, bugetul raional			1 656,81	2 792,40		----//----	
	Renovarea blocurilor sanitare la gimnaziul din s. Cișlița Prut	150,0	----//----			150,0			----//----	
	Reparația rețelelor electrice interioare la gimnaziul „A. I. Cuza”, s. Roșu	250,0	----//----			250,0			----//----	
	Schimbarea ușilor și ferestrelor, termoizolarea pereților exteriori la	1 200,0	Bugetul raional,			600,0	600,0		----//----	

	gimnaziul „G. Vieru”, s.Frumușica		donatori						
	Reparația rețelelor electrice interioare la școala primară-grădiniță din s. Iujnoie	200,0	----//----					200,0	----//----
	Reparația și termoizolarea fațadei la școala primară „A. Mateevici”, or. Cahul	585,0	----//----					585,0	----//----
	Reparația rețelelor electrice interioare la gimnaziul „Alexandru cel Bun”, s. Larga Nouă	250,0	----//----					250,0	----//----
	Reparația rețelelor electrice interioare la gimnaziul „B. P. Hașdeu”, s. Tătărești	250,0	----//----					250,0	----//----
	Renovarea blocurilor sanitare la școala primară, s. Colibași	221,0	----//----					221,0	----//----
	Renovarea blocurilor sanitare la gimnaziul „G. Coșbuc”, s. Andrușul de Jos	181,0	----//----					181,0	----//----
	Reconstrucția sistemelor de termoficare la liceul teoretic „V. Corolenko”, s. Moscovei	675,0	Bugetul raional, donatori					675,0	----//----
	Reparația Casei de Cultură, s.Zîrnești	825,0	----//----					825,0	----//----

CULTURA

Oviectiv specific 4.4. Dezvoltarea mediului cultural durabil în raionul Cahul prin promovarea creativității artistice și punere în valoare a patrimoniului cultural în interesul societății.

Direcția 1: *Fondul patrimoniului cultural național*, care cuprinde bunurile culturale de valoare deosebită, și *Tezaurul patrimoniului cultural național*, care cuprinde bunurile culturale de valoare excepțională.

1	Utilizarea intensivă și extensivă a patrimoniului cultural mobil, cunoașterea bunurilor culturale cu valoare de patrimoniu	Elaborarea registrului de evidență a patrimoniului cultural mobil	Estimarea la o etapă ulterioară	in	+				Secția cultură	Primăriile or.Cahul, s.Slobozia Mare c.Burlacu
2	Promovarea imaginii instituțiilor muzeale prin publicitate, prin publicații proprii	Crearea paginii Web a muzeelor din raionul Cahul	Estimarea la o etapă ulterioară	in/ex	+				Secția cultură	Organizațiile ONG

1	Cunoașterea și promovarea patrimoniului imobil, cercetarea valorii și importanței monumentelor istorice, evaluarea stării lor de conservare și de securitate;	Crearea registrului de evidență a patrimoniului imobil	Estimarea la o etapă ulterioară	CRC ONG	+					Secția Cultură	Organizațiile ONG APL I (Crihana Veche, Cucoara, Zîrnești)
2	Asigurarea bunurilor clasate în categoria Tezaurul patrimoniului cultural național.	Restaurarea monumentelor istorice	50,0	CRC ONG			50,0			Secția Cultură	APL I (Crihana Veche, Cucoara, Zîrnești)
3	Continuarea cercetării patrimoniului arheologic	Cercetări a siturilor arheologice, tumuluri	50,0				50,0				APL I (Crihana Veche, Cucoara, Zîrnești)

Promovarea culturii naționale și universale.

1	Promovarea educației pentru valori culturale	Festivalul muzicii corale "Nicolae Știuca"	10,0	CRC					10,0	Secția Cultură	Școlile de muzică și artă din rl Cahul
2	Inițierea și implicarea în proiecte culturale, artistice comunitare, internaționale.	Concursul raional "Tineri talente"	Estimarea la o etapă ulterioară	CRC	+		+		+	Secția Cultură	Școlile de muzică și artă din rl Cahul

Îmbunătățirea serviciilor bibliotecilor în raionul Cahul Actualizarea și completarea colecțiilor de bibliotecă prin susținerea din resurse publice a achiziției de unități bibliotecare (cărți, publicații, fonograme, videograme, opere multimedia)									
1	Redimensionarea, consolidarea și reorganizarea bibliotecii în comunitate, ca for public polarizator de evenimente culturale și de educație	Crearea paginii Web a bibliotecilor din raion	2,0	CRC	2,0				ONG Novateca
2	Optimizarea serviciilor pentru utilizatori, prin informatizare și prin remodelarea strategiei fiecărei biblioteci din raion	Seminare de informatizare a serviciilor noi	3,0	CRC	1,0	1,0	1,0		ONG Novateca

Tineret și Sport

Cadrul național

Strategia de dezvoltare a culturii fizice și sportului din Republica Moldova pentru anii 2013-2020 și Planul operațional de implementare a Strategiei

Obiectiv specific 4.5. Asigurarea și dezvoltarea culturii fizice și sportului a cetățenilor din raionul Cahul

1	Sporirea gradului de participare activă a populației din raion cu un complex de măsuri de popularizare a	Participarea la competițiile republicane „Jocurile Juniorilor din Republica Moldova” și ”Campionatul școlilor sportive”	Participarea la Campionatele Republicii Moldova programate de Ministerul Tineretului și Sportului din	Estimarea la o etapă ulterioară	CRC, Cluburi sportive, școli sportive	+	+	+	+	+	Serviciul Tineret și Sport	Cluburi sportive, școli sportive
				Estimarea la o etapă ulterioară	CRC, Cluburi sportive, școli sportive	+	+	+	+	+	Serviciul Tineret și Sport	Cluburi sportive, școli sportive

	modului sănătos de viață.	Republica Moldova.	Estimarea la o etapă ulterioară	CRC, DGÎ	+	+	+	+	+	+	+	+	Serviciul Tineret și Sport, DGÎ	Cluburi sportive, școli sportive
		Organizarea și desfășurarea competiției „Jocurile sportive a elevilor în raionul Cahul” conform programului acțiunilor sportive raionale, pe diverse ramuri sportive, în parteneriat cu Direcția generală învățământ Cahul.	Estimarea la o etapă ulterioară	CRC	+	+	+	+	+	+	+	+	Serviciul Tineret și Sport	Cluburi sportive, școli sportive
		Organizarea și desfășurarea acțiunilor cultural sportive dedicate Zilei Sporului în raion	Estimarea la o etapă ulterioară	CRC	+	+	+	+	+	+	+	+	Serviciul Tineret și Sport	
		Dotarea echipelor din raion cu inventar și echipament sportiv.	Estimarea la o etapă ulterioară	CRC	+	+	+	+	+	+	+	+	Serviciul Tineret și Sport	
		Dotarea și procurarea echipamentului necesar pentru instituțiile din domeniul culturii fizice și sportului	Estimarea la o etapă ulterioară	CRC	+	+	+	+	+	+	+	+	Serviciul Tineret și Sport	
		Reabilitarea și extinderea numărului de secții sportive în raion	Estimarea la o etapă ulterioară	CRC	+	+	+	+	+	+	+	+	Serviciul Tineret și Sport	
2	Accesul larg al populației la spațiile sportive pe teritoriul raional.	Continuarea lucrărilor de reconstrucție a stadionului raional „Atlant”, s. Crihana Veche	17 264,21	CRC, surse externe	1200,00	+				4 264,21	5 000,00	-----		
		Reconstrucția taberei de odihnă pentru copii „Romantica”	Estimarea la o etapă ulterioară	CRC, surse externe										
		Construcția a câte 3 stadioane de mini-fotbal în localitățile raionului Cahul anual	Estimarea la o etapă ulterioară	CRC/FMF surse externe	+	+	+	+	+	+	+	+	Serviciu tineret și sport	FMF
		Amenajarea și instalarea seturilor de тренажоре în aer liber în parcurile din or Cahul, cit și în parcurile din comune.	Estimarea la o etapă ulterioară	CRC/APL I	+	+	+	+	+	+	+	+	CRC APL-I	
	Asigurarea cu cadre în domeniul	Organizarea seminarelor de instruire pentru formarea continuă a sportivilor din	Estimarea la o etapă ulterioară	CRC	+	+	+	+	+	+	+	+		

